

Europos Parlamentas
Vidaus politikos generalinis direktoratas
Struktūrinės ir sanglaudos politikos direktoratas

CULT komiteto (Kultūra ir švietimas) moksliniai tyrimai

Europos daugiakalbystės strategija: nauda ir sąnaudos.

(galima anglų kalba

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU\(2016\)573460_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU(2016)573460_EN.pdf))

Vidaus politikos generalinis direktoratas
B politikos skyrius: struktūrinė ir sanglaudos politika
Kultūra ir švietimas

CULT komisijos moksliniai tyrimai – Europos daugiakalbystės strategija: nauda ir sąnaudos.

Šio dokumento paprašė Europos Parlamento Kultūros ir švietimo komisija.

Autorius (-iai):

Michele Gazzola, Kalbų ir ekonomikos mokslinių tyrimų grupė („REAL“ grupė), Humboldto universiteto zu Berlyno švietimo studijų katedra ir Liubianos (Slovėnija) etninių studijų institutas.

Atsakingas administratorius:

Parlamento mokslinių tyrimų administratorius: Miklós Györffi

Projekto ir leidybos pagalba: Jeanette Bell

B politikos skyrius: Struktūrinė ir sanglaudos politika Europos Parlamentas

B-1047 Briuselis

El. paštas: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Kalbinės versijos: originalus LT

Apie redaktorių:

Norėdami susisiekti su teminiu skyriumi arba užsisakyti mėnesinį naujienlaiškį, rašykite:

poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Rankraštis parengtas 2016 m. spalio mėn. © Europos Sąjunga, 2016 m.

Originali spausdintinė versija: ISBN 978–92–823–9557–8 doi: 10.2861/437739 QA-02–16–689-EN-C

Originalus PDF ISBN 978–92–823–9558–5 doi: 10.2861/491411 QA-02–16–689-EN-N

Dokumento originalą galima rasti internete adresu

<http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>

**Vertimas į prancūzų kalbą Pierre Dieumegard
Europai – demokratijai – Esperanto**

Šio vertimo neatliko kvalifikuoti ir Europos Sąjungos finansuojami vertėjai. Joje gali būti (tikriausiai) klaidų, tačiau ji taip pat turi papildomų paaiškinimų, kad būtų lengviau suprasti prancūzų, ypač prancūzų, skaitytojus.

Juo siekiama, kad daugiau Europos Sąjungos piliečių ir gyventojų galėtų suprasti Europos Sąjungos parengtus ir jų įnašais finansuojamus dokumentus.

Tai rodo, kad Europos Sąjungoje reikia daugiakalbystės: be vertimų didelė gyventojų dalis į diskusijas neįtraukiama.

Norint gauti patikimus vertimus, esperanto tarptautinė kalba būtų labai naudinga dėl savo paprastumo, tvarkingumo ir tikslumo.

Internete:

Europos federacija „Demokratio-Esperanto“: <http://e-d-e.org/> arba <http://demokratio.eu>
Europa-demokratija-Esperanto (Prancūzija): <http://e-d-e.en/> contact@e-d-e.fr

Atkreipkite dėmesį į:

Už šiame dokumente išdėstytas nuomones atsako tik autorius ir jos nebūtinai atitinka oficialią Europos Parlamento poziciją.

Atgaminti ir versti nekomerciniais tikslais leidžiama, jei nurodomas šaltinis, apie tai informuojamas leidėjas, o leidėjas gavo kopiją.

Santrauka:

Šiame pranešime pateikiami įvairūs kalbų ekonomikos tyrimų rezultatai, kuriais siekiama spręsti daugiakalbystės privalumus ir trūkumus Europos Sąjungos ekonomikoje, visuomenėje ir institucijose. Šie rezultatai leidžia susidaryti bendrą, nors ir akivaizdžiai ribotą, kalbų politikos poreikių vaizdą dabartinėje Europos daugiakalbėje aplinkoje. Šiuo požiūriu vertiname Europos daugiakalbystės strategijos (EMS) bendrųjų tikslų ir rekomendacijų aktualumą. Be to, apibendriname turimus įrodymus apie priemones ir veiksmus, kurių Komisija ėmėsi siekdama įgyvendinti RER, ir, jei įmanoma, pateikiame duomenis apie jų privalumus ir trūkumus.

Turinio lentelė

1 RES ir ES kalbų politika	9
1.1 RES tikslai	9
1.2 RESVJS sąnaudų, naudos ir aktualumo apibrėžimas	13
2 daugiakalbis Europos kontekstas	18
2.1 Daugiakalbystė	19
2.1.1 Kalbos kaip žmogiškojo kapitalo forma	19
2.1.1.1 Pajamų skirtumai	19
2.1.1.2 Socialinio veiksmingumo rodikliai	22
2.1.1.3 Įdarbinamumas	22
2.1.2 Kalbų indėlis į BVP ir prekybą	23
2.1.3 Kalbų politika ir inovacijos	24
2.2 daugiakalbė visuomenė	25
2.2.1 Judumas, įtrauktis ir formulė „Motina kalba + 2“	26
2.2.2 Migrantų integracija	32
2.3 Daugiakalbystės įstaigos	32
2.3.1 ES kalbų vartojimo tvarkos veiksmingumas ir teisingumas	32
2.3.2 Europos daugiakalbystė po „Brexit'o“	36
RES įgyvendinimas	38
3.1 Socialinė sanglauda, kultūrų dialogas ir Europos integracija	39
3.2 Kalbų mokymasis visą gyvenimą	40
3.3 Įdarbinamumas ir konkurencingumas	43
3.4 Kalbų įvairovės skatinimas verčiant raštu	45
3.5 Daugiakalbystės išorės aspektas	47
4 Išvados	51
5 Nuorodos	55
6 priedai	61
6.1 Švietimo lygis pagal ISCED ir (arba) ISCED 2011	61
6.2 2011 m. ir ISCED 1997 m. ISCED lygių korespondencija	61
6.3 15 metų ir vyresnių ES piliečių įgūdžiai anglų kalba, 2012 m.	62
6.4 Neįtraukimo į kalbą rodikliai 25 ES šalyse, 25–64 m. gyventojai, 2013 m.	63

Santrumpų sąrašas:

AES suaugusiųjų švietimo tyrimas = Suaugusiųjų švietimo tyrimas
ADR absoliutus (lingvistinis) balsavimo teisės atėmimorodiklis = absoliutus kalbos teisių netaikymo lygis
Criti Caribbean Research Institute for Translation and interpretation = Karibų jūros regiono vertimo raštu ir žodžiu tyrimų institutas
CEFR Bendra kalbų mokėjimo orientacinė sistema – Bendra kalbų mokėjimo orientacinė sistema (Europos)
EILC Erasmus intensyvūs kalbų kursai = „Erasmus“ intensyvūs kalbų kursai
EMCI Europos konferencijų vertimo žodžiu magistro laipsnis = Europos konferencijų vertimo žodžiu magistro laipsnis
EMT Europos vertimo raštu magistro laipsnis = Europos vertimo raštu magistro laipsnis
EPC Europos patentų konvencija = Europos patentų konvencija
EPT Europos patentų tarnyba = Europos patentų tarnyba
ESF Europos socialinis fondas = Europos socialinis fondas
ESM Europos daugiakalbystės strategija – Europos daugiakalbystės strategija
EST Europos savanorių tarnyba = Europos savanorių tarnyba
7BP 7-oji bendroji mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programa = 7-oji mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros bendroji programa
IAMLADP tarptautinis metinis susitikimas dėl kalbų susitarimų, Dokumentacija ir leidiniai = metinis tarptautinis susitikimas dėl kalbų susitarimų
IATE Interactive Terminology for Europe = Interaktyvi Europos terminologija
Intelektinės nuosavybės teisės = intelektinės nuosavybės teisės
ISCED Tarptautinė standartizuota švietimo klasifikacija = Tarptautinio klasifikatoriaus švietimo rūšis (ISCED)
LILAMA lingvistinė darbo rinkos politika = Darbo rinkos kalbų politika
LindWeb Kalbos pramonės interneto platforma: kalbų pramonės interneto platforma
Mokymosi visą gyvenimą programa = Mokymosi visą gyvenimą programa
LPP Kalbos politika ir planavimas Kalbos politika ir planavimas
OLS internetinė kalbinė parama = internetinė kalbinė parama
MT@EC mašininis vertimas viešojo administravimo institucijoms = mašininis vertimas viešojo administravimo institucijoms
Pimlico Organizacijų ir įmonių kalbų ir kultūrų komunikacijos strategijų skatinimas, įgyvendinimas, kartografavimas = organizacijų ir įmonių kalbinės ir tarpkultūrinės komunikacijos strategijų skatinimas, įgyvendinimas, kartografavimas
RDR Santykinis (lingvistinis) balsavimo teisės atėmimo tarifas = Santykinis išimtinių teisių tarifas (lingvistinis)
MVĮ mažosios ir vidutinės įmonės – mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ)
Voll Profesinis kalbų mokymasis = profesinis kalbų mokymasis
VTS Lankymūsi Vertėjas schema = svečių vertėjų programa.

Lentelių rodyklė

- 1 lentelė. pajamų skirtumai Šveicarijoje (vyrai). Rezultatų procentinė dalis 20
- 2 lentelė. apdovanojimai už kalbų mokėjimą įvairiose Europos šalyse. Rezultatų procentinė dalis 21
- 3 lentelė. Socialinė užsienio kalbų mokymo gražos norma Šveicarijoje (vyrai) 22
- 4 lentelė. Europos piliečiai pareiškia turintys galimybę kalbėtis bent dviem kalbomis, kurios nėra jų gimtoji kalba. Rezultatų procentinė dalis 27
- 5 lentelė. kalbų atskirties rodiklis ES. Rezultatų procentinė dalis 34

6 lentelė. kalbos atskirties rodiklis ES po „Brexit’o“. Rezultatų procentinė dalis. 37

7 lentelė. Europos Komisijos veiklos įgyvendinant RES santrauka 49

Iliustracijų indeksas

1 paveikslas. Vertinimo kriterijai ir politikos ciklas 15

2 paveikslas. mokinių, 2000–2010 m. besimokančių bent dvi užsienio kalbas, procentinė dalis (šaltinis: Europos Komisija, 2012 m. c. 39) 28

3 iliustracija: moksleivių, besimokančių anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis, procentinė dalis pagal ISCED/ISCED 3 lygmenį (bendrasis vidurinis išsilavinimas = aukštosios mokyklos), 2005–2010 m., šaltinis: Europos Komisija (2012 m. 40) 30

Bendra santrauka

Aplinkybės ir tikslai:

Europos daugiakalbystės strategija (ESM) siekiama trijų bendrųjų socialinių ir ekonominių tikslų: skatinti darbo jėgos judumą bendrojoje rinkoje, įsidarbinimo galimybes ir augimą Europoje, stiprinti socialinę sanglaudą, integruoti migrantus į kultūrų dialogą ir veiksmingai bei įtraukiai valdyti daugiakalbę komunikaciją viršvalstybinės demokratijos sąlygomis. Kalbų mokymosi visą gyvenimą skatinimas ir parama vertimui raštu ir žodžiu yra būdai šiems tikslams pasiekti. Šioje ataskaitoje pateikiamas bendras RER svarbos vertinimas. Mes nagrinėjame strategijos tikslų ir problemų, kurias RES turėtų išspręsti, ryšį.

Toks vertinimas atliekamas atsižvelgiant į kalbos ekonomikos akademinės literatūros empirinius ir teorinius rezultatus. Šie rezultatai leidžia susidaryti bendrą, bet ribotą vaizdą apie kalbų politikos poreikius dabartinėje daugiakalbėje Europos aplinkoje. Atsižvelgdami į tai, vertiname bendrų RES tikslų ir rekomendacijų tinkamumą. Jei politika nėra aktuali, ji neturėtų duoti naudos visuomenei. Galiausiai šioje ataskaitoje aptariami Komisijos veiksmai siekiant įgyvendinti RER. Ataskaitoje apibendrinami su tokiais veiksmais susiję įrodymai ir, jei įmanoma, pateikiame duomenis apie jų pranašumus ir trūkumus. Šioje diskusijoje pabrėžiami tikslai, kuriems gali prireikti daugiau paramos, ir duomenų bei informacijos, kurių reikia RES įgyvendinimo stebėsenai gerinti, rūšis.

Rezultatai:

Pirmasis bendras RES tikslas – skatinti darbo jėgos judumą bendrojoje rinkoje, įsidarbinimo galimybes ir augimą Europoje. Empiriniai tyrimai įvairiose šalyse rodo, kad užsienio kalbų mokėjimas duoda ekonominės naudos asmenims dėl teigiamų pajamų skirtumų. Už labai gerus kalbos įgūdžius atlyginama aiškiau nei riboti kalbos įgūdžiai. Anglų kalba turi neginčijamą ekonominę vertę Europos darbo rinkoje, tačiau ji nėra vienintelis kalbinis turtas, į kurį investuojama; kai kuriais atvejais kitų kalbų mokėjimas gali būti geriau atlyginamas nei anglų kalba. Tai rodo mokymo ir mokymosi daugiau nei viena užsienio kalba svarbą, atsižvelgiant į Europos Vadovų Tarybos rekomendacijas, apibendrintas formulėje „gimtoji kalba + dvi užsienio kalbos“ ($MT+2 = LM+2$). Teigiami užsienio kalbų mokymo socialinio pelningumo rodikliai rodo, kad kalbų mokymasis yra vertinga investicija visai visuomenei. Nors užsienio kalbų įgūdžių svarba įsidarbinimo galimybėms pabrėžiama įvairiuose ES dokumentuose, empiriniai įrodymai, kuriais grindžiamas šis teiginys, vis dar per anksti. Kai kurie tyrimai rodo, kad kalbų mokėjimas prisideda prie bendrojo vidaus produkto (BVP), tačiau, deja, nė vienas iš šių tyrimų nesusijęs su ES šalimis. Priimančiosios šalies kalbos (-ų) mokėjimas turi teigiamą poveikį migrantų darbo pajamoms ir įsidarbinimo galimybėms. Vienos ar kelių bendrų kalbų vartojimas labai padidina prekybos srautus tarp šalių. Kalbant apie kalbos ir technologinių naujovių ryšį, buvo įrodyta, kad kalbų politika turi įtakos sąnaudų, kurias novatoriškos bendrovės patiria gindamos intelektualinės nuosavybės teises, visų pirma patentus, paskirstymui.

Vienas iš RES tikslų – remti kalbų mokymąsi siekiant skatinti judumą Europos viduje ir skatinti įtrauktį priimančiojoje šalyje. Empiriniai įrodymai patvirtina teiginį, kad kalbų mokymasis palengvina judumą. Kalbant apie priimančiosios šalies kalbą, migracija į tą šalį padidėja beveik penkiais. Be to, priimančiosios šalies oficialiosios kalbos mokymasis gali palengvinti įtrauktį. Tačiau geri ir labai geri užsienio kalbų įgūdžiai ES dar nėra norma. Tik ketvirtadalis Europos piliečių teigia, kad gali kalbėti bent dviem užsienio kalbomis. 2001–2012 m. ši procentinė dalis iš esmės nesikeitė. Paprastumas anglų kalba nėra visuotinės

„pagrindinės žinios“ Europoje: tik 7 proc. Europos piliečių labai gerai deklaruoja gebėjimą kalbėti anglų kalba kaip užsienio kalba. Tarpiniai ir elementarūs lygiai yra kur kas labiau paplitę. Apskritai kalbos politika, pagrįsta LM+ 2 formule arba vienos transporto priemonės kalbos propagavimu, negali išspręsti įtampos tarp judumo ir įtraukties, nes ja nepakankamai sprendžiama asmenų judumo galimybių nenuspėjamumo problema. Europos ir nacionaliniu lygmenimis gali prireikti papildomų priemonių judumui ir įtraukčiai skatinti ir palengvinti. Kalbos mokymasis prieš išvykstant į užsienį ir (arba) iš karto po atvykimo į priimančiąją šalį turėtų tapti prieinamesnis ir pigesnis. Reikėtų remti daugiakalbių viešųjų paslaugų ir administracinių formų teikimą keliomis kalbomis. Tai pabrėžia vertimo raštu ir žodžiu svarbą valdant daugiakalbę komunikaciją Europoje.

Trečiasis bendrasis RES tikslas – skatinti daugiakalbystę ES institucijose. Daugiakalbystė yra veiksmingiausia kalbų vartojimo tvarka perduodant informaciją ES piliečiams. Asmenų, kurie būtų atmesti, jei anglų kalba būtų vienintelė oficialioji ES kalba, procentinė dalis būtų 45–80 proc., priklausomai nuo naudojamų rodiklių ir duomenų. Pagal trikalbę politiką, pagrįstą anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis, 26–50 proc. ES suaugusių gyventojų nebūtų įtraukti. Pietų ir Rytų Europoje atskirtų žmonių procentinė dalis yra gerokai didesnė. Be to, nepalankioje ekonominėje ir socialinėje padėtyje esantys asmenys paprastai mažiau linkę kalbėti užsienio kalbomis, todėl kyla pavojus, kad jie bus paveikti, jei ES nustotų vartoti savo gimtąją kalbą arba pradinio ugdymo kalbą. Šiuo požiūriu daugiakalbystė prisideda prie socialinės sanglaudos. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad ne tik bendrai sumažinus kalbų skaičių būtų pašalinta; net sumažinus dabartinės oficialiosios kalbos vartojimo sritis, daromas panašus poveikis (pvz., Europos Komisijos tinklalapiuose). Jungtinei Karalystei išstojus iš ES padidės su vienkalių ir (arba) trikalių kalbų politika susijęs atskirties lygis. Tai pabrėžia daugiakalbio požiūrio į ES išorės komunikaciją svarbą.

Šiuo klausimu galima daryti išvadą, kad RES nustatyti trys tikslai yra akivaizdžiai tinkami, nes jie atitinka problemas, su kuriomis turėtų susidurti strategija. Todėl RES turėtų duoti įvairios naudos ES piliečiams ir Europos ekonomikai. Būtų galima padaryti daugiau, kad būtų sumažinta įtampa tarp judumo ir įtraukties.

Antroje šios ataskaitos dalyje analizuojamos priemonės, kurių Komisija ėmėsi siekdama įgyvendinti RER. Tokios priemonės yra trijų rūšių. Pirmą, bus renkami labai naudingi duomenys apie mokinių ir studentų užsienio kalbų įgūdžius (pvz., pirmasis Europos kalbų įgūdžių tyrimas) ir duomenys apie suaugusiųjų kalbos įgūdžius (pvz., Eurobarometro apklausa ir suaugusiųjų švietimo tyrimas). Antrasis iniciatyvų rinkinys – dokumentų, interneto svetainių ir ataskaitų, kuriomis siekiama didinti informuotumą apie kalbų įvairovės ir kalbų mokymosi naudą visuomenėje ir ekonomikoje, skelbimas. Tačiau tai, kad nėra aiškių rezultatų rodiklių, neleidžia mums įvertinti šių iniciatyvų galutinio poveikio ir apimtį. Trečiosios rūšies priemonės sudaro tiesioginė finansinė parama kalbų mokymuisi per Mokymosi visą gyvenimą programą ir Europos socialinį fondą. Pagal Mokymosi visą gyvenimą programą buvo finansuojami įvairūs su kalbų mokymuisi susiję projektai, tačiau nesant aiškių rezultatų rodiklių neįmanoma įvertinti šių projektų veiksmingumo ir ekonominio efektyvumo. Europos socialinis fondas buvo naudojamas kalbų mokymui, kurio tikslas – pagerinti imigrantų įsidarbinimo galimybes ir integraciją, tačiau nebuvo paskelbta tikslų skaičiavimų, pagal kuriuos būtų galima kiekybiškai įvertinti šiam tikslui skirtų lėšų sumą ir įvertinti pasiektus rezultatus. Imtasi nedaug iniciatyvų daugiakalbystės išorės aspektui skatinti.

Apskritai informacija apie ES programų ir veiksmų, kuriais siekiama laikytis RES,

sąnaudas ir veiksmingumą nėra išsami. Reikėtų aiškiau apibrėžti kalbų politikos rezultatų vertinimo rodiklius. Daugiau dėmesio reikėtų skirti programų, kuriomis siekiama gerinti studentų ir suaugusiųjų kalbų įgūdžius, galutinio poveikio vertinimui. Didelis dėmesys turėtų būti skiriamas RES ir kitų ES politikos sričių, kurios galėtų turėti įtakos kalbų įvairovei ir LM+ 2 formulės taikymui, suderinamumui, visų pirma aukštojo mokslo srityje.

1 RES ir ES kalbų politika

Pagrindiniai rezultatai:

- Daugiakalbystės „auksinis amžius“ buvo 2007–2010 m. Po 2014 m. daugiakalbystė nebuvo vienas iš Komisijos prioritetų.
- Šiuo metu nepakankamas dėmesys daugiakalbystei nėra pagrįstas.
- Europos daugiakalbystės strategija (ESMS) siekiama trijų pagrindinių socialinių ir ekonominių tikslų: 1) stiprinti socialinę sanglaudą, integruoti migrantus ir kultūrų dialogą, 2) skatinti darbo jėgos judumą bendrojoje rinkoje, įsidarbinimo galimybes ir augimą Europoje, 3) veiksmingai ir įtraukiai valdyti daugiakalbę komunikaciją viršvalstybinės demokratijos sąlygomis.
- Kalbų mokymosi visą gyvenimą skatinimas ir parama vertimui raštu ir žodžiu yra veiklos tikslai siekiant bendrųjų tikslų.

1.1 REStikslai

Europos Vadovų Tarybos rezoliucija dėl Europos daugiakalbystės strategijos SEM (Europos Sąjungos Taryba 2008 b) yra vienas iš ES paskelbtų dokumentų, susijusių su bendra Europos kalbų politika. Todėl RER negali būti nagrinėjamas atskirai. Yra dviejų rūšių susiję dokumentai, kurie atitinka šio dokumento tikslus ir yra:

oficialūs dokumentai, apibrėžiantys bendrą ES kalbų politiką, pavyzdžiui, Tarybos rezoliucijos, Komisijos komunikatai ar Europos Parlamento rezoliucijos. Šie dokumentai apima keturias sritis. Pirmoji sritis – švietimas, ypač kalbų mokymasis ir mokymas. Antroji sritis susijusi su kalbų vaidmeniu ir svarba įtraukčiai, socialinei sanglaudai, kultūrų dialogui, Europos pilietiškumui ir kalbinei demokratijai. Trečia, įvairiuose dokumentuose nagrinėjamas kalbinių įgūdžių poveikis asmenų judumui, jų įsidarbinimo galimybėms ir įmonių konkurencingumui. Ketvirtoji politikos sritis, kuri po 2000 m. tapo gana nedidelė, yra susijusi su parama mažumų kalboms.

išorės ekspertų parengtos ataskaitos arba tyrimai dėl kelių ES kalbų politikos aspektų.

Be to, yra įvairių oficialių dokumentų, ataskaitų ar studijų, kuriuose netiesiogiai arba atsitiktinai kalbama apie kalbas ar kalbų politiką kaip į kitas temas, pvz., suaugusių migrantų ir jų vaikų integraciją, centralizuotai veikiančio Europos patento sukūrimą ir aukštąjį mokslą. Neatsižvelgsime į Europos Parlamente pateiktus klausimus, susijusius su kalbos problemomis, Teisingumo Teismo ar Europos ombudsmeno sprendimus dėl kalbos problemų ir dokumentus, susijusius su ES kalbų politikos vidaus ypatumais, pavyzdžiui, nuostatas, kuriomis apibrėžiama kalbų vartojimo tvarka (pvz., Reglamentas Nr. 1/58). Paskelbtų dokumentų visuma yra svarbi (žr. 2016 m. Gazzola spaudoje, kurioje pateikiama apžvalga). Pavyzdžiui, 1981- 2015 m. ES institucijos ir įstaigos paskelbė apie 100 grupei priklausančių dokumentų (a), o 1996–2015 m. ES paskelbė 70 grupės leidinių (b). Šiame informaciniame pranešime nėra nei įmanoma, nei svarbu pateikti šių dokumentų santraukos. Vis dėlto, siekiant Tarybos rezoliucijos dėl RES konteksto ir pateikti bendrą Europos kalbų politikos pagrindą, būtina paminėti keletą dalykų.

Daugiakalbystės aukso amžius tikriausiai buvo 2007–2010 m. Tuo metu Komisijaturėjo

visavertį už daugiakalbystę atsakingą Komisijos narį (ponas Orbanas). Šiuo laikotarpiu buvo paskelbti įvairūs svarbūs politikos dokumentai, įskaitant RER. Be kita ko, turėtume paminėti Komisijos komunikatą *"Daugiakalbystė: Europos turtas ir bendras įsipareigojimas"* (Europos Komisija, 2008 m.) ir *2009 m. kovo 24 d. Europos Parlamento rezoliuciją dėl daugiakalbystės* (Europos Parlamentas, 2008 m.). Žinoma, tai nereiškia, kad iki 2007 m. nebuvo skiriama dėmesio kalbų įvairovei. Iki 2007 m. daugiakalbystė buvo aiški už švietimą, kultūrą ir daugiakalbystę atsakingo Europos Komisijos nario politikos sritis (ją 2004–2007 m. valdė G. Figel) ir svarbus už švietimą, kultūrą, jaunimą, žiniasklaidą ir sportą atsakingos Komisijos narės darbotvarkės klausimas (ją 1999–2004 m. rengė V. Reding). 1999–2007 m. buvo paskelbti įvairūs svarbūs politikos dokumentai dėl kalbų mokymosi, pavyzdžiui, Komisijos komunikatas dėl kalbų mokymosi ir kalbų įvairovės *skatinimo*. 2004–2006 m. veiksmų planas (2003 m.), „*nauja daugiakalbystės pagrindų strategija*“ (2005 m.) ir *2002 m. Barselonoje vykusio Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvados, kuriose Taryba rekomendavo valstybėms narėms be gimtosios kalbos mokytis ne mažiau kaip dviejų užsienio kalbų (ši formulė kartais vadinama „gimtoji kalba + 2“ arba LM+ 2)*. Verta paminėti *2001 m. Europos kalbų metų organizavimą*. Tačiau po 2010 m. daugiakalbystė vėl buvo įtraukta į Švietimo ir kultūros sritį (ją valdė A. Vassiliou), o 2014 m., kai pradėjo eiti pareigas J.-C. Juncker vadovaujama komisija, išnyko. Trumpai tariant, 2000–2010 m. dešimtmetis buvo laikas, kai kalbų įvairovė ir daugiakalbystė buvo daug labiau matomos nei šiandien. Tačiau tai nereiškia, kad daugiakalbystė ir kalbų politika šiandieninėje Europoje yra mažiau svarbios ir aktualios nei praeityje. Prie šio klausimo grįšiu išvadose.

SEM ragina valstybes nares ir Komisiją imtis trijų rūšių veiksmų. Tokie veiksmai kartais minimi kituose oficialiuose dokumentuose. Pirmasis - **kalbų mokymosi visą gyvenimą stiprinimas** (SEM 2 punktas). Tai reiškia, kad reikia investuoti daugiau išteklių į kalbų mokymą visais švietimo lygmenimis (t. y. privalomojo, profesinio ir aukštojo mokslo), gerinti kalbų mokymosi galimybes formaliajame, neformaliame ir savaiminiame gyvenime, remti kalbų mokytojų mokymą ir įtraukti juos į tarptautinius mainus. Akademinėje literatūroje apie kalbų politiką ir planavimą (LPP = PPL) tai apibrėžiama kaip *įsigijimo planavimas* (žr. 2006 m. Hornberger).

RES 5 punkte Taryba prašo Komisijos ir valstybių narių propaguoti **ES kalbas visame pasaulyje**. Šiuo tikslu Taryba rekomenduoja stiprinti valstybių narių kultūros institucijų bendradarbiavimą ir stiprinti bendradarbiavimą su organizacijomis, dirbančiomis kalbų mokymosi ir kultūrų bei kalbų įvairovės srityje. LPP = PPL tai vadinama *valstybės planavimu*.

Galiausiai Taryba pabrėžia **vertimo sektoriaus svarbą** ir ragina imtis veiksmų, kuriais būtų remiamas tekstų ir filmų vertimas, vertėjų mokymas ir daugiakalbių terminologijos duomenų bazių bei kalbų technologijų kūrimas¹.

Šio informacinio dokumento tikslas nėra aptarti tris ką tik pateiktus veiksmus arba ne iš esmės. Veikiau sutelkiame dėmesį į **tris numanomus arba aiškius bendruosius RESVĮS**

¹ Įvairūs programų ar duomenų bazių pavyzdžiai, pavyzdžiui, programa „Kūrybiška Europa“, sąveikioji terminija Europai (IATE) ir viešojo administravimo institucijų automatinio vertimo sistema, bus išsamiai aptarti 3.4 skirsnyje.

tikslus. Kalbų mokymosi visą gyvenimą skatinimas ir parama vertimo raštu sektoriui nėra galutiniai RES tikslai. Tai yra būtinos sąlygos kitiems bendriems socialiniams ir ekonominiams tikslams pasiekti, būtent:

1. Socialinės sanglaudos, migrantų integracijos ir kultūrų dialogo stiprinimas (SEM 1 punktas)
2. Skatinti darbo jėgos judumą bendrojoje rinkoje, įsidarbinimo galimybes ir augimą Europoje (SEM 3 punktas);
- 3) veiksmingai ir įtraukiai valdyti daugiakalbę komunikaciją viršvalstybinės demokratijos sąlygomis (galutinės rekomendacijos Komisijai).

RES turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į šiuos tris bendruosius tikslus.

Pirmasis RES tikslas – skatinti daugiakalbystę siekiant „stiprinti socialinę sanglaudą, kultūrų dialogą ir Europos integraciją“. Šios sąvokos nebuvo oficialiai apibrėžtos nei RER, nei Komisijos komunikate "*Daugiakalbystė. Europos turtas ir bendras įsipareigojimas*" (Europos Komisija, 2008 m. e). Todėl šiame straipsnyje priimame šiuos darbinis apibrėžimus².

Socialinė įtrauktis gali būti apibrėžiama kaip procesas, kurio metu tam tikroje teritorijoje gyvenantys asmenys, nepriklausomai nuo jų socialinės ir kultūrinės padėties, gali išnaudoti visą savo potencialą gyvenime. Politika, kuria skatinamos vienodos galimybės naudotis viešosiomis paslaugomis, ir veiksmai, suteikiantys piliečiams galimybę dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose, darančiuose poveikį jų gyvenimui, yra pastangų gerinti socialinę įtrauktį pavyzdžiai. *Socialinė sanglauda* yra kaimyninė sąvoka, kurią galima apibrėžti kaip visuomenės, kurioje visos grupės turi priklausymo, dalyvavimo, įtraukties, pripažinimo ir teisėtumo jausmą, savybę. Europos Taryba *kultūrų dialogą* apibrėžia kaip „atvirą ir pagarbią keitimąsi nuomonėmis tarp asmenų ir grupių, priklausančių skirtingoms kultūroms, kuris padeda geriau suprasti bendrą požiūrį į kitą“³. Nors formalios *Europos integracijos* apibrėžties nėra, šią sąvoką galime interpretuoti kaip dinamišką procesą, kuriuo ES palaipsniui vystėsi kaip politinis vienetas. Jis remiasi daline tarpusavio priklausomybe, kuri palaipsniui išsiplėtė nuo ekonomikos iki politinių sferų.

Šios apibrėžtys yra pernelyg plačios ir pernelyg neaiškios, kad jas būtų galima aiškinti kaip konkrečius politikos tikslus, ir jas reikėtų tiksliau apibrėžti (šis aspektas bus nagrinėjamas išvadose). Todėl šiame straipsnyje atkreipiame dėmesį į ypatingą šių sąvokų aiškinimą, kuris pateikiamas RES ir kitose oficialiose deklaracijose dėl daugiakalbystės, pavyzdžiui, *2008 m. gegužės 22 d. Tarybos išvadose dėl daugiakalbystės* (Europos Sąjungos Taryba 2008a) ir *2009 m. kovo 24 d. Europos Parlamento rezoliucijoje dėl daugiakalbystės* (Europos Parlamentas 2008 m.).

Socialinės sanglaudos, kultūrų dialogo ir Europos integracijos stiprinimas gali reikšti skirtingus dalykus. Pirma, suaugusių migrantų ir jų vaikų kalbinė integracija neabejotinai yra vienas iš aiškių RES tikslų (taip pat žr. 2008 m. Europos Komisijos paskelbtą *Žaliąją knygą dėl migracijos*). Tai nereiškia, kad integracija neturėtų leisti migrantams išlaikyti savo kilmės šalies kalbos (-ų). Antra, užsienio kalbų mokėjimas turėtų būti įmanomas ir prieinamas visiems visuomenės nariams. Kitaip tariant, kalbų mokėjimas neturėtų būti elito prerogatyva. Užsienio kalbų mokėjimas ir kalbinė integracija turėtų padėti išvengti „lygiagrečių bendruomenių“, kurias tam tikroje visuomenėje sudaro (arba net segregacijos)

² Socialinės įtraukties ir sanglaudos apibrėžtis tikslina Jungtinių Tautų Socialinės politikos ir vystymosi skyrius <http://undesadspd.org/socialintegration/definition.aspx>

³ žr. http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/concept_EN.asp#P30_3374

kalbos barjerų, atsiradimo. Tai taikoma ne tik migrantams, bet ir užsienyje judantiems ES piliečiams. Kalbų mokėjimas palengvina kultūrų dialogą, nes jie padeda ES piliečiams suprasti kitų europiečių (ir migrantų) kultūrą ir taip prisidėti prie Europos integracijos.

Antrasis bendras RES tikslas – „skatinti darbo jėgos judumą bendrojoje rinkoje, įsidarbinimo galimybes ir augimą Europoje“. Judumas yra terminas, reiškiantis įvairius reiškinius: imigraciją (į šalį atvykstantys užsienio piliečiai), *emigraciją* (iš šalies išvykstantys piliečiai), grįžtamąją *migraciją* (piliečiai grįžta į šalį) ir *apykaitinę migraciją* (nacionaliniai piliečiai juda abiem kryptimis tarp šalių) (Vandenbrande 2006:9). Šis tikslas taip pat yra labai bendro pobūdžio, tačiau jį palyginti lengviau apibrėžti ir vertinti nei pirmąjį. Atkreipti dėmesį į tai, kad per pastaruosius 15 metų ES kalboje apie daugiakalbystę vyravo antrasis bendrasis tikslas. Nuo XXI a. pradžios ES kalbos apie užsienio kalbų mokymąsi vis labiau siejamos su ES bendrųjų socialinių ir ekonominių tikslų, apibrėžtų *Lisabonos darbotvarkėje 2000-2010 m. ir strategijoje „Europa 2020“* (Krzyzanowski and Wodak 2011), įgyvendinimu⁴.

Tai nereiškia, kad buvo ignoruojami kalbų mokymosi kultūriniai ar pažintiniai aspektai. Veikiau išplėsta ES kalbų politikos taikymo sritis. Užsienio kalbų mokėjimas vis dažniau vertinamas kaip žmogiškojo kapitalo forma, kurigali duoti ekonominės naudos asmenims, įmonėms ir visai ekonomikai. Komisijos komisijoje *„Daugiakalbystė: pavyzdžiui, kalbų mokėjimas yra Europos turtas ir bendras įsipareigojimas“* (Europos Komisija, 2008m.). Pavyzdžiui, kalbų įgūdžiai pateikiami kaip gebėjimas, prisidedantis prie ekonomikos klestėjimo, turtas, didinantis Europos įmonių konkurencingumą, ir žmogiškojo kapitalo forma, galinti turėti teigiamos įtakos piliečių įsidarbinimo galimybėms. Komisijos komunikate *„Nauja daugiakalbystės strateginė programa“* (Europos Komisija, 2005 m.) Europos užsienio kalbų įgūdžių gerinimas yra aiškiai susijęs su vienu iš pagrindinių Europos projekto tikslų, t. y. visiškos ekonominės integracijos siekimu. Šiame dokumente Komisija teigia, kad "kad bendroji rinka būtų veiksminga, Sąjungai reikia judesnės darbo jėgos. Įgūdžiai keliomis kalbomis didina galimybes darbo rinkoje".

Tarybos išvadose dėl kalbų įgūdžių siekiant pagerinti judumą (2010 m. Europos Sąjungos Taryba) kalbų mokėjimas apibūdinamas kaip "pagrindinis konkurencingos žiniomis grindžiamos ekonomikos komponentas. Užsienio kalbų mokėjimas yra gyvybiškai svarbi visų ES piliečių kompetencija, suteikianti jiems galimybę naudotis tiek ekonomine, tiek socialine laisvo judėjimo Sąjungoje teikiama nauda." Neseniai paskelbtame Komisijos komunikate *„Švietimo persvarstymas. investavimas į įgūdžius siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“* (Europos Komisija 2012 f, Europos Komisija 2012 d), kalbų įgūdžiai apibūdinami kaip "vis svarbesni didinant jaunimo įsidarbinimo galimybes ir judumą"; be to, "mažas kalbų mokėjimas yra pagrindinė kliūtis laisvam darbuotojų judėjimui. Įmonėms taip pat reikia mokėti kalbą, kad galėtų veikti pasaulinėje rinkoje. Tokie pareiškimai grindžiami rimtomis ekonominėmis priežastimis. Tai bus išsamiau aptarta kitame skirsnyje.

Trečiasis RES tikslas susijęs su daugiakalbės komunikacijos valdymu ES institucijose. Taryba prašo Komisijos „ypač atidžiai teikti informaciją visomis oficialiosiomis kalbomis ir skatinti daugiakalbystę Komisijos interneto svetainėse“. Šioje rekomendacijoje pakartojama pirmiau minėta Europos Parlamento rekomendacija (2008 m.), kurioje Parlamentas pabrėžia "būtinybę pripažinti oficialiųjų ES kalbų lygybę visais

⁴ Lisabonos darbotvarkė buvo Europos Komisijos parengtas planas, kuriuo siekiama, kad ES „iki 2010 m. taptų konkurencingusia ir dinamiškiausia žiniomis pagrįsta ekonomika pasaulyje, galinčia užtikrinti tvarų ekonomikos augimą, geresnį ir daugiau darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą“. „Europa 2020“ yra „pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo“ 10 metų strategija, kurioje geriau koordinuojama nacionalinė ir Europos politika.

viešosios veiklos aspektais" ir 2008 m. Tarybos išvadas (2008a), kuriose pabrėžiama, kad "Europos kalbų įvairovė turėtų būti išsaugota ir visapusiškai gerbiama kalbų lygybė. ES institucijos turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį siekiant šių tikslų". RES pabrėžiama vertimo raštu ir žodžiu vertė ir kalbų pramonės svarba iš dalies susijusi su Tarybos parama daugiakalbystei ES institucijose. Iš tiesų ES yra didžiausia pasaulyje vertėjų raštu ir žodžiu darbdavys.

1.2 RER taikymo sąnaudų, naudos ir aktualumo apibrėžimas

Apskritai viešoji politika apibrėžiama kaip "sąmoningai nuoseklūs sprendimai ar veikla, kuriuos priima arba vykdo įvairūs viešieji ir kartais privatūs subjektai, kurių ištekliai, instituciniai ryšiai ir interesai skiriasi, siekiant tikslingai spręsti problemą, kuri politiniu požiūriu apibrėžiama kaip kolektyvinė problema. Dėl šios sprendimų ir veiklos grupės atsiranda daugiau ar mažiau ribojančių formalių veiksmų, kuriais dažnai siekiama pakeisti socialinių grupių (asmenų) elgesį, kuris, kaip manoma, yra kolektyvinės problemos, kurią reikia išspręsti (tikslinės grupės), pagrindas arba gali ją išspręsti socialinės grupės, kuri patiria neigiamą nagrinėjamos problemos poveikį (galutiniai naudos gavėjai), labui" (Knoepfel et al. 2007:24).

Kalbų politika gali būti apibūdinama kaip tam tikra viešosios politikos rūšis, kuria galiausiai siekiama pakeisti tam tikros tikslinės gyventojų grupės kalbinį elgesį (vok. vior Grin 2003, Gazzola 2014 – diskusija). Konkrečiau kalbant, kalbų politika yra priemonių, kurių paprastai imasi valstybės, regionų ir vietos valdžios institucijos, rinkinys, kuriuo siekiama tiesiogiai ar netiesiogiai daryti įtaką vienos ar kelių kalbų tekstui, statusui ir įgijimui. Kaip matyti iš pirmesnio skirsnio, kai kurios RES siūlomos priemonės ar veiksmai gali būti laikomi statuso ir įgijimo planavimo forma. Pavyzdžiui, skatinant kalbų mokymąsi visą gyvenimą siekiama keisti asmenų elgseną didinant jų kalbos įgūdžius.

Kadangi kalbų mokymasis visą gyvenimą ir vertimas raštu netiesiogiai pateikiami kaip priemonė kitiems bendriems ES socialiniams ir ekonominiams tikslams pasiekti, RES teikiama nauda ir trūkumai (arba „nauda“ ir „išlaidos“) bei jų paskirstomasis poveikis turėtų būti vertinami atsižvelgiant į šiuos bendruosius tikslus. Prieš aptariant, kaip galima apibūdinti RER teikiamą naudą ir trūkumus, būtina priminti kai kurias svarbias apibrėžtis.

Viešosios politikos rengimas ir įgyvendinimas dažnai pateikiamas kaip ciklas (arba politikos ciklas), kurio etapus galima apibendrinti taip⁵:

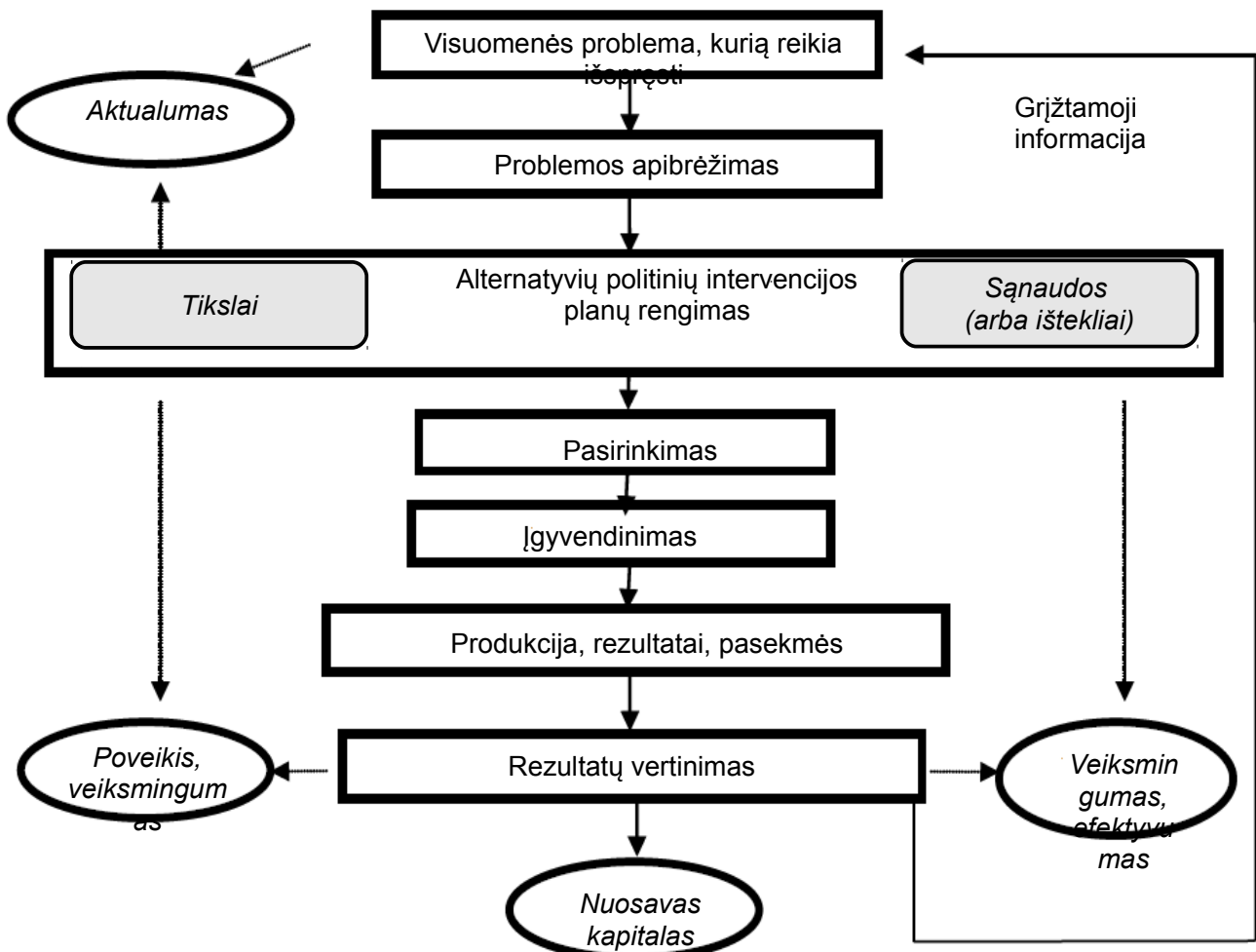
- a. visuomenės problemos, kurią reikia išspręsti, atsiradimas ir suvokimas (pvz., tinkamų kalbos įgūdžių trūkumas darbo rinkoje, kalbos barjeras, trukdantis judumui),
- b. problemos supratimas ir apibrėžimas,
- c. galimų sprendimų ar alternatyvių veiksmų planų formulavimas ir palyginimas (pvz., alternatyvūs suaugusiųjų kalbų mokymo skatinimo būdai),
- d. tirpalo pasirinkimas,
- e. įgyvendinimas,
- f. Produktai ir rezultatai
- g. Rezultatų vertinimas
- H. i) -(re)problemos atsiradimas ir suvokimas.

Viešosios politikos vertinimas atliekamas remiantis skirtingais kriterijais. Svarbiausi

5 žr. Gazzola (2014 m. a. 53–54, cituojant Knoepfel et al. 2007) diskusijai.

kriterijai yra šie: *aktualumas*, *veiksmingumas*, *efektyvumas* (dažnai suprantamas kaip taikomųjų mokslinių tyrimų ekonominis efektyvumas) ir *teisingumas*. **Aktualumas** susijęs su aiškių politikos tikslų, susijusių su problemomis, kurias ji turėtų spręsti, tinkamumo vertinimu. Politikos **veiksmingumo** vertinimas reiškia, kad reikia paaiškinti, koku mastu buvo pasiekti tikslai. Siekiant įvertinti veiksmingumą, reikia nuodugniai peržiūrėti siektinus tikslus, išanalizuoti priežastis ir poveikį, siejančius politiką ir jos galutinius tikslus, ir įvertinti politikos rezultatus (žr. toliau). Vertinant įvairių politikos sričių **veiksmingumą** (t. y. veiksmingumą ekonominio efektyvumo požiūriu), sutelktus išteklius reikia susieti su pasiektais rezultatais. Atliekant politikos analizę, vertinant **teisingumą** reikia nustatyti, kas praranda, kas laimi ir (jei įmanoma) kiek ir kaip paskirstomos alternatyvios politikos išlaidos asmenims ir grupėms.

Todėl politinėje analizėje (pvz., Just, HUETH ir Schmitz 2004) techninėje „teisingumo“ koncepcijoje nėra konkretaus etinio turinio, todėl kalbų politikos sąžiningumą galima vertinti atsižvelgiant į alternatyvios kalbos politikos paskirstomąjį poveikį atitinkamiems subjektams. 1 diagramoje apibendrinti pagrindiniai politikos ciklo etapai. Ovalo formos burbuliukai atitinka vertinimo kriterijus.

Šaltinis: Gazzola (2014a 53–54)

1 iliustracija: Vertinimo kriterijai ir politikos ciklas

Politikos indėlis (arba ištekliai) apibrėžiamas kaip visi finansiniai, žmogiškieji, materialiniai, organizaciniai ir reguliavimo ištekliai, sutelkti intervencijai įgyvendinti.

Išlaidos apskaičiuojamos remiantis sutelktais ištekliais. Politikos **rezultatai** yra tiesioginis politikos poveikis, t. y. tai, kas finansuojama ir pasiekama iš šiai politikai skirtų išteklių. Kitaip tariant, visi rezultatai gaunami mainais už viešąsias išlaidas (kituose skirsniuose pateikiami keli konkretūs pavyzdžiai). Rezultatai (arba **išdirbiai**, arba **pasekmės**) yra galutinis politikos poveikis kintamiesiems, kuriuos norima paveikti (pvz., įsidarbinimo galimybių skatinimas mokantis kalbų). Atliekant sąnaudų ir naudos analizę politikos nauda (arba nauda) turi būti vertinama pinigais. Vis dėlto kalbos politikos naudos nustatymas ir apskaičiavimas yra sunkus uždavinys dėl metodinių ir epistemologinių sunkumų dėl sudėtingo kalbos pobūdžio, kuris dar toli gražu nėra išspręstas (žr. 2003 m. Grin diskusiją). Reikėtų pažymėti, kad kalbų politikos nauda neapsiriboja ne tik kalbų rinkos verte, bet ir jų negera **ar simbole verte** (aptarti žr. **Grin ir Vaillancourt** 1997). Pavyzdžiui, profesiniame mokyme įgyti kalbos įgūdžiai gali būti panaudoti darbo vietoje ir duoti ekonominės naudos asmenims. Tačiau jie taip pat gali pagerinti kultūrų dialogą tarp skirtingų tautinių sluoksnių. Vertinant kalbų politiką, **nauda ar nauda** apibrėžiama kaip teigiamas politikos poveikis subjektams, tiesiogiai susijusiems su pačia politika. Kai kuriais atvejais tokios išmokos gali būti kiekybiškai įvertinamos pinigais, pavyzdžiui, didesni dvikalbių darbuotojų, baigusiu kalbos mokymą, pajamų skirtumai, o kitais atvejais turi būti naudojami kiti nepiniginiai matavimo vienetai. Todėl vertinant kalbų politiką būtina supaprastinti procedūras (pvz., „darbo dėl profesinio mokymo metu įgytų kalbos įgūdžių randančių bedarbių skaičių“ ir „ES piliečių, galinčių suprasti oficialiąsias ES kalbas, procentinę dalį“). Keletas pavyzdžių bus pateikti kituose skirsniuose.

Tačiau¹ paveiksle pateiktas standartinis vertinimo modelis RER taikomas tik tam tikru mastu. SEM iš tiesų nustato labai bendrus tikslus įvairiose politikos srityse, pavyzdžiui, darbo rinkos, socialinės įtraukties ir pilietybės. Siekiant įvertinti RES privalumus ir trūkumus vienoje tikslinėje srityje, politikos formuotojai turėtų išsamiau nurodyti tikslus ir paaiškinti loginę grandinę, jungiančią investuotus išteklius su numatomais rezultatais. Tai, žinoma, būtų pernelyg konkreti (Komisijos) rezoliucijai, bet ne atskiriems įgyvendinimo planams. Be to, nauda turėtų būti apibrėžta ir nustatyta remiantis rezultatų rodikliais ir, dar svarbiau, turėtų būti teikiami tinkami ir patikimi duomenys. Mūsų žiniomis, šios informacijos nėra, o turimos informacijos pakanka tik keletui RER aspektų. Vienas iš būdų šioms kliūtims įveikti – susiaurinti analizės apimtį ir atskirti bendrųjų RESVĮS tikslų aktualumo vertinimą ir priemonių, kurių Komisija ėmėsi siekdama įgyvendinti RER, poveikio vertinimą.

Šią ataskaitą sudaro dvi dalys. Pirmoje dalyje pateikiamas bendras RESVĮS svarbos vertinimas. Mes nagrinėjame strategijos tikslų ir problemų, kurias RES turėtų išspręsti, ryšį. Toks vertinimas atliekamas atsižvelgiant į kalbos ekonomikos akademinės literatūros empirinius ir teorinius rezultatus. Šioje ataskaitoje pateikiamos įvairios tyrimų išvados apie daugiakalbystės privalumus ir trūkumus ekonomikoje, visuomenėje ir ES institucijose. Šie rezultatai leidžia susidaryti bendrą, nors ir ribotą, kalbų politikos poreikių vaizdą dabartinėje daugiakalbėje Europos aplinkoje. Šiomis aplinkybėmis vertiname RES bendrų tikslų ir rekomendacijų aktualumą, t. y. vertiname, ar RES siūlomi tikslai ir priemonės, svarbūs sprendžiant kai kurias svarbiausias kalbines problemas dabartinėje daugiakalbėje Europos aplinkoje. Jei politika nėra aktuali, ji neturėtų duoti naudos visuomenei.

Antroje ataskaitos dalyje daugiausia dėmesio skiriame Komisijos veiksams RES įgyvendinti. Apibendriname turimus tokių veiksmų įrodymus ir, jei įmanoma, pateikiame duomenis apie jų pranašumus ir trūkumus, remdamiesi 1 diagramoje pateikta paprasta sistema. Šioje diskusijoje pabrėžiami tikslai, kuriems gali prireikti papildomos paramos, ir

Europos daugiakalbystės strategija: nauda ir sąnaudos. 16p.58

duomenų bei informacijos, kurių reikia RES įgyvendinimo stebėsenai gerinti, rūšis.

2 Daugiakalbis Europos kontekstas

Pagrindiniai rezultatai:

- Apskritai užsienio kalbų mokėjimas duoda ekonominės naudos asmenims dėl teigiamų pajamų skirtumų. Už labai gerus kalbos įgūdžius atlyginama daug daugiau nei ribotaskalbų mokėjimas. Anglų kalba turi neginčijamą ekonominę vertę Europos darbo rinkoje, tačiau ji nėra vienintelis turtas, į kurį galima investuoti; kai kuriais atvejais už kitų kalbų mokėjimą galima geriau atsilyginti. Tai pabrėžia, kad Europos šalių švietimo sistemose svarbu mokyti daugiau nei vieną užsienio kalbą.
- Teigiami užsienio kalbų mokymo socialinio pelningumo rodikliai rodo, kad kalbų mokymasis yra vertinga investicija visai visuomenei.
- Nors užsienio kalbų įgūdžių svarba įsidarbinimo galimybėms pabrėžiama įvairiuose ES dokumentuose, empirinių įrodymų šiam teiginiui pagrįsti vis dar nepakanka. Nepaisant to, priimančiosios šalies kalbos (-ų) mokėjimas turi teigiamą poveikį migrantų darbo pajamoms ir įsidarbinimo galimybėms.
- Kai kurie tyrimai rodo, kad kalbų mokėjimas prisideda prie bendrojo vidaus produkto (BVP), tačiau, deja, nė vienas iš šių tyrimų nėra susijęs su Europos Sąjunga.
- Bendra oficiali arba šnekamoji kalba žymiai padidina prekybos srautus tarp šalių.
- Kalbų politika gali turėti įtakos išlaidų, kurias patiria Europos novatoriškos bendrovės, siekdamas apsaugoti intelektinės nuosavybės teises patentais, paskirstymui. Dėl to gali kilti abejonių dėl teisingumo, susijusio su centralizuoto Europos patento projektu.
- Kalbų mokymasis palengvina judumą. Kalbant apie šalies kalbą, tikimybė migruoti į tą šalį padidėja maždaug penkis kartus.
- Formulė „gimtoji kalba ir dvi užsienio kalbos“ arba vienos transporto priemonės kalbos skatinimas nėra pakankami judumui Europos viduje ir integracijai į priimančiosios šalies visuomenę skatinti.
- Tik ketvirtadalis Europos piliečių teigia, kad gali kalbėti bent dviem užsienio kalbomis. 2001–2012 m. ši procentinė dalis iš esmės nesikeitė. Didžioji dauguma europiečių turi elementaraus arba vidutinio lygio užsienio kalbas. Tikimasi, kad artimiausioje ateityje kalbų mokėjimo lygis pagerės, tačiau tik tam tikru mastu.
- Tik 7 proc. ES piliečių labai gerai deklaruoja gebėjimą kalbėti anglų kalba kaip užsienio kalba. Tarpiniai ir elementarūs lygiai yra daug dažnesni. Nepaisant didelių investicijų į anglų kalbos mokymą švietimo sistemoje, artimiausioje ateityje dvikalbystės nesitikima. Anglų kalbos mokėjimas Europoje nėra visuotinė „pagrindinė kompetencija“.
- Reikia papildomų priemonių, kad būtų sumažinta įtampa tarp judumo ir įtraukties, t. y. galimybė veiksmingai mokytis kalbos prieš išvykstant iš užsienio ir (arba) iš karto atvykus į priimančiąją šalį turėtų tapti paprastesnė ir pigesnė.
- Jei ES institucijos priimtų vienkalbę politiką, grindžiamą vien anglų arba trikalbiu režimu, pagrįsta anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis, jos neleistų didelei daliai ES piliečių bendrauti su ES. Atstumtų žmonių procentinė dalis būtų labai didelė Pietų ir Rytų Europoje.
- Daugiakalbystė vis dar yra veiksmingiausia kalbų vartojimo tvarka tarp alternatyvų, kurios paprastai nagrinėjamos literatūroje.

- Mažiau tikėtina, kad nepalankioje ekonominėje ir socialinėje padėtyje esantys asmenys kalba užsienio kalbomis, todėl jiems bus daromas neigiamas poveikis, jei ES nustotų vartoti savo gimtąją kalbą arba pradinio ugdymo kalbą. Daugiakalbystė prisideda prie socialinės sanglaudos.
- Ne tik bendrai mažėja kalbų skaičius, dėl to gali būti pašalinta. Net sumažinus dabartinės oficialiosios kalbos vartojimo sritis, poveikis būtų panašus.
- Po „Brexit'o“ padidės su vienakalbine arba trikalbine politika susijęs kalbos atskirties lygis. Tai pabrėžia daugiakalbio požiūrio svarbą ES išorės komunikacijai.

Ankstesniame skirsnyje nurodyti trys bendrieji tikslai yra susiję su trimis tarpusavyje susijusiais Europos daugiakalbės aplinkos aspektais, t. y. ekonomika, visuomene ir ES institucijomis. Šio skirsnio tikslas, nenorint būti baigtinis, yra pateikti kai kuriuos svarbius akademinių tyrimų ekonomikos srityje rezultatus, susijusius su šiomis temomis. Tai yra 4 skirsnio, kuriame ES RES įgyvendinimo veiksmai aptariami remiantis toliau pateiktais empiriniais įrodymais, atskaitos taškas.

2.1 Daugiakalbė ekonomika

Kalbinių ir ekonominių kintamųjų santykis yra vis didėjančios akademinės publikacijos apie daugiakalbystę centras (žr. Gazzola et al. 2016 dėl išsamios bibliografijos, taip pat žr. Grin 2003, ir Zhang and Grenier 2013, apklausas). Kai kurie šiame darbe nagrinėjami klausimai yra susiję su RER, nes jie dažnai primena ekonominius argumentus, remiančius daugiakalbystę. Todėl naudinga paminėti kai kuriuos svarbiausius rezultatus šioje srityje.

2.1.1 Kalbų mokėjimas kaip žmogiškojo kapitalo forma

Pirmoje mokslinių tyrimų eilutėje daugiausia dėmesio skiriama antrosios ar užsienio kalbos įgūdžių grynojo poveikio asmenų pajamoms ir jų profesiniam statusui įvertinimui. Tai reiškia, kad reikia įvertinti, ar kalbos, kuri nėra socialiai ir ekonomiškai dominuojanti šalyje ar regione (pvz., ispanų Prancūzijoje), mokėjimas asmenims duoda ekonominės naudos. Antroje mokslinių tyrimų eilutėje daugiausia dėmesio skiriama imigrantų pajamų ir jų kalbos mokėjimo dominuojančia vietoje kalba (pvz., vokiečių kalbos turkams Vokietijoje) santykiui. Šiame skyriuje pateikiame kai kuriuos pirmosios tyrimo grupės rezultatus. Skirsnyje aptariamas kalbų mokėjimo poveikis migrantų pajamoms.

2.1.1.1 Pajamų skirtumai

Kalbos įgūdžiai gali būti laikomi žmogiškojo kapitalo forma, kuri duoda ekonominės naudos asmenims, nes gali daryti įtaką jų produktyvumui ir taip padidinti jų veiksmingumą darbo vietoje (pvz., greičiau pirkti ar parduoti prekes ir kurti naujus tinklus). Tokios išmokos paprastai apskaičiuojamos apskaičiuojant asmenų, kurie moka tam tikrą kalbą kaip antrąją arba užsienio kalbą, grynųjų pajamų skirtumą, kitavertus, visi dalykai yra vienodi (t. y. išlaikomi visi kiti svarbūs kintamieji). Pajamų skirtumų įvertiniai paprastai gaunami atlikus didelių duomenų rinkinių ekonometrinę analizę. Tai leidžia kontroliuoti kitus svarbius socialinius ir ekonominius kintamuosius, pavyzdžiui, darbo patirtį, išsilavinimą ir respondentų šeiminių padėčių.

Nedaug tyrimų yra susiję supajamų skirtumais, susijusiais su užsienio kalbų įgūdžiais Europoje. Pagrindinė to priežastis yra tinkamų ir patikimų duomenų trūkumas. Šiame skirsnyje pateikiami kai kurie rezultatai įvairiose Europos šalyse (nebūtinai ES). 1 lentelėje parodytas daugiakalbių asmenų grynųjų pajamų skirtumas trijuose skirtinguose Šveicarijos kalbų regionuose. Rezultatai atskiriami pagal kalbą ir kalbos mokėjimo lygį, apie

kurį praneša respondentai. Pavyzdžiui, prancūzakalbėje šalies dalyje žmogus, turintis labai gerų vokiečių įgūdžių, uždirba vidutiniškai 23,2 proc. daugiau nei tas, kuris neturi šio įgūdžio, kita vertus, visi dalykai yra lygūs. Pajamų skirtumai, susiję su pagrindinių ar gerų įgūdžių lygiu, yra mažesni.

Kalba	Kalbos regionas	Meistriškumo lygis		
		Pagrindinis	Geras	Puikiai
Vokiečių	Prancūzakalbis	10	12,4	23,2
	italofonas	N.S.	N.S.	27,6
Prancūzų	Vokiškai kalbantis	N.S.	15,1	15,5
	italofonas	N.S.	14,1	23,4
Anglų kalba	Prancūzakalbis	N.S.	N.S.	N.S.
	Vokiškai kalbantis	N.S.	19,4	25,1
	italofonas	7	N.S.	29,3
n.s. = nereikšmingas			šaltinis: Grin (1999 m., 8 skyrius)	

1 lentelė. pajamų skirtumai Šveicarijoje (vyrai). Rezultatų procentinė dalis

D. Paolo ir Tansel (2015 m.) rodo, kad Turkijos darbo rinkoje rusų ir anglų kalbos kaip užsienio kalbos žinios vidutiniškai duoda teigiamą pajamų skirtumą asmenims (atitinkamai 20 proc. ir 10,7 proc.). Šie skirtumai didėja su įgūdžių lygiu. Prancūzų ir vokiečių kalbos žinios taip pat yra teigiamai apmokamos, tačiau mažesniu mastu (atitinkamai 8,4 ir 8,2 proc.). Vokietijoje geras anglų kalbos mokėjimas lemia teigiamą maždaug 12 proc. pajamų skirtumą tais atvejais, kai tokie įgūdžiai naudojami (Stöhr, 2015); už kitų užsienio kalbų mokėjimą atlyginama keliose specializuotose profesijose. Remiantis Williams skaičiavimais, antrosios kalbos vartojimas darbepasižymiteigiamu pajamų skirtumu nuo 3 % iki 5 % skirtingose Vakarų Europos šalyse (Williams, 2001). Anglų kalba yra labiausiai atlyginama 14 Vakarų Europos šalių, kurias tyrė autorius, tačiau kai kuriose šalyse už vokiečių, prancūzų ir italų kalbos vartojimą taip pat atlyginama. Ginsburgas ir Prietas (2011 m.) nagrinėja užsienio kalbos įgūdžių (ir jų vartojimo darbe) poveikį asmenų pajamoms Austrijoje, Danijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Italijoje, Portugalijoje ir Ispanijoje. Rezultatai pateikti 2 lentelėje. Kontrolės lygis nenurodytas. Rezultatai rodo, kad anglų kalbos mokėjimas yra teigiamai atlyginamas darbo rinkoje visose tirtose šalyse. Kai kuriose šalyse prancūzų ir vokiečių kalbos žinios taip pat teigiamai vertinamos, o kartais net daugiau nei anglų kalbos mokėjimas.

Šalis	Kalba		
	Anglų kalba	Prancūzų	Vokiečių
Austrija	11	N.S.	/
Danija	21	N.S.	-11
Suomija	23	N.S.	N.S.
Prancūzija	29	/	46
Vokietija	26	N.S.	/
Graikija	15	24	N.S.
Italija	18	21	28
Portugalija	31	34	N.S.
Ispanija	39	49	N.S.
n.s. = nereikšmingas		šaltinis: Ginsburgas ir Prietas (2011:612)	

2 lentelė. apdovanojimai už kalbų mokėjimą įvairiose Europos šalyse. Rezultatų procentinė dalis

Šiame skirsnyje minėti tyrimai daugeliu atžvilgių skiriasi. Duomenų rinkiniai skiriasi tiek jų kokybe, tiek apžvelgiamu laikotarpiu. Autoriai priėmė skirtingas vertinimo strategijas, ir tai gali paaiškinti, kodėl gautų rezultatų mastas labai skiriasi. Be to, kai kuriuose straipsniuose autorius (-iai) tiria kalbos žinių poveikį asmenų pajamoms, o kituose dokumentuose tiriamas kintamasis yra kalbos vartojimas darbe. Galiausiai ne visada įmanoma iširti skirtingų kalbų mokėjimo lygių poveikį pajamoms. Nepaisant šių trūkumų, **visuose tyrimuose daromos tos pačios išvados. Pirma, su kalbų mokėjimu susiję pajamų skirtumai nėra nereikšmingi.** Tai rodo, kad užsienio kalbų mokymasis gali būti gera investicija asmenims. Antra, už **labai gerus kalbos įgūdžius atlyginama kur kas daugiau nei už ribotus kalbos įgūdžius.** Šis rezultatas turi akivaizdų poveikį švietimo politikai. Trečia, **anglų kalba turi neginčijamą ekonominę vertę Europos darbo rinkoje, tačiau ji nėra vienintelis kalbinis turtas, į kurį investuojama;** kai kuriais atvejais kitų kalbų mokėjimas gali būti geriau atlyginamas nei anglų kalba. Tai pabrėžia, kad Europos šalių švietimo sistemose svarbu mokyti daugiau nei vieną užsienio kalbą pagal LM+ 2 formulę.

Minėtuose empiriniuose tyrimuose paprastai kalbama tik apie Vakarų Europos šalis ir daugiausia dėmesio skiriama plačiai vartojamoms kalboms, nes turima daugiau duomenų. Todėl autoriai apskaičiuoja pajamų skirtumus, atitinkančius kalbas, kurias žmonės jau moka (paprastai dėl to, kad išmoko juos mokykloje), tačiau **mažai žinoma apie kalbų, kuriomis (dar) mažai kalbama, ekonominę vertę.**

2.1.1.2 Socialinės gražos normos

Kalbų mokymasis gali būti vertinga investicija ne tik pavieniams asmenims, bet ir visai visuomenei. Vietoj to, kad ieškome pajamų skirtumų asmenims, dabar studijuojame bendrą lygį. Remiantis individualių pajamų skirtumų įverčiais, galima apskaičiuoti socialinę užsienio kalbų mokymo gražos normą, t. y. į visos visuomenės kalbų mokymą investuoto vieno euro gražos procentinę dalį. 3 lentelėje parodyta, kaip Šveicarijoje, vienoje iš nedaugelio šalių, kuriose turima duomenų, mokant kalbų galima gauti socialinę gražą.

Kalba	kalbos regionas		
	Prancūzakalbis	Vokiškai kalbantis	italofonas
Vokiečių	6,5 %	nenurodyta	21,5 %
Prancūzų	nenurodyta	10 %	11,7 %
Anglų kalba	4,7 %	12,6 %	nenurodyta
n.a. = nėra duomenų		šaltinis: Grin (1999 m. 9 skyrius)	

3 lentelė. Socialinė užsienio kalbų mokymo gražos norma Šveicarijoje (vyrai)

Pavyzdžiui, vieno euro viešųjų lėšų investavimas į vokiečių švietimą itališkai kalbančioje Šveicarijos dalyje yra 21,5 %, o tai yra gana didelė, palyginti su vidutine nerizikingo finansinio kapitalo graža ir ilgalaikėmis pinigų skolinimosi rinkoje sąnaudomis. Deja, neturime duomenų apie kitas Europos šalis. Tačiau **tokie duomenys rodo, kad kalbų mokymas gali būti vertinga investicija visuomenei ne tik dėl kultūrinių priežasčių, bet ir ekonominiu požiūriu.**

2.1.1.3 Įsidarbinimo galimybės

Nors užsienio kalbų įgūdžių svarba įsidarbinimo galimybės pabrėžiama įvairiuose ES dokumentuose ir RES, vis dar yra **nedaug empirinių įrodymų, pagrindžiančių šį teiginį, be preliminarių įrodymų**, kuriuos pateikė Komisijos Jungtinis tyrimų centras (žr. Araújo et al. 2015). Akademiniame literatūroje yra tik keli straipsniai, kuriuose aiškiai aptariamas kalbos įgūdžių poveikis užimtumui, ir apskritai šiuose atsakymuose analizuojamas ryšys tarp įgūdžių, susijusių su dominuojančia vietos kalba, ir imigrantų įsidarbinimo galimybių (žr. Gazzola ir kt., 2016 m. apžvalgą).

Minėtame Araújo ir kt. tyrime (2015 m.) autoriai nustatė teigiamą ir statistškai reikšmingą anglų kalbos žinių poveikį įsidarbinimo galimybės Vokietijoje, Graikijoje, Italijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Portugalijoje ir Slovėnijoje. Poveikis vertinamas pagal tikimybę būti įdarbintam, o ne bedarbiui asmeniui, kuris moka anglų kalbą, o ne asmeniui, neturinčiam šių įgūdžių, visiems kitiems dalykams lygūs. Kipre, Ispanijoje, Suomijoje ir Maltoje anglų kalbos mokėjimas (t. y. labai geri kalbos įgūdžiai) daro teigiamą poveikį įsidarbinimo galimybės. Žinojimas prancūzų turi teigiamą poveikį įsidarbinimo galimybių Maltoje, Vokietijoje, Danijoje, ir rusų Bulgarijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Lenkijoje. Tačiau autoriai nepateikia jokio šio poveikio masto įverčio. Neseniai Europos Komisijos Užimtumo generalinio direktorato atliktame tyrime buvo geriau atkreiptas dėmesys į labiausiai paklausius kalbų įgūdžius darbo rinkoje, daugiausia dėmesio skiriant skelbimams apie laisvas darbo vietas internete (Beadle et al., 2015). Rezultatai rodo, kad didelė dalis darbdavių reikalauja aukštesnio lygio užsienio kalbos įgūdžių.

Šveicarijoje, daugiakalbės darbo jėgos narys, t. y. prancūziškai kalbantys gyventojai, kurie moka vokiečių arba anglų kalbą, ir vietiniai vokiškai kalbantys, kurie moka prancūzų arba anglų kalbą, yra mažiau linkę būti atleisti nei vienakalbis asmuo. Vidutiniškai, kai darbo jėgos kaina padidėja 5 proc. (t.y. darbo jėga tampa brangesnė), vienakalbių darbuotojų skaičius sumažėja 8,7 proc., o daugiakalbių darbuotojų skaičius sumažėja tik 3,7 proc. (Grin et al., 2009).

2.1.2 Kalbų indėlis į BVP ir prekybą

Keliuose straipsniuose kalbama apie kalbų indėlį į bendrą ekonomikos sukuriamą pridėtinę vertę, t. y. į bendrąjį vidaus produktą (BVP). **Kalbų mokėjimas gali prisidėti prie pridėtinės vertės kūrimo, nes dėl to pirkimo, gamybos ir pardavimo procesai gali**

tapti veiksmingesni. Šveicarijoje užsienio arba antrosios (tik anglų, prancūzų ir vokiečių) kalbos įgūdžiai sudaro apie 10 proc. Šveicarijos BVP, o pusė šios procentinės dalies tenka anglų kalbai (Grin, Sfreddo ir Vaillancourt 2010). Kvebeko įverčiai sudaro apie 3 % provincijos BVP.

Deja, duomenų apie ES šalis nėra. Tačiau kai kurie tyrimai buvo atlikti regioniniu lygmeniu. Pavyzdžiui, neseniai Ispanijos Baskų krašto vyriausybės ataskaitoje teigiama, kad įvairios su baskų kalba susijusios veiklos ekonominis poveikis gali siekti 4,2 % autonominės srities regiono BVP (Gobierno vasco 2016). Taip pat žr. „Bane Mullarkey Ltd.“ (2009 m.) dėl „Galway Gaeltacht“ Airijoje.

ELAN tyrime (CILT 2006) nagrinėjamas užsienio kalbų įgūdžių trūkumo poveikis Europos įmonių eksportui, daugiausia dėmesio skiriant mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) imčiai. Panašus tyrimas atliktas dėl Katalonijos Ispanijoje (2010 m. Hagenas). McCormick (2013 m.) teigia, kad šalies BVP ir vidutinis gyventojų anglų kalbos mokėjimo lygis apskritai yra teigiamas. Kalbos įgūdžių lygis vertinamas pagal anglų kalbos įgūdžių indeksą (EPI), kurį sukūrė tarptautinė švietimo bendrovė „Švietimas Pirma“ ir išpopuliarėjo žiniasklaidoje. Tačiau „McCormick“ rezultatai grindžiami paprasta statistine koreliacijos analize ir nerodo jokio realaus priežastinio AAP ir BVP poveikio. Be to, naudojami duomenys gali nukentėti dėl savirankos šališkumo.

Bendra prekybos kalba buvo nagrinėjama įvairiuose straipsniuose (žr., be kita ko, Méliz 2008, FIDRMUC ir FIDRMUC 2015, Egger ir Toubal 2016, Egger and Lassman 2016). **Mainų struktūrai gali daryti įtaką kalba trimis skirtingais būdais.** Šalys gali dalytis oficialia kalba, o tai paprastai rodo geopolitinių ryšių buvimą (pvz., bendrą kolonijinę istoriją). Jie gali dalytis gimtąja kalba, t. y. dviejose skirtingose šalyse gyvenantys žmonės kalba ta pačia kalba kaip ir gimtoji kalba. Tai gali būti laikoma kultūrinio afiniteto rodikliu. Galiausiai šalys gali vartoti bendrą šnekamąją kalbą, paprastai užsienio kalbą, kuri leidžia bendrauti tarp skirtingų gimtųjų kalbų. Rezultatai rodo, kad **bendra kalba (oficialiai ar šnekamoji) vidutiniškai padidina prekybos srautus 44 %** (Egger ir Lassmann 2012). Bendros šnekamosios kalbos poveikis yra stipresnis nei bendros motinos kalbos poveikis, tačiau abu yra labai teigiami (Egger ir Lassman 2016). „Fidrmuc“ ir „FIDRMUC“ (2015 m.) rodo, kad platus kalbų mokėjimas ES yra svarbus išorės prekybos veiksnys, kurio vaidmuo itin svarbus anglų kalbai.

2.1.3 Kalbų politika ir inovacijos

Kalbų poveikis pramonės inovacijoms vis dar nepakankamai ištirtas. Pramonės naujovėmis norime reikšti technologines inovacijas, saugomas intelektinės nuosavybės teisių (INT), pvz., patentų, prekių ženklų ir pramoninių projektų. Nors kai kuriuose tyrimuose nagrinėjamas daugiakalbystės ir kūrybiškumo ryšys, taigi ir inovacijų per kūrybiškumą klausimas (Marsh and Hill 2009), **straipsniuose, kuriuose aptariamas kalbų įvairovės ir pramonės inovacijų ryšys, daugiausia dėmesio skiriama kalbų politikos poveikiui inovacijoms (o ne pačioms kalboms).**

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai apibrėžiami kaip didesni nei vidutinis vienam darbuotojui tenkantis INT (įskaitant autorių teises). ES intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai sukuria 26 proc. užimtumo ir 39 proc. BVP; vien tik patentams imlioms pramonės šakoms tenka 13,9 proc. ES BVP ir 10,3 proc. visų darbo vietų (2013 m. EPO-VRDT). Miunchene (Vokietija) įsikūrusi Europos patentų tarnyba (EPT) yra regioninė institucija, išduodanti patentus, kurios užduotis – ieškoti ir nagrinėti Europos patentų paraiškas 38 Europos patentų konvencijos (EPK) susitariančiųjų valstybių vardu. Oficialios EPT kalbos yra anglų,

prancūzų ir vokiečių. EPT suteikia Europos patentą, t. y. nacionalinių patentų spindulį, kuris vėliau turi būti patvirtintas patento gavėjo nurodytose valstybėse. Patvirtinimo procedūros apima patvirtinimo ir pratęsimo mokesčių mokėjimą, o kai kuriais atvejais – viso patento (arba jo dalies, paprastai apibrėžties) vertimą į vieną iš atitinkamos šalies oficialių kalbų. Daugumoje straipsnių, susijusių su kalbomis ir Europos patentų sistema, pateikiama tokių vertimo išlaidų sąmata po išdavimo ir aptariamas jų poveikis patentų pateikimui ir šalių, kuriose Europos patentai yra patvirtinti, skaičius (žr. Van Pottelsberghe ir Mejer 2010, Van Pottelsberghe ir François 2009, Harhoff, Hoisl et al. 2009). Rezultatai rodo, **kad vertimo išlaidų sumažėjimas po išdavimo greičiausiai turės teigiamą poveikį užregistruotų paraiškų skaičiui**. Gazzola (2014a, 2015 m.) nagrinėja Europos pareiškėjų, pateikusių patento paraišką EPT, išankstinio vertimo išlaidų skirtumus. Rezultatai rodo, **kad Europos pareiškėjams, kurių pirmoji kalba nėra nei anglų, nei prancūzų, nei vokiečių**, bendros išlaidos, susijusios su galimybe pasinaudoti patentų procedūromis, yra bent 27 proc. didesnės nei anglų, prancūzų ar Vokietijos pareiškėjų patirtos išlaidos.

EPT nepriklauso ES institucijoms ar įstaigoms, o RER nesprenžia intelektinės nuosavybės teisių klausimo. Tačiau technologinės inovacijos yra įvairiais būdais susijusios su ES kalbų politika. 2012 m. ES atstovai susitarė sukurti bendrą Europos patentą **arba bendro galiojimo Europos patentą**. Bendras patentas yra Europos patentas, kurį išduoda EPT pagal Europos patentų konvencijos (CEB) taisykles ir procedūras, kuris patento savininko prašymu bendrai galioja bendros patentų sistemos dalyvių teritorijoje. Susitarimą įsteigti Europos patentų teismą šiuo metu ratifikuoja ES. Be to, vis dar neaišku, kaip bus pasiekti 2016 m. birželio 23 d. Jungtinėje Karalystėje įvykusio referendumo dėl ratifikavimo proceso rezultatai. Pakanka pasakyti, kad šiuo metu galiojančiuose reglamentuose nurodyta, kad bendrasis patentas bus išduotas viena iš anglų, prancūzų ir vokiečių kalbų, o apibrėžties apibrėžties punktų vertimo į kitas dvi kalbas nereikės (Europos Sąjungos Taryba, 2012 m.). Vis dėlto ji priduria, kad nereikia atlikti jokio papildomo vertimo, kad patentas būtų galingas⁶. **Todėl bendrojo patentokalbų vartojimo tvarka sumažins vertimo išlaidas po išdavimo, tačiau nepanaikins esamų skirtumų tarp Europos pareiškėjų, palyginti su vertimo išlaidomis, buvusiomis iki dotacijos suteikimo. Išlaidos, susijusios su patento paraiškos vertimu į vieną iš EPT darbo kalbų, turėtų būti kompensuojamos tik neviršijant nustatytos viršutinės ribos ir tik tam tikrų kategorijų pareiškėjams. Mašininis vertimas gali padėti sumažinti informacijos apie patentus išlaidas, tačiau tik tam tikru mastu. Bendro patento poveikio inovacijų veiklai dar negalima įvertinti (diskusijoms apie numatomas bendro galiojimo Europos patento sąnaudas ir naudą žr. 2011 m. Danguy ir Van Pottelsberghe de la Potterie).** Tačiau reikėtų pažymėti, **kad pasirinkimas dėl ES institucijų, įstaigų ar agentūrų darbo kalbų skaičiaus ir susijusios vertimo tvarkos gali turėti įtakos išlaidų, kurias patiria Europos novatoriškos bendrovės, siekiamos apsaugoti savo INT, paskirstymui. Dėl to gali kilti teisingumo problemų.** Į tai neturėtų būti pamirštama bendroje ES kalbų politikoje.

6 Pereinamoju 12 metų laikotarpiu – visų patentų specifikacijų vertimą į anglų kalbą, jei EPT procedūros kalba yra prancūzų arba vokiečių kalba, arba į vieną iš valstybių narių oficialių kalbų, kuri yra Sąjungos oficialioji kalba, o EPT procedūros kalba yra anglų kalba. Italija ir Ispanija nusprendė atsisakyti bendrojo patento, nes nustatė, kad vertimo tvarka yra diskriminacinė. 2015 m. rugsėjomėn. Italija galiausiai nusprendė pradėti procedūras, kad prisijungtų prie siūlomo bendro patento. Šis sprendimas buvo priimtas Europos Sąjungos Teisingumo Teismui priėmus sprendimą atmesti Ispanijos ieškinius dėl reglamentų, kuriais įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą (sprendimas byloje C-146/13 Ispanija prieš Parlamentą ir Tarybą, ir byla C-147/13 Ispanija prieš Tarybą).

2.2 Daugiakalbė įmonė

SEM 3 punkte Taryba ragina valstybes nares investuoti į užsienio kalbų mokymą, kad būtų skatinamas darbo jėgos judumas bendrojoje rinkoje. Ši rekomendacija grindžiama rimtomis ekonominėmis priežastimis. Neoklasikinė ekonomikos teorija rodo, kad gamybos veiksnių (darbo ir kapitalo) judumas didina ekonominį efektyvumą. Nors darbo jėgos judumas gali sumažinti nedarbo lygio skirtumus regionuose, jis yra lygus ribiniam darbo našumui ir taip padidina išmokų veiksmingumą. Tačiau **darbo jėgos judumas ES tebėra ribotas reiškinys**. Oficialiais duomenimis, "apie 2 % darbingo amžiaus piliečių vienoje iš 27 ES valstybių narių šiuo metu gyvena ir dirba kitoje valstybėje narėje. Palyginti, ES gyvenančių trečiųjų šalių piliečių dalis yra beveik dvigubai didesnė" (Europos Komisija 2007 m. 3). Naujausi duomenys nerodo jokių reikšmingų pokyčių. 2015^{m. sausio 1} d. duomenimis, vienoje iš ES valstybių narių gyveno 15,3 mln. žmonių, turinčių kitos ES valstybės narės pilietybę (tai sudaro apie 3 proc. visų ES gyventojų)⁷. Yra įvairių veiksnių, kurie atgraso tarptautinį judumą kartu su poreikiu mokytis naujos kalbos. Be kita ko, turime paminėti asmenines priežastis, pavyzdžiui, baimę prarasti šeimos ryšius, administracines ir institucines kliūtis, pvz., mokesčių sistemų skirtumus ir abipusio profesinių kvalifikacijų pripažinimo sunkumus (žr. Vandenbrande 2006: 24 – apžvalga).

Užsienio kalbų mokymosi skatinimas yra svarbus ne tik siekiant palengvinti judumą; ji taip pat gali prisidėti prie judžių žmonių integracijos į priimančiosios šalies visuomenę. Pagrindinių paslaugų teikėjai (sveikatos, mokyklų, vietos valdžios institucijų ir teismų) „vis dažniau turi bendrauti su kitomis kalbomis kalbančiais žmonėmis, o jų darbuotojai nėra mokomi dirbti kitomis kalbomis nei jų gimtoji kalba ir neturi tarpkultūrinių įgūdžių“ (Europos Komisija 2008c:21). Vienas iš iššūkių, su kuriais šiuo metu susiduria Europos šalys, yra skatinti žmonių (pvz., darbuotojų, studentų ir mokslininkų) judumą ir kartu suteikti erdvę naujai atvykusių asmenų kalbos poreikiams, kad būtų išvengta atskirties ir atskirų bendruomenių atsiradimo (Grin et al., 2014). **Todėl kyla klausimas, ar LM+ 2 formulė gali padėti pasiekti du iš pažiūros prieštarigus ES socialinius ir ekonominius tikslus, t. y. skatinti judumą ES viduje ir palengvinti įtrauktį bei socialinę sanglaudą.** Išsamios diskusijos šiuo klausimu viršytų šio dokumento ribas⁸. Nepaisant to, naudinga pabrėžti kai kuriuos pagrindinius aspektus ir pateikti kai kuriuos duomenis.

2.2.1 Judumas, įtrauktis ir formulė „Motina kalba + 2“

Empiriniai įrodymai patvirtina teiginį, kad kalbų mokymasis palengvina judumą. **Kalbant apie šalies kalbą padidėja tikimybė migruoti į tą šalį beveik penkis kartus** (Aparicio Fenoll ir Kuehn 2016). Kalbų mokymasis privalomojo švietimo metu mažina asmenų, ypač jaunimo, migracijos išlaidas. Įgūdžių ugdymas priimančiosios šalies oficialiaja kalba palengvina naujų atvykstančių asmenų įtrauktį (žr. kitą skirsnį). Tačiau **nei LM+ 2 formulė, nei vienos transporto priemonės kalbos skatinimas šiuo metu nėra pakankami šiam tikslui pasiekti ir mažai tikėtina, kad artimiausioje ateityje jų pakaks**. Pirma, užsienio kalbomis kalba tik mažuma europiečių. Antra, reikia toliau didinti švietimo sistemų veiksmingumą mokant užsienio kalbų. Trečia, iš esmės nei LM+ 2 formulė, nei vienos transporto priemonės kalbos skatinimas nėra pakankami, kad būtų galima išspręsti

7 Žr. http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics&oldid=292846

8 Įvairių įtraukties ir judumo derinimo strategijų tyrimas šiuo metu yra projekto, kurį bendrai finansuoja ES iniciatyva „Mobilumas ir įtrauktis daugiakalbėje Europoje“ (2014–2018 m.), objektas. Žr. www.mime-project.org

galimybių perkelti asmenis nenuspėjamos problema. Šiame skirsnyje šie klausimai aptariami paėiliui.

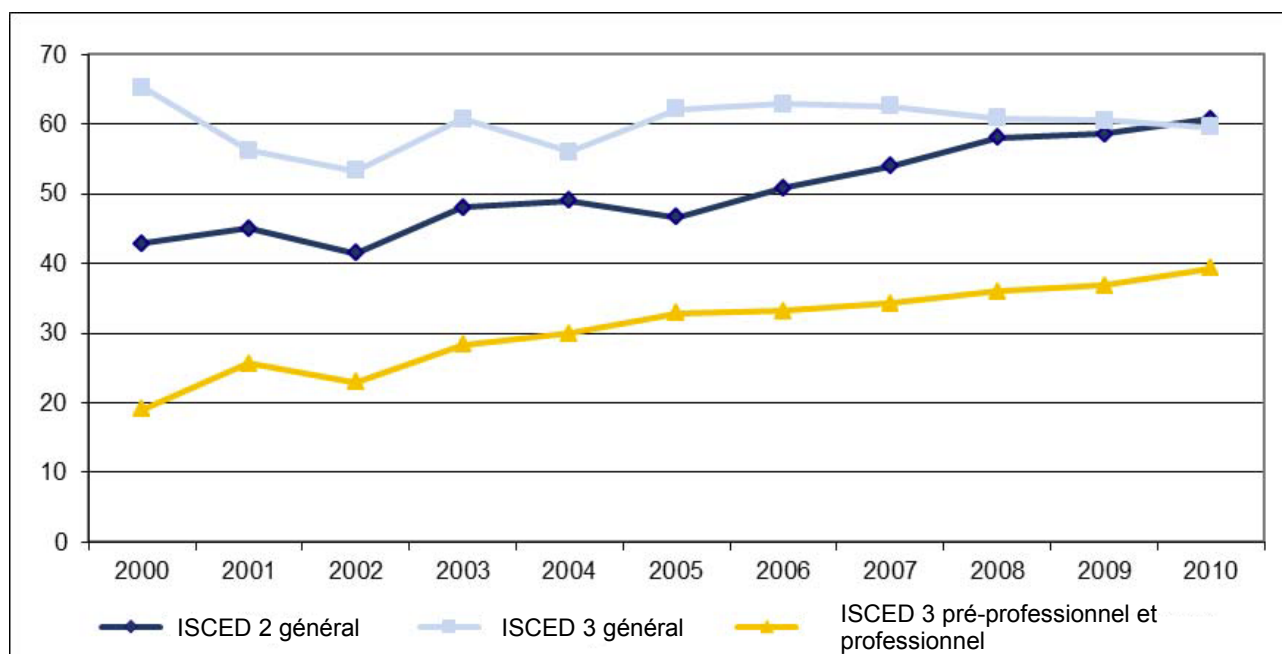
4 lentelėje nurodytas bent 15 metų amžiaus ES piliečių, teigiančių, kad jie gali kalbėtis bent dviem kalbomis, išskyrus jų gimtąją kalbą, procentinė dalis. Duomenys buvo paskelbti 2005, 2006 ir 2012 m. įvairiomis „Eurobarometro“ apklausos bangomis. Dėl kelių plėtros etapų valstybių narių skaičius pasikeitė. Kad būtų galima atlikti palyginimą laiko atžvilgiu, 4 lentelėje pateikti 2006 m. ir 2012 m. rezultatai, susiję su Europos Sąjunga, atitinkamai 15 ir 25.

Iš 4 lentelės matyti, kad **tik ketvirtadalis Europos piliečių pranešė galintys kalbėti bent dviem kalbomis, ir šis procentas 2001–2012 m. beveik nesikeitė. Tai nenuostabu,** nes švietimo reformos užtrunka dešimtmečius, kad parodytų savo poveikį. Be to, įvairių „Eurobarometro“ apklausos etapų duomenys yra palyginami tik tam tikru mastu (žr. 2015 m. Ó Riagáin), ir turime leisti tam tikrą paklaidą įverčiuose.

ES	„Eurobarometro“ apklausos banga		
	2001	2006	2012
ES 15	26	26	25
ES-25	nenurodyta	28	26
ES-27	nenurodyta	nenurodyta	25
n.a. = nėra duomenų		šaltinis: autoriaus sudaryta lentelė	

4 lentelė. Europos piliečiai pareiškia turintys galimybę kalbėtis bent dviem kalbomis, kurios nėra jų gimtoji kalba. Rezultatų procentinė dalis

Padėtis ateityje pagerės, tačiau radikaliai nepasikeis. Trečiosios „Eurobarometro“ apklausos (Europos Komisija 2012a) duomenys rodo, kad jaunuoliai, ypač 15–24 m., dažniau moka dvi užsienio kalbas (37 proc.) nei vyresni nei 55 m. asmenys (17 proc.). Mokinių, besimokančių bent dvi užsienio kalbas, procentinė dalis didėja. Kaip parodyta 2diagramoje, vidurinio ugdymo pradžioje (ISCED 3 lygmuo) besimokančių bent dviejų užsienio kalbų mokinių dalis ES išlieka palyginti pastovi.

2 iliustracija: mokinių, 2000–2010 m. besimokančių bent dvi užsienio kalbas, procentinė dalis (šaltinis: Europos Komisija, 2012 m. c. 39)

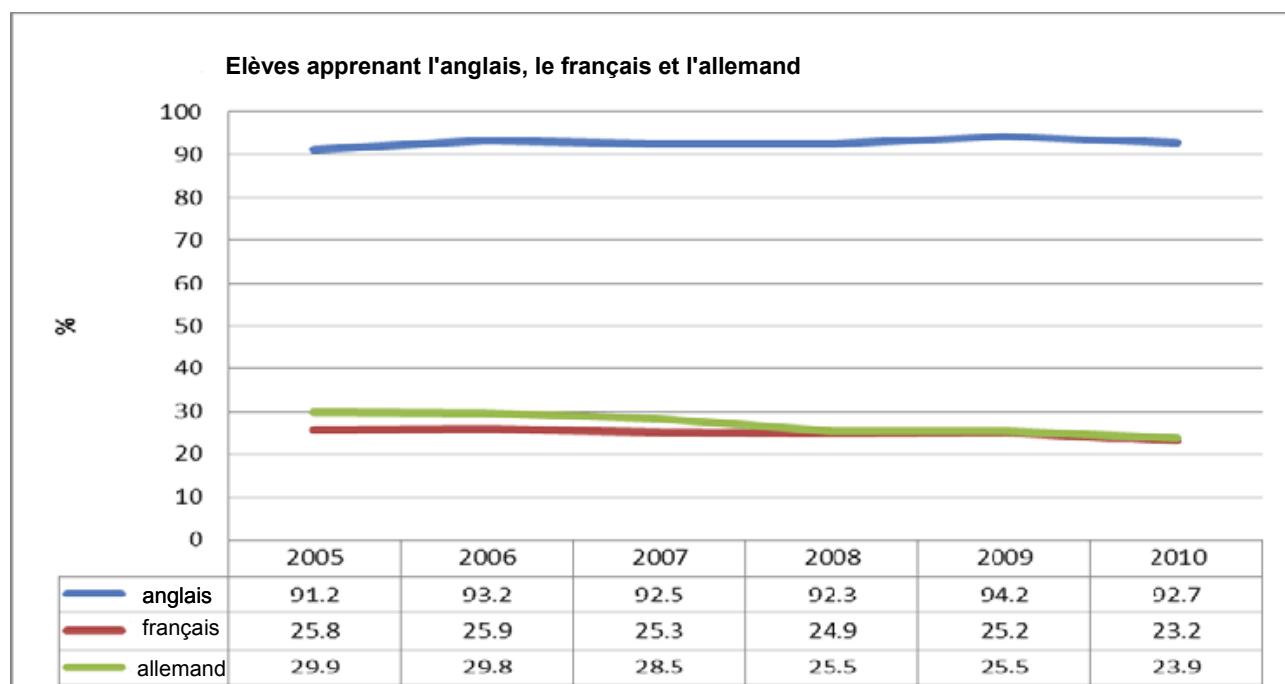
Naujausi duomenys patvirtina, kad studentų, besimokančių dvi ar daugiau užsienio kalbų pagal bendrąjį ISCED 3 lygmenį, dalis ES 28 2009–2014 m. beveik nesikeitė (2016 m. Eurostatas). Primenama, kad ISCED = ISCED yra tarptautinis standartinis švietimo klasifikatorius (žr. 6.1 priedą ir 6.2 priedą).

Tačiau **kalbų mokymasis privalomojo švietimo sistemoje savaime neužtikrina , kad dauguma mokinių mokytųsi gerai** . Gerai žinoma, kad kalbų mokėjimas nėra dichotominis kintamasis (pvz.: Aš žinau/nežinau) bet sudėtingas kontinuumas, ir kad bet koks įgūdis yra sensta, jei jis nėra naudojamas pakankamai. Tam tikromis aplinkybėmis gali pakakti pagrindinio žinių lygio (t.y. galimybės užsisakyti maitinimą užsienyje), tačiau daugeliu kitų aplinkybių reikia gerų ar net labai gerų kalbos įgūdžių (ir už tai atlyginama darbo rinkoje, žr. 2.1.1 skirsnį). 2012 m. „Eurobarometro“ duomenys rodo, kad piliečių kontrolės lygis labai skiriasi. **Didžioji dauguma respondentų teigia, kad jie turi elementarų arba vidutinį kalbos mokėjimo lygį.** Pavyzdžiui, iš tų, kurie sako, kad jie turi bent šiek tiek anglų kalbos, tik 20 % mano, kad jų lygis yra „labai geras“. **Manoma, kad artimiausioje ateityje kalbų mokėjimo lygis nepagerės.** Pirmojo Europos kalbų mokėjimo tyrimo (Europos Komisija 2012b) rezultatai parodė, kad "užsienio kalbų mokymosi Europoje rezultatas yra prastas: tik keturi iš dešimties studentų pasiekia „nepriklausomo vartotojo“ lygį pirmąja užsienio kalba, atitinkančią galimybę turėti paprastą pokalbį. Ketvirtispasiekė šį lygį antrąja užsienio kalba. Pernelyg daug mokinių – 14 % pirmosios kalbos ir 20 % antrosios – nepasiekia "pagrindinio vartotojo" lygio, o tai reiškia, kad jie negali vartoti labai paprastos kalbos, net su pagalba" (Europos Komisija 2012 d:1). Šiuo klausimu galima daryti išvadą iš empirinių įrodymų, kad **LM+ 2 formulė daugeliui europiečių vis dar nėra reali.** Nors per pastaruosius du dešimtmečius padaryta didelė ir vilčių teikianti pažanga švietimo sistemose, **dar daug ką galima padaryti.**

Tačiau, net jei dauguma europiečių (arba bent jau jaunosios kartos) galėjo laisvai kalbėti bent dviem užsienio kalbomis, **LM+ 2 tikriausiai nėra geriausia kalbų politika, kuria būtų skatinamas judumas ir įtrauktis tuo pačiu metu, nebent kartu būtų taikomos**

kitos kalbos politikos priemonės. Problemos esmė yra tokia: Niekas negali nuspėti, kokių kalbų įgūdžių reikės jų būsime gyvenime, ir nėra jokių garantijų, kad užsienio kalbos, kurias mokytų moksleiviai privalomojo ugdymo metu, yra būtent to, ko jiems reikės, kai jie nusprendžia persikelti į užsienį suaugusiųjų gyvenime. Be to, žmonės gali judėti kelis kartus per savo gyvenimą skirtingais laiko intervalais (pvz., kelis mėnesius ar metus) ir skirtingose šalyse. Todėl asmeniui reikalingų kalbos įgūdžių mastas iš anksto nežinomas.

Vienas iš galimų pavienių asmenų (ar studentų šeimų) atsakymų sprendžiant šią problemą yra investuoti į plačiai vartojamos kalbos, kuri įvairiose šalyse gali būti vartojama kaip transporto priemonių kalba, mokymąsi. Europoje šis vaidmuo dažniausiai, bet ne išimtinai, tenka anglų kalbai. Anglų kalba iš tikrųjų yra užsienio kalba, kuria dažniausiai kalba Europos piliečiai. Vis dėlto duomenys rodo, kad anglų kalba Europoje dar nėra pasiekusi pagrindinės kompetencijos statuso. Remiantis 2012 m. paskelbtais „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, 38 proc. 27 ES valstybių narių europiečių anglų kalba kalba kaip užsienio kalba, o kompetencijos lygis paprastai yra vidutinis arba žemas. **Tik 7 proc. ES piliečių labai gerai deklaruoja gebėjimą kalbėti anglų kalba kaip užsienio kalba. Tarpiniai ir elementarūs lygiai yra dažnesni** (atitinkamai 17 % ir 12 %). Kitaip tariant, ES piliečių, kurie yra gimtoji arba laisvai kalba anglų kalba, procentinė dalis neviršija 21 proc. gyventojų. Šiuo atžvilgiu ES šalys labai skiriasi (žr. 6.3 priedą). Padėtis pasikeis ateityje, bet tik tam tikru mastu. 2014 m. beveik 80 proc. ES 28 pradinio ugdymo vaikų mokėsi anglų kalbos kaip užsienio kalbos (Eurostatas, 2016 m.). 3 diagramoje parodyta, kad daugiau kaip 90 % studentų mokosi anglų kalbos pagal ISCED/ISCED 3 vidurinį išsilavinimą.

3 paveikslas. moksleivių, besimokančių anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis, procentinė dalis pagal ISCED/ISCED 3 lygmenį (bendrasis vidurinis išsilavinimas = aukštosios mokyklos), 2005–2010 m., šaltinis: Europos Komisija (2012 m. 40)

2014 m. ši procentinė dalis buvo 94,1 proc. (Eurostatas 2016 m.). Tačiau tai nereiškia, kad dauguma anglų kalbą studijuojančių studentų paliko kompetenciją. Pirmojo Europos kalbos įgūdžių tyrimo (Europos Komisija, 2012 m. b) rezultatai rodo, kad tik 28 proc. studentų, studijuojančių anglų kalbą paskutiniaisiais vidurinio ugdymo metais (= koledžas, ISCED/ISCED 2) arba antrieji vidurinio ugdymo metai (= vidurinės mokyklos, ISCED/ISCED 3), pasiekė Bendros Europos kalbų mokėjimo orientacinės sistemos (CEFR) B2 lygį. **Nepaisant didelių investicijų į anglų kalbos mokymą švietimo sistemoje, artimiausioje ateityje dvikalbystės nesitikima. Todėl vis dar nėra bendros kalbos, kuri būtų plačiai vartojama geru lygiu arba vartojama didžiąjai daugumai Europos piliečių.**

Kaip pažymėta šio skirsnio pradžioje, mokant oficialiąją šalies kalbą padidėja tikimybė, kad į tą šalį migruos. Todėl kalbos politika, kuria siekiama skatinti anglų kalbą kaip paprastąją kalbą Europoje, iš esmės yra labiau linkusi skatinti mobilumą angliškai kalbančiose šalyse nei kitiems europiečiams. Šios asimetrijos poveikis Europos darbo rinkai dar nebuvo išsamiai išnagrinėtas⁹.

Tačiau verta pažymėti, kad įtrauktis nebūtinai būtų lengviau, jei visi europiečiai turėtų bendrą antrąją kalbą. Gerai žinoma, kad pranešimas neapima vien informacijos perdavimo. Anglų kalba gali būti naudinga norint dalyvauti aukštojo mokslo programose tokiuose dideliuose miestuose kaip Milanai ar Berlynas, galbūt ieškant darbo šiuose miestuose įsikūrusiuose bankuose ar IT įmonėse. Tačiau to tikriausiai nepakanka, kad būtų galima visapusiškai integruotis į visuomenę, kur italų ir vokiečių kalbos tebėra dominuojančios vietos kalbos. Kol kalbų mokėjimas tam tikru metu gali būti laikomas žmogiškuoju kapitalu, kalbos vartojamos įvairiose konkrečiose situacijose, o kai kuriose situacijose kai kurios kalbos yra naudingesnės ir (arba) tinkamesnės už kitas. Net jei asmuo pareiškia, kad moka tam tikrą užsienio kalbą, tai nereiškia, kad jis dažnai vartoja (arba entuziastingai vartoja) tą kalbą aktyviai ar pasyviai. Pavyzdžiui, žmonės, gyvenantys didžiuosiuose žemyno miestuose, vidutiniškai gali gerai mokėti anglų kalbą, tačiau jie nebūtinai nori pereiti prie anglų kalbos, kai yra užsienio kolega ar draugas. Šis pasirinkimas neturėtų būti aiškinamas, bent jau a priori, kaip šovinistinis nacionalizmas. Bendravimui dominuojančia vietos kalba pirmenybė gali būti teikiama dėl teisėtų priešasčių, pavyzdžiui, būtinybės jaustis „namuose“ arba noro išvengti kalbinio nesaugumo arba jį sumažinti. Judumas reiškia, kad bendravimas su užsieniečiais tiek darbe, tiek privačiame gyvenime tampa dažnesnis. Tai savo ruožtu padidina atvejų, kai reikėtų vartoti transporto priemonių kalbą, skaičių ir dažnumą. Tačiau žmonės nebūtinai nori sutikti su šiais pokyčiais. Vienas iš galimų neigiamų pasekmių (arba „išlaidų“ apskritai) galėtų būti „lygiagrečių visuomenių“, kuriose vietos gyventojai ir užsieniečiai (arba ekspatriantai) gyvena atskirose bendruomenėse ir tinkluose, atsiradimas. Kai kuriais atvejais, ypač aukštojo mokslo srityje, tai jau vyksta¹⁰.

Todėl nei LM+ 2, nei vien anglų kalba negali būti būdas išspręsti įtampą tarp judumo ir įtraukties. Žinoma, jie gali būti sprendimo dalis, tačiau reikėtų įgyvendinti kitas kalbų politikos formas. Pavyzdžiui, **kalbų mokymasis pagal pareikalavimą turėtų tapti lengvesnis ir, svarbiausia, pigesnis**. Mokantis kalbų „pagal pareikalavimą“ reiškia galimybę faktiškai mokytis kalbos prieš išvykstant iš užsienio ir (arba) iš karto atvykus į priimančiąją šalį. Naudingas pavyzdys – Europos Komisijos sukurta internetinė kalbinė

⁹ Dėl bendros diskusijos šia tema pasauliniu lygiu žr. Van Parijs (2000).

¹⁰ Pavyzdžiui, matomenacionalinių ir tarptautinių studentų, kurie mokosi anglų kalbą už Jungtines Karalystės ar Airijos ribų, sąveikos tinklų atsiradimą (Priegnitz 2014).

parama „Erasmus“ studentams¹¹. **Vienas iš ateinančių metų ES uždavinių – parengti tokią kalbų politiką, kuri leistų, viena vertus, pasinaudoti judumo teikiama nauda ir, kita vertus, sumažinti neigiamą judumo poveikį įtraukčiai** (Grin et al., 2014). Prie šio punkto grįšime 3 skirsnyje, kad parodytume, kaip Komisija sprendžia šį klausimą.

2.2.2 Migrantų integracija

Migrantų kalbos mokėjimo klausimas Europoje tapo labai diskutuojamu klausimu. Daugelyje ES šalių reikalaujama, kad ne Europos piliečiai įgytų arba patikrintų savo kalbos įgūdžius priimančiosios šalies oficialiąja kalba, kad gautų leidimą gyventi arba pilietybę (žr. 2014 m. Pulinx, Van Avermaet ir Extramiana). Vietos kalbos mokėjimas dažnai laikomas socialinės ir ekonominės integracijos sąlyga. Empiriniai įrodymai paprastai patvirtina šį požiūrį, nors daugelis nurodo, kad kalbos mokėjimas yra būtina (bet nepakankama) integracijos sąlyga. Apskritai **priimančiosios šalies kalbos (arba kalbų) mokėjimas daro teigiamą poveikį migrantų pajamoms iš darbo – nuo 5 iki 35 proc.** (žr. 2016 m. Adserą ir Pytlikovį; taip pat žr. 2014 m. Chiswick ir Miller apžvalgą, pvz., 27 % Ispanijoje (Budrija ir Swedbergas 2012 m.), 7,3 % Vokietijoje (Dustmann 1994) ir 21–23 % Jungtinėje Karalystėje (Dustmann ir Fabbri 2003). Oficialiosios kalbos mokėjimas turi **teigiamą poveikį imigrantų įsidarbinimo galimybėms** (žr. Aldashev et al. 2009 dėl Vokietijos, Leslie ir Lindley 2001 JK ir Rendon 2007 Katalonijoje). Skirtingose ES šalyse migrantai, kurie yra ne ES piliečiai, pranešantys apie gerus arba labai gerus priimančiosios šalies oficialiosios kalbos įgūdžius, yra labiau linkę dirbti nei tie, kurie nepraneša apie vietos kalbos nemokėjimą arba tik tinkamą lygį (ateina 2016 m. Gazzola). Susijęs klausimas susijęs su kalbos įgūdžių trūkumo poveikiu vaikų migrantų švietimo rezultatams. **Imigrantų kilmės studentai nuolat pasiekia blogesnių rezultatų nei nacionaliniai studentai.** Nepakankamas dėstymo kalbos mokėjimas dažnai minimas kaip viena iš priežasčių (nors nebūtinai pati svarbiausia) šiam rezultatui pasiekti (Europos Komisija 2008b). Pastaraisiais metais migracijos reiškinys išaugo. Pavyzdžiui, 2009 m. ES imigrantų šeimoms priklausė 9,3 proc. penkiolikmečių, o maždaug pusė migrantų kilmės studentų kalba skiriasi nuo gimtosios kalbos (Europos Komisija 2012d 13).

2.3 Daugiakalbės įstaigos

Trečiasis RES apibrėžtas bendrasis tikslas – skatinti veiksmingą ir įtraukų daugiakalbės komunikacijos valdymo būdą viršvalstybinės demokratijos sąlygomis. ES institucinė kalbų politika (arba kalbų vartojimo tvarka) grindžiama oficialia 24 oficialiųjų ir darbo kalbų lygybe¹². Šis pasirinkimas paskatino intensyvias diskusijas dėl jos sąnaudų, privalumų ir trūkumų. ES kalbų vartojimo tvarką tyrė įvairūs autoriai ir mokslininkai, todėl šios literatūros čia pateikti neįmanoma. Tačiau naudinga pateikti kai kuriuos oficialiais duomenimis pagrįstus skaičius. „Eurobarometro“ apklausose (2001 m., 2006 m. ir 2012 m.) ir dviejose 2011 m. ir 2013 m. Eurostato paskelbtose AES suaugusiųjų švietimo

11 Pavyzdžiui, norint pasiekti anglų kalbos mokėjimo lygį, lygų B2 lygiui pagal CEFR, vidutiniam besimokančiam asmeniui reikia apie 500–600 valandų vadovaujamojo mokymosi iš pradedantiesiems. Tai reiškia, kad 20 valandų per savaitę kalbų mokymuisi reikia skirti beveik 30 savaičių (arba 7,5 mėn.) (šaltinis <https://support.cambridgeenglish.org/hc/en-gb/articles/202838506-Guided-learning-hours>). Akivaizdu, kad yra keletas veiksnių, kurie gali turėti įtakos tam tikram kalbos įgūdžių lygiui pasiekti (pvz., amžius, individualūs talentai, ryšys tarp tikslinės kalbos ir besimokančio asmens gimtosios kalbos ir t. t.). Tačiau šis paprastas pavyzdys rodo, kad parama intensyviams kalbų mokymuisi prieš išvykstant iš užsienio (pvz., per tris mėnesius) ir iškart po persikėlimo (pvz., 4,5 mėnesio, arba dar mažiau, jei gyvenimas užsienyje pagreitina mokymosi procesą) galėtų turėti teigiamą poveikį atvykstančių asmenų įtraukimui į ilgalaikę perspektyvą.

12 ES kalbų vartojimo tvarkos aprašymas, inter alia, pateiktas Phillipson (2003 m.), Ammon (2015:730–833), Hanf et al. (2010:81–162), Van des Jeught(2015)

apklausos dalyse mokslininkai galėjo skelbti įvairius empirinius straipsnius apie ES kalbų vartojimo veiksmingumą.

2.3.1 ES kalbų vartojimo tvarkos veiksmingumas ir teisingumas

Literatūroje ES kalbų vartojimo tvarkos veiksmingumas, bent jau kalbant apie jos išorės bendravimą, paprastai vertinamas pagal rodiklį, vadinamą kalbinės atskirties lygiu (= kalbos teisės atėmimo klaidos = DR), kurį nustatė Ginsburgh ir Weber (2005 m.). Atskirties rodiklis apibrėžiamas kaip piliečių ar gyventojų, kurie nekalba jokia oficialia kalba kaip gimtoji arba užsienio kalba, procentinė dalis. Ši procentinė dalis atitinka piliečių (arba gyventojų), kurie negali įtraukti oficialių ES dokumentų, pvz., reglamentų, internetu perduodamų Europos Parlamento plenarinių posėdžių turinio ir ES institucijų tinklalapių, dalį, nebent jie randa kitų sprendimų, pavyzdžiui, moka vertėjui raštu ar žodžiu arba paprašo draugo ar giminaičio pagalbos. Kuo mažesnis atskirties lygis, tuo didesnis kalbų vartojimo tvarkos veiksmingumas. Akivaizdu, kad atskirties lygis yra apytikris galimo piliečių dalyvavimo ES veikloje rodiklis, nes jis grindžiamas paprastu požiūriu į kalbą kaip informacijos perdavimo priemonę. Nors gerai žinoma, kad kalbų vertė gerokai viršija jų vien komunikacinę vertę, tačiau neginčytinas pranašumas yra tas, kad jis yra kiekybiškai įvertinamas ir palyginamas. Tai empirinis pagrindas viešoms diskusijoms apie ES kalbų vartojimo tvarką.

Autoriai naudoja skirtingus kalbos atskirties rodiklius. Paprasčiausias apibrėžimas yra piliečių, kurie nekalba oficialia kalba, procentinė dalis. Šis rodiklis vadinamas **absoliučianetaikymomuitu norma** (AGS = TAED) ir yra pirmas apytikslis gyventojų, kurie gali būti pašalinti iš ryšių su ES institucijomis, procentinė dalis. Kartais absoliutus atskirties lygis apibrėžiamas kaip gyventojų, kurie nekalba nė viena iš oficialių kalbų arba kalba tik viena iš jų pagrindiniu lygiu, procentinė dalis. Mes naudojame santrumpą ADR, kad nurodytume šią alternatyvią apibrėžtį. Tačiau būtų rizikinga palyginti gimtąją kalbą su žmonėmis, kurie praneša tik apie sąžiningą ar vidutinį kalbos mokėjimo lygį. Todėl mokslininkai parengė kitas teisių atmetimo rodiklio apibrėžtis, kuriose atsižvelgiama į kalbų mokėjimo skirtumus. RDR = **santykinė balsavimo teisės atėmimo norma, pvz., apibrėžiama kaip piliečių, kurie nėra nei gimtoji bent viena oficialioji kalba, nei ja atitinkamu lygiu kalba, procentinė dalis**¹³. Santykinis atskirties rodiklis atspindi mintį, kad pagrindinės arba tarpinės užsienio kalbos žinių lygis nėra pakankamas, kad būtų galima dalyvauti ES veikloje be pernelyg didelių pastangų ir kad jums būtų sudarytos tokios pačios sąlygos kaip ir gimtajai kalbai.

Autoriai paprastai lygina keturis alternatyvius kalbų režimus. Pirmasis – status quo (oficialių kalbų lygybė). Antroji galimybė – kalbų vartojimo tvarka, apimanti tik šešias didžiausias oficialiąsias ES kalbas, t. y. anglų, prancūzų, vokiečių, italų, lenkų ir ispanų kalbas, kurių gimtoji kalba yra gimtoji. Trečioji alternatyva yra trijų kalbų vartojimo tvarka, pagrįsta anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis, o paskutinis variantas - tik anglų kalbos politika. Reikėtų pažymėti, kad praktiškai šie keturi kalbų vartojimo režimai jau taikomi. **Nors oficialius dokumentus reikia išversti į visas oficialiąsias ES kalbas, daugelis**

13 „Eurobarometro“ apklausoje dalyvių buvo paprašyta įvertinti savo gebėjimus naudojant paprastą 3 lygių skalę – labai gerą, gerą ir bazinį, tačiau šie lygiai nebuvo oficialiai apibrėžti. Priešingai, AES kalbos įgūdžiai vertinami naudojant deskriptorius, t. y. tinkamus ("aš galiu suprasti ir vartoti dažniausiai pasitaikančias kasdienes išraiškas. Aš vartoju kalbą pažįstamiems daiktams ir situacijoms), gerai ("Aš galiu suprasti aiškios kalbos esmę ir parengti paprastus tekstus. Aš galiu apibūdinti patirtį ir įvykius ir bendrauti gana laisvai.), ir kompetentingas ("Aš galiu suprasti platų reiklų tekstų spektrą ir lanksčiai vartoti kalbą. Aš beveik visiškai laisvai kalba).

teisiškai neprivalomų dokumentų (pvz., įvairūs Komisijos tinklalapiai) yra **prieinamitikieliomis kalbomis**. Pavyzdžiui, 2014 m. 14 iš 33 Komisijos generalinių direktoratų (GD) savo pradžios tinklalapį paskelbė tik anglų kalba, 8 generaliniai direktoratai anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis, vienas GD – 11 kalbų ir 10 generalinių direktoratų – 24 arba 23 oficialiosiomis kalbomis (Gazzola 2014 b: 249–250). 5 lentelėje pateikiami įverčiai, pagal ką tik apibūdintus kalbų vartojimo režimus atskirti nuo kalbos. Skaičiai gauti iš penkių skirtingų tyrimų. Jei įmanoma, 5 lentelėje pateikiamos trys draudimo dalyvauti procedūroje rodiklių apibrėžtys: ADR, ADR2 ir RDR. Santykinis atskirties rodiklis yra labiausiai įprastas kalbos atskirties vertinimas, nes daroma prielaida, kad gyventojams labai reikia mokėti kalbą, kad jie galėtų suprasti ES dokumentus ir be per daug sunkumų dalyvauti ES reikaluose.

Tyrimas	Kalbų vartojimo tvarka										
	Tik anglų kalba			3 kalbos			6 kalbos			visapusiška daugiakalbystė	
	AGS	ADR2	RDR	AGS	ADR2	RDR	AGS	ADR2	RDR	AGS	RDR
1. Ginsburgas ir Weberis (2005 M.), ES-15	43	–	–	19	–	–	4				
2. Firdmuc, Ginsburg ir Weber (2010 m.), ES 27		62,6	–	–	37,8	–	–	16,4	–	–	–
3. Gazzola ir Grin (2013 M.), ES-27	50	62	79	–	–	–	–	–	–	0	0
4. Gazzola (2014 m.), ES 24	49	–	81	28	–	55	12	–	26	0	4
5. Gazzola (2016 m.), ES 25	45	65	79	26	39	49	8	14	19	0	4
Grynieji rezultatai. Nėra dvigubo skaičiavimo, t.y. asmuo, kuris moka anglų ir prancūzų kalbą, skaičiuojamas tik vieną kartą.											
Šaltinis: Gazzola (2016 m.)											

5 lentelė. kalbų atskirties rodiklis ES. Rezultatų procentinė dalis

Pirmajame Ginsburgo ir Weberio tyrime (2005 m.) naudojami Eurobarometro (2001 m.) duomenys ir vertinama ADR 15 ES valstybėse narėse. Šiame tyrime šešiomis kalbomis pagrįsta kalbų vartojimo tvarka apima olandų kalbą, o ne lenkų kalbą. Naudojant antrosios „Eurobarometro“ apklausos (2006 m.) duomenis apie ne jaunesnių kaip 15 m. ES piliečių kalbų įgūdžius, FIDRMUC, Ginsburgh ir Weber (2010 m. duomenimis, ADR 2 ES 27 atveju). Remdamasi 2012 m. „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, „Gazzola“ ir „Grin“ (2013 m.) apskaičiavo skirtingus atskirties rodiklius 27 ES valstybėse narėse. Gazzola (2014b) 24 ES šalyse tiria suaugusiųjų (įskaitant nuolatinius užsienio kilmės gyventojus) atskirtį nuo kalbos, naudodamasi pirmosios EKA/EAA bangos duomenimis (2011 m.). AES/EAA suaugusiesiems priskiriami 25–64 metų asmenys. Kadangi trūksta duomenų, neįtraukiame Kroatijos, Maltos, Liuksemburgo, Airijos ir Nyderlandų. Galiausiai Gazzola (2016 m.) apskaičiavo suaugusių gyventojų atskirtį 25 ES šalyse (Kroatijoje, Rumunijoje ir Nyderlanduose, nes trūksta patikimų ir tinkamų duomenų), naudodamasi antrąja ESS banga (2013 m.). Pavyzdžiui, 5-ojo tyrimo rezultatai turėtų būti aiškinami taip: 45 proc. 25 tikrintų šalių gyventojų nemoka anglų kalbos, 65 proc. respondentų nemoka anglų kalbos

arba kalba tik sąžiningai; 79 proc. arba nemoka anglų kalbos arba nemoka sąžiningo ar vidutinio lygio (arba atvirkščiai, tik 21 proc. respondentų yra gimtoji arba užsienio kalba). Pavyzdžiui, jei anglų, prancūzų ir vokiečių kalbos būtų vienintelės oficialiosios ES kalbos, atsižvelgiant į tai, koks rodiklis buvo taikomas, 25-oje tirtų šalių gyventojų dalis būtų nuo 26 iki 49 proc. Taikant visiškai daugiakalbę tvarką AGS būtų lygus nuliui, o RDR – 4 %. Taip yra dėl skirtingų mažumų, kurios neturi labai gerų kalbos įgūdžių šalies, kurioje jos gyvena, valstybine kalba (pvz., rusakalbių mažuma Baltijos šalyse arba arabiškai kalbančios mažumos Prancūzijoje).

Nors penkiuose tyrimuose naudojami skirtingi duomenų rinkiniai ir tiriamos skirtingos šalių grupės, įverčiai yra gana panašūs, o rezultatai sutampa su tomis pačiomis išvadomis. Taikant vienkalbę kalbų politiką, grindžiamą visų anglų arba trikalbių kalbų vartojimo tvarka, kuri apimtų anglų, prancūzų ir vokiečių kalbas, didelė dalis ES piliečių negalėtų bendrauti su ES. Vartojant šešias kalbas sumažėtų atskirties dėl kalbos lygis, tačiau tik tam tikru mastu. **Daugiakalbystė yra veiksmingiausia kalbų vartojimo tvarka iš keturių išnagrinėtų alternatyvų.**

Svarbu pažymėti, kad 5 lentelėje pateikti rezultatai yra vidutinės visos ES arba didelio pogrupio vertės. **Tarp šalių yra didelių skirtumų**, susijusių suatskirties lygiu, kurį lemia vienkalbė kalbų režimas arba kalbų politika, pagrįsta trimis ar šešiomis kalbomis. Akivaizdu, kad atskirties lygis šalyse, kuriose vartojama bendra ES kalba, yra labai mažas, o kitose šalyse jis yra didesnis (o kartais ir daug didesnis) (žr. 6.4 priedą).

Be to, iš mokslinių tyrimų matyti, kad **nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esantys asmenys paprastai mažiau linkę mokėti užsienio kalbas, todėl labiau tikėtina, kad jiems bus daromas neigiamas poveikis, jei ES nustotų vartoti savo gimtąją kalbą arba pirmąją švietimo kalbą** (Gazzola 2014b, 2016). Pavyzdžiui, 25 šalyse, nagrinėtose 5 lentelėje nurodytoje penktoje studijoje, 17 proc. aukštąjį išsilavinimą įgijusių gyventojų nemoka anglų kalbos, palyginti su 47 proc. tik vidurinį išsilavinimą įgijusių gyventojų. Apie 21 % respondentų, turinčių darbą, nemoka anglų, prancūzų ar vokiečių kalbos nei užsienio, nei gimtosios kalbos, o 41 % bedarbių. Prancūzijoje maždaug trys ketvirtadaliai žmonių, patenkančių į 10 % pajamų, kalba angliškai, o tik trečdalis tų, kurie gauna mažesnes 10 % pajamų. Italijoje asmenys, turintys didesnes pajamas, yra du kartus labiau linkę kalbėti anglų kalba kaip užsienio kalba nei tie, kurie gauna mažesnes pajamas.

Todėl staigus ES oficialių kalbų skaičiaus sumažėjimas turėtų dvi neigiamas pasekmes. Pirma, dėl to atsirastų didelė nelygybė tarp piliečių, gyvenančių šalyje, kurios gimtoji arba pradinė švietimo kalba yra oficialioji ES kalba, ir daugumos piliečių, gyvenančių šalyse, kurios neturi bendros su ES oficialiosios kalbos. Antra, daugiakalbystės atsisakymas turėtų regresinį poveikį, nes tai būtų ypač žalinga nepalankioje padėtyje esančioms socialinių grupių grupėms, kurios yramažiausiai išsilavinusios, mažesnes pajamas gaunantys asmenys ir bedarbiai. Reikėtų pabrėžti, kad tai ne tik bendras kalbų skaičiaus sumažinimas, dėl kurio atsirastų atskirtis. **Net sumažinus oficialiųjų kalbų vartojimo sričių skaičių, poveikis būtų panašus.**

Nors negalima įvertinti naudos, gaunamos taikant daugiakalbę kalbų vartojimo tvarką, pinigine verte, atskirties lygio analizė paaiškina daugiakalbystės naudą, susijusią su ES

komunikacijos veiksmingumu ir jos platinimo pasekmėmis. Reikėtų priminti, kad ES institucijos kalbų paslaugoms išleidžia apie 1,1 mlrd. EUR. Tai sudaro mažiau nei 1 proc. ES institucijų biudžeto ir mažiau nei 0,009 proc. Europos BVP (2013 m. Gazzola ir Grin).

2.3.2 Europosdaugiakalbystė po „Brexit’o“

Po 2016 m. birželio 23 d. referendumo Jungtinė Karalystė nusprendė išstoti iš Europos Sąjungos. Derybos dėl JK išstojimo iš ES formalizavimo gali trukti iki dvejų metų, ir mes nežinome, kaip atrodys ES ateitis. Be to, neįmanoma numatyti, ar Škotija, kurioje dauguma balsavo už tai, kad liktų ES, nuspręs atsiskirti nuo JK. Todėl bet koks bandymas apibūdinti ES kalbų vartojimo tvarką po „Brexit’o“ neišvengiamai yra hipotetinis. Kadangi trūksta geresnių duomenų, mes apskaičiuojame ADR ir RDR neįtraukdami JK iš visų šalių. Išvykus iš Jungtinės Karalystės, anglų kalba bus tik nedidelės mažumos naujųjų ES-27 gyventojų (daugiausia Airijos ir britų, gyvenančių žemyninėje dalyje) gimtoji kalba. Kokį poveikį šis pokytis galėtų turėti Europos Sąjungos kalbų vartojimo tvarkai? Kai kurie žmonės gali būti pagunda pasakyti, kad „Brexit“ išsprendžia ES komunikacijos sąžiningumo ir veiksmingumo klausimą. Anglų kalba taptų vienintele oficialiaja Sąjungos kalba, dėl to sumažėtų vertimo išlaidos ir visiems būtų sudarytos vienodos sąlygos bendrauti tarp Europos institucijų ir piliečių. Tačiau duomenys rodo kitokį vaizdą. **Tikėtina, kad dėl „Brexit’o“ padidės daugiakalbės kalbų vartojimo tvarkos svarba.** 6 lentelėje nurodyti absoliutūs ir santykiniai atskirties rodikliai, susiję su vienakalbių (visų anglų) kalbų vartojimo tvarka ir trijų kalbų (anglų, prancūzų ir vokiečių) kalbų vartojimo tvarka po „Brexit’o“. Naudojame du skirtingus duomenų rinkinius, t. y. 2012 m. „Eurobarometro“ apklausą ir antrąją suaugusiųjų švietimo tyrimo bangą (2013 m.).

Rezultatai sutampa su ta pačia išvada. „Visų anglų“ kalbų politika apimtų daugiau kaip 50 % ES gyventojų be Jungtinės Karalystės, o 90 % piliečių, ypač tų, kurių išsilavinimo lygis yra žemas, o pajamų lygis yra palyginti mažas, būtų sunku bendrauti. Iš tiesų, tik 10 proc. gyventojų teigia, kad anglų kalba yra gimtoji arba labai gerai užsienio kalba. Tai reiškia, kad tik 10 proc. europiečių turėtų galimybę be pernelyg daug pastangų susipažinti su ES dokumentais. Trijų kalbų vartojimas taip pat sukeltų daug atskirties. Trečdalis Europos piliečių būtų visiškai atskirti nuobendravimo su ES, o daugiau kaip pusė piliečių būtų sunku susipažinti su ES dokumentais.

Šalių ir duomenų rinkinys	Kalbų vartojimo tvarka			
	visos anglų kalbos		Anglų-prancūzų-vokiečių	
	AGS	RDR	AGS	RDR
ES-26° (2012 m. Eurobarometras)	56	90	36	58
ES-24* (2013 m. suaugusiųjų švietimo tyrimas)	51	90	30	56
° ES-26 = ES 28 atėmus Jungtinę Karalystę ir Kroatiją dėl duomenų trūkumo. 15 metų ir vyresni Europos piliečiai, pastabų skaičius 26751				
* ES-24 = ES 28 atėmus Jungtinę Karalystę, Kroatiją, Rumuniją ir Nyderlandus dėl tinkamų duomenų trūkumo. 25–65 metų ES gyventojai, stebėjimų skaičius 166 311				
Šaltinis: autoriaus sudaryta lentelė				

6 lentelė. kalbos atskirties rodiklis ES po „Brexit’o“. Rezultatų procentinė dalis.

Palyginkite 6 lentelėje ir 5 lentelėje nurodytas muitonetaikymo normas. **Po „Brexit’o“ padidės kalbos atskirties lygis, susijęs su vienakalbių ir (arba) trišalių kalbų politika.** Tai pabrėžia daugiakalbio požiūrio svarbą ES išorės komunikacijai.

3 RES įgyvendinimas

Pagrindiniai rezultatai:

- Nedaug ataskaitų apie RES įgyvendinimą ES ir nacionaliniu lygmenimis, o turimų duomenų nepakanka išsamiam RES vertinimui atlikti.
- Pirmasis Europos kalbų įgūdžių tyrimas yra vienas svarbiausių RES laimėjimų.
- Pagal Mokymosi visą gyvenimą programą buvo finansuojami įvairūs projektai, kuriais remiamas kalbų mokymasis, tačiau nesant aiškių rezultatų rodiklių neįmanoma įvertinti galutinio šių projektų poveikio, palyginti su dalyvių kalbų įgūdžiais.
- Europos Komisijos „Erasmus“ studentams teikiama internetinė kalbų parama (OLS) yra perspektyvi priemonė, padedanti mokytis kalbų ir savarankiškai vertinti kalbų įgūdžius.
- Europos socialinis fondas buvo naudojamas kalbų mokymui, kuriuo siekiama pagerinti imigrantų įsidarbinimo galimybes ir integraciją, tačiau mums trūksta duomenų apie šiam tikslui skirtų lėšų sumą ir pasiektus socialinius ir ekonominius padarinius.
- Įvairios priemonės, kurias Komisija įgyvendino reaguodama į RES rekomendacijas, apėmė dokumentų, interneto svetainių ir ataskaitų, kuriomis siekiama didinti informuotumą apie kalbų įvairovės ir kalbų mokymosi naudą visuomenėje ir ekonomikoje, skelbimą.
- Dauguma priemonių, kurių Komisija ėmėsi vertimo raštu ir žodžiu srityje, yra tikslinės ir aktualios. Europos Komisijos parengta „viešojo administravimo institucijų mašininio vertimo sistema = MT@ED“ yra naudinga priemonė naudingai tarpvalstybinei viešųjų institucijų komunikacijai.
- Imtasi nedaug iniciatyvų daugiakalbystės išorės aspektui skatinti.

Šioje ataskaitos dalyje apibendriname veiksmus, kurių Komisija ėmėsi RES įgyvendinti. Mūsų žiniomis, 2008 m. lapkričio 21 d. Tarybos rezoliucijos dėl Europos daugiakalbystės strategijos įgyvendinimo ataskaita (nuo šiol įgyvendinimo ataskaita) (Europos Komisija 2011f) yra vienintelis oficialus dokumentas, kuriame konkrečiai aptariamas RES įgyvendinimas Komisijoje. Nėra ES lygmens dokumento, kuriame būtų apibendrinti veiksmai, kurių ėmėsi valstybės narės (jei tokių yra). Kiti įrodymai, kurie gali būti svarbūs vertinant RER, pateikti dviejuose 2008 ir 2011 m. Komisijos paskelbtuose darbinuose dokumentuose (Europos Komisija 2008d, 2011 a). Galiausiai reikėtų paminėti pranešimą „Daugiakalbystė: tarp politikos tikslų ir įgyvendinimo“ ir jos priedai, paskelbti 2008 m. Europos Parlamento (Cullen et al., 2008a, 2008b). Šioje ataskaitoje pateikiama naudinga informacija apie 2004–2006 m. veiksmų plano (Europos Komisija 2003 m.) įgyvendinimą. Tačiau jo svarba RES vertinimui yra ribota.

Šiame skirsnyje apibendrinami turimi RER taikymo įrodymai remiantis įgyvendinimo ataskaita, atnaujinami jo rezultatai papildomi šaltiniais¹⁴ ir, jei įmanoma, pateikiamas bendras Komisijos iniciatyvų vertinimas atsižvelgiant į 1.2 skirsnyje pateiktas sąvokas ir 2 skirsnyje pateiktus rezultatus. Iniciatyvos pateikiamos laikantis RES rekomendacijų eiliškumo. Santrauka pateikiama 7 lentelėje šio skirsnio pabaigoje.

14 Daugiau informacijos apie įgyvendinimą pateiktas seniai atliktame Saville ir Gutierrez Eugenio tyrime (2016 m.). Tačiau šis tyrimas buvo paskelbtas tuo pačiu metu kaip ir mūsų tyrimas. Todėl nebuvo įmanoma visapusiškai atsižvelgti į jo turinį.

3.1 Socialinė sanglauda, kultūrų dialogas ir Europos integracija

Kalbant apie pirmąjį RES prioritetą (t. y. daugiakalbystės skatinimas siekiant stiprinti socialinę sanglaudą, kultūrų dialogą ir Europos integraciją), įgyvendinimo ataskaitoje minimos dviejų rūšių iniciatyvos. Pirmąjį sudaro **įvairūs leidiniai, įskaitant interneto svetaines¹⁵, vadovus ir ataskaitas šiais klausimais**. Kai kuriuose iš šių leidinių nagrinėjami migrantų ir mažumų vaikų kalbiniai poreikiai. 2009 m. Komisija paskelbė Eurydice tyrimą dėl imigrantų vaikų integracijos į mokyklas (Europos Komisija, 2009 m.). Šioje ataskaitoje pristatomos priemonės, kurių jos ėmėsi siekdamas skatinti bendravimą su imigrantų šeimomis ir mokyti vaikus imigrantų gimtąja kalba. Pastaraisiais metais ši tema išaugo, todėl buvo paskelbtos įvairios ataskaitos (pvz., „ICF Consulting Services 2015“).

Antroji iniciatyva buvo pradėta 2009 m., kai Komisija sukūrė **pilietinės visuomenės platformą kultūrų dialogo daugiakalbystei skatinti**. 2011 m. platforma parengė ataskaitą su įvairiomis rekomendacijomis. Vienas iš su platforma susijusio darbo rezultatų buvo projektas Poliglotti4.eu (2011–2013 m.). Projekto interneto svetainėje, be kita ko, kaupiama informacija apie pagrindinius daugiakalbystės motyvacijos ir trukdymo veiksnius, įvairius daugiakalbystės valdymo gerosios praktikos katalogus, daugiakalbystės priemonių katalogą ir įvairius vietas ir regionų valdžios institucijų daugiakalbystės politikos įgyvendinimo gerosios patirties pavyzdžius. Paskutinė *projekto* ¹⁶Poliglotti4.eu ataskaita paskelbta 2012 m. Jame pateikiama informacija apie projekto rezultatus ir pasekmes. Šių veiksmų rezultatai vertinami pagal interneto svetainėje skelbiamą informaciją (pvz., daugiakalbystės knygų sąrašą ir kai kuriuos gerosios patirties pavyzdžius), o pasekmės vertinamos pagal apsilankymų interneto svetainėje skaičių per mėnesį. 2012 m. birželio mėn. platforma buvo oficialiai atnaujinta siekiant toliau skatinti daugiakalbystę ES, tačiau 2015 m. pabaigoje Europos Komisija nusprendė neteikti naujų įgaliojimų.

Abiem priemonių rinkiniais siekiama didinti informuotumą apie kalbų mokymosi ir kalbų įvairovės naudą apskritai, tačiau **sunku įvertinti jų galutinį poveikį socialinės sanglaudos skatinimui, kultūrų dialogui ir Europos integracijai be aiškių rodiklių ir duomenų**. Komisijos iniciatyvos šioje srityje yra svarbios (žr. 2.2 skirsnį), tačiau tai, kad nėra aiškių Komisijos vertinimo ataskaitų, neleidžia padaryti aiškios išvados.

3.2 Kalbų mokymasis visą gyvenimą

Antrasis RES prioritetas – kalbų mokymasis visą gyvenimą. Reikėtų priminti, kad švietimas nepriklauso ES kompetencijai ir kad įvairiais veiksmais šioje srityje siekiama tik palengvinti švietimo koordinavimą ir teikti tiesioginę finansinę paramą su kalbų mokymusi susijusiems projektams.

Nuo 2008 m. šioje srityje imtasi svarbių priemonių. 2008 m. Komisija parengė **tyrimo planą, kuriuo siekiama patikrinti skirtingų užsienio kalbų studentų mokėjimo lygį**. Pirmasis *Europos kalbų įgūdžių tyrimas* paskelbtas 2012 m. (Europos Komisija 2012b). Atliekant tyrimą keliose Europos šalyse buvo tikrinamas skirtingų užsienio kalbų (ypač anglų, o kartais ir prancūzų) kompetencijos lygis, kurį sudarė 53 000 mokinių per pastaruosius pagrindinio ugdymo metus (t. y. vidurinės mokyklos, ^{trečiosios} klasės) arba antraisiais vidurinio ugdymo metais (= vidurinė mokykla, 1e klasė). **Svarbus pasiekimas**

15 Kai kurios iš šių paskelbtų svetainių nebėra internete.

16 Žr. http://poliglotti4.eu/php/about/index.php?doc_id=73&lg=en

yra transeuropinio tyrimo, naudojant standartizuotus mokinių kalbos įgūdžių testavimo kriterijus, parengimas, nes jis yra bendras pažangos, padarytos siekiant Barcelonos tikslų (t. y. LM + 2), stebėsenos pagrindas.

ES finansavo įvairius su mokymusi visą gyvenimą susijusius projektus, daugiausia pagal Mokymosi visą gyvenimą programą (2007–2013 m.). Įgyvendinimo ataskaitoje pateikiami kai kurie skaičiai apie pinigų, išleistų su kalba susijusiai veiklai, sumą. LPP biudžetas siekia beveik 7 milijardus eurų, jį finansavo įvairius mainus, pažintinius vizitus ir tinklo veiklą. 2007–2011 m., paskutiniiais metais, kurių duomenys pateikti įgyvendinimo ataskaitoje, Komisija su kalba susijusiai veiklai per metus išleido apie 50 mln. EUR. Tarkime, kad bendras LL Pbiudžetas taip pat bus paskirstytas per septynerius programos įgyvendinimo metus (tai sudaro 1 mlrd. EUR per metus). Remiantis šia prielaida, **apie 5 % Mokymosi visą gyvenimą programos biudžeto buvo išleista su kalba susijusiai veiklai.** Tai atitinka Komisijos įgyvendintų kalbų politikos priemonių indėlį (žr. 1 diagramą), tačiau nėra tikslų duomenų apie tokių priemonių rezultatus ir pasekmes. Neturint tokių duomenų neįmanoma įvertinti tikrojo VPĮ poveikio.

Įgyvendinimo ataskaitoje nurodyta, kad 2007–2010 m. iš 2 pagrindinės veiklos „Kalbos“ iš viso buvo atrinkti 87 daugiašaliai projektai, 17 tinklų ir 8 papildomos priemonės (ši veikla taip pat buvo finansuojama pagal Mokymosi visą gyvenimą programą). 2 pagrindinė veikla "pripažino kalbų įvairovės ir kalbų mokymosi svarbą siekiant užtikrinti, kad Europos piliečiai visą gyvenimą turėtų geresnes profesines ir asmenines galimybes. Šios pagrindinės veiklos tikslas buvo didinti ne tik studentų ir švietimo darbuotojų, bet ir platesnės visuomenės informuotumą apie šią svarbą" (Saville ir Gutierrez Eugenio 2016:22). Bendra skirta pinigų suma buvo 39 mln. EUR (Europos Komisija 2011a). 2011–2013 m. pagal 2 pagrindinį veiksmą finansuota 10 daugiašalių tinklų, 8 papildomos priemonės ir 62 daugiašaliai projektai¹⁷.

Be to, su kalbomis susijusiems decentralizuotiems MVGP veiksams buvo išleista dar 35 mln. EUR. Tokius veiksmus valdė MVGP nacionalinės agentūros. 2007–2010 m. buvo finansuojami įvairūs kalbų srities projektai, įskaitant centralizuotą MVGP veiklą, įskaitant *Comenius*, *Grundtvig*, *Leonardo* ir *Erasmus*. Iš viso finansuoti 62 projektai, iš viso beveik 17 mln. EUR. Finansuojama įvairi veikla. Tai, be kita ko, daugiašaliai projektai, kuriais skatinamas kalbinis jautrumas ir galimybė naudotis kalbų mokymosi ištekliais, kalbų mokymosi ir testavimo medžiagos kūrimas ir sklaida, taip pat kalbų kursai ir judumo priemonės. Tačiau įgyvendinimo ataskaitoje nepateikiami išsamūs duomenys apie išteklius, investuotus į specialias priemones, skirtas *Comenius*, *Grundtvig*, *Leonardo* ir „*Erasmus*“ finansuojamoms kalboms, išskyrus 1,57 mln. lėšų, išleistų 2008–2009 mokslo metais intensyviems kalbų kursams „Erasmus“ studentams 22 šalyse. Iš kitų šaltinių žinome, kad pagal programą „Erasmus“, kuri 2007–2013 m. buvo Mokymosi visą gyvenimą programos dalis, buvo remiamos įvairios į kalbą orientuotos aukštojo mokslo iniciatyvos, pavyzdžiui, „*Erasmus Intensive Language Courses*“ (EILC), t. y. šešios savaitės intensyvaus priimančiosios šalies oficialiosios kalbos mokymo (Europos Komisija 2011a). 2009–2010 m. EILC dalyvavo daugiau kaip 5000 studentų. Tačiau nėra duomenų apie EILC išlaidas, o šios iniciatyvos pasekmės dar neskelbtos. **Tikslų duomenų apie rezultatus, pasiektus įgyvendinant tokias iniciatyvas kaip EILC, trūkumas yra įgyvendinimo ataskaitos trūkumas.** Remiantis oficialia Komisijos ataskaita, "per

¹⁷ Žr. <http://www.sep.ee/doc/comunicacion/publicaciones/Keyactivity2.pdf> (Saville ir Gutierrez Eugenio 2016 m.: 22).

pastaruosius trejus 2011–2013 m. Mokymosi visą gyvenimą programos (MVGP) metus 27,8 mln. EUR investuota į daugiašalius projektus, tinklus ir papildomas priemones kalbų mokymuisi skatinti. Per tą patį laikotarpį apie 21 000 studentų ar darbuotojų dalyvavo *intensyviuose "Erasmus" kalbos kursuose* (Europos Komisija 2015:4). Šiuo atveju taip pat neturime informacijos apie šių kursų rezultatus apie programos pabaigoje dalyvių įgytus kalbos įgūdžius.

2007 -2013 m. programa *Leonardo Vinci* buvo Mokymosi visą gyvenimą programos dalis. Pagal šią programą remiamos kalbų vartojimo papildomos priemonės, kuriomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas verstis praktika įmonėse (Europos Komisija 2011a). Kalbos rengimas stažuotojams ir praktikantams buvo teikiamas per Profesinio kalbų mokymosi (angl. VOLL) programą, tačiau **nebuvo paskelbti duomenys apie VOLL sąnaudas ir naudą**. Kai kuriuos skaičius pateikė Europos Komisija (2011a), nors 2007–2010 m. pagal programą „Leonardo“ buvo remiamas 71 novatoriškas projektas, skirtas šiuolaikiniam užsienio kalbų mokymuisi skatinti. Įgyvendinimo *ataskaitoje* nepateikiama jokių duomenų apie dalyvių parengtus šių projektų rezultatus, susijusius su kalbų mokėjimu. Biudžetas viršijo 17,7 mln. EUR. Reikėtų pažymėti, kad Mokymosi visą gyvenimą programoje vienam dalyviui gali būti mokama vienkartinė iki 500 EUR išmoka, skirta kalbiniam, kultūriniam ir pedagoginiam pasirengimui užsienyje patirčiai finansuoti (Europos Komisija 2008d).

MVGP veikla tęsiama pagal naująją programą „Erasmus+“ (2014–2020 m.). Remiantis oficialiais turimais duomenimis, 2014–2016 m. pagal programą „Erasmus+“ finansuoti 38 103 projektai. Skiriamos dotacijos svyruoja nuo kelių tūkstančių iki 3,7 mln. EUR¹⁸. Paprastas finansuojamų projektų pavadinimų vaizdas rodo, kad daugelis jų tiesiogiai susiję su kalbų mokymusi, daugiakalbyste ir kalbų mokymu. Tačiau šiame informaciniame dokumente neįmanoma pateikti patikimo išteklių, išleistų su kalba susijusiai veiklai, sąmatos, nes finansuojama veikla dažnai yra tik vienas labai plataus masto projektų, kuriuose dalyvauja aukštojo mokslo studentai ir darbuotojų judumas, aspektas. Kai kurie skaičiai pateikti neseniai paskelbtame Komisijos leidinyje: pagal programą „Erasmus+“ „beveik 220 000 studentų įvertino savo kalbos lygį, o daugiau nei 65 000 moksleiviai lankė kalbų kursus internetu, siekdami užtikrinti, kad jie turėtų didesnę studijų ir stažuotų užsienyjevertę“ (Europos Komisija 2015:4). 2016 m. 66 000 profesinio mokymo studentų ir daugiau kaip 7000 Europos tarnybos savanorių (Youth-EVS = Europos savanorių tarnyba) galės naudotis kalbos vertinimu ir internetine kalbų pagalba. Naudojant 1.2 skirsnyje pateiktą terminiją, dalyvių skaičius yra vienas iš kalbų politikos veiksmų, kurių Komisija ėmėsi RES įgyvendinti, rezultatų. Šiuo metu **trūksta duomenų apie politikos pasekmes, t. y. apie besimokančiųjų kalbos įgūdžių lygį ir jų studijų bei stažuotų užsienyje sėkmingumą**.

Vienas įdomiausių programos „Erasmus+“ padarinių buvo internetinės kalbinės paramos platformos (OLS) sukūrimas (<http://erasmusplusols.eu>). OLS "suteikia "Erasmus+" ilgalaikio judumo veiklos dalyviams (1 pagrindinis veiksmas) galimybę įvertinti savo užsienio kalbų įgūdžius, kuriuos jie naudos studijoms, darbui ar savanoriui užsienyje. Be to, atrinkti dalyviai gali dalyvauti internetiniuose kalbų kursuose, kad pagerintų savo gebėjimus“. OLS buvo labai populiarus (žr. Saville ir Gutierrez Eugenio 2016: 24 bendram pristatymui) ir gali būti įdomi priemonė, padedanti sumažinti kalbų mokymosi pagal pareikalavimą išlaidas (žr. 2.2.1 skirsnyje).

Galiausiai *įgyvendinimo ataskaitoje* minimas ankstyvojo kalbų mokymosi vadovas

18 Žr. „Erasmus+“ projektų santrauką: <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplplusprojects-compendium/>

(Europos Komisija 2011c) ir kai kurios bendros neformaliojo mokymosi ir savišvietos metu įgytų kalbų įgūdžių patvirtinimo gairės¹⁹.

Apibendrinant, **SEM prašo Komisijos ir jų stiprinti kalbų mokymąsi visą gyvenimą ir siūlo siekti aštuonių prioritetų. Kai kurie iš jų, kaip nurodyta pirmiau, buvo visiškai arba iš dalies įgyvendinti.** Parengtas Europos kalbinės kompetencijos rodiklis (SEM 2e^{punktas}) ir paskelbti penkių testų rezultatai. Tai svarbus pasiekimas, nes rodiklis suteikia standartizuotą informaciją apie švietimo sistemų veiksmingumą. Be to, pagal Mokymosi visą gyvenimą programą buvo finansuojama įvairi veikla, kuria siekiama skatinti studentų ir mokytojų judumo galimybes (2h punktas). Tai gali padėti jiems pagerinti savo kalbos įgūdžius. **Tačiau turimi skaičiai daugiausia susiję su indėliu, taigi ir sutelktais ištekliais, o kartais ir su politikos rezultatais, taigi ir remiamų projektų skaičiumi ir dalyvių skaičiumi (apibrėžtys pateiktos 1.2 skirsnyje). Tačiau neturime duomenų apie konkrečių priemonių, kurias įgyvendino Komisija ar kitos pagal MVGP programą finansuojamos organizacijos, pasekmes, taigi ir apie jų poveikį tikslinei kalbų politikos populiacijai.** Pavyzdžiui, įgyvendinimo ataskaitoje neskelbiama pakankamai duomenų, kad būtų galima įvertinti, ar mokiniai ir mokytojai, dalyvaudami MVGP finansuojamuose projektuose, iš tikrųjų pagerino savo kalbos įgūdžius. Komisija turėtų pagerinti rodiklių, reikalingų ES finansuojamų projektų rezultatams įvertinti dalyvių kalbų mokėjimo požiūriu, skaičių ir kokybę. Kitaip tariant, informacinė sistema turėtų būti patobulinta. Tai nebūtinai reiškia, kad reikia rinkti duomenis apie kiekvieną atskirą projektą, tačiau bent jau kai kuriuos projektus reikėtų atidžiau stebėti. Neturint tokių duomenų neįmanoma įvertinti ES paramos kalbų mokymuisi naudos ir priimtos kalbų politikos veiksmingumo ir efektyvumo.

Kalbant apie pažangą siekiant Barcelone tikslų (t.y. formulę LM+ 2, žr. SEM 2a punktą), liudijimai yra įvairūs. Vidutinis užsienio kalbų, mokomų žemesniojo vidurinio ugdymo lygmeniu (ISCED/ISCED 2 = prancūzų kolegija), skaičius šiek tiek padidėjo nuo 1,42004 m. iki 1,52011 m. (ICF GHK 2014, Europos Komisija 2012^e, Europos Komisija 2012f), tačiau vidutinis vidurinio ugdymo lygmeniu dėstomų kalbų skaičius (t. y. prancūzų vidurinės mokyklos) išliko pastovus – 1,6. Studentų, besimokančių bent dvi ISCED/ISCED 3 lygio užsienio kalbas, procentinė dalis beveik nesikeitė (2016 m. Eurostatas). Šią tendenciją galima paaiškinti finansų krize ir vėliau keliose šalyse priimtomis griežto taupymo priemonėmis.

Daugiau informacijos reikia norint įvertinti priemones, kurių jos ėmėsi siekdamos mokyti kalbų mokytojus (2 dalies f punktas) ir skatinti naudoti skaitmenines ryšių technologijas ir nuotolinį mokymąsi (2 dalies d punktas). Reikėtų tikslesnių duomenų, kad būtų galima stebėti kalbų, kurių mokoma Europoje, įvairovę, įskaitant rečiau vartojamas kalbas (2 dalies c punktas), ir įvertinti pažangą (jei tokių yra) taikant metodus, grindžiamus susijusių kalbų tarpusavio supratimu (2 dalies d punktas). Tačiau iš oficialių duomenų matyti, kad 2014 m. 94 proc. vidurinio ugdymo studentų (t. y. Prancūzijos vidurinės mokyklos) mokėsi anglų kalbos, tačiau tik 23 proc. prancūzų, 19 proc. vokiečių, 19 proc. ispanų, 3 proc. italų ir 3 proc. rusų kalbos (Eurostatas 2016 m.) mokėsi anglų kalbos. Siekdama prisidėti prie RES rezultatų, visų pirma LM+ 2 politikos srityje, **ES galėtų padidinti finansinę paramą kitų nei anglų kalbų mokymui.** Tol, kol švietimas yra tų, kurie atitinka subsidiarumo principą, kompetencija, ES galėtų pasinaudoti finansine

¹⁹ 2015 m. pabaigoje paskelbtas peržiūrėtas Europos neformaliojo mokymosi ir neformaliojo mokymosi patvirtinimo gairių leidimas, kurį galima rasti adresu <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4054>.

parama, kad skatintų ISCED/ISCED 3 lygmens studentų kalbų mainus su ne angliškai kalbančiomis šalimis.

3.3 Įsidarbinimo galimybės ir konkurencingumas

SEM ragina Komisiją ir skatina daugiakalbystę, kad būtų padidintas įmonių konkurencingumas ir piliečių judumas bei įsidarbinimo galimybės. Kaip nurodyta šio aiškinamojo dokumento 2.1 skirsnyje, šie tikslai yra tinkami. Šiuo metu mažai žinoma apie ES finansuojamų programų poveikį šioje srityje. Pagal įgyvendinimo ataskaitą "struktūriniai fondai buvo panaudoti užsienio kalbų mokymui finansuoti, siekiant, inter alia, didinti įsidarbinimo galimybes, sudaryti darbuotojams sąlygas suprasti saugos taisykles, plėtoti turizmo sektorių arba gerinti valstybės tarnautojų įgūdžius. Taip pat finansuojamas priimančiosios šalies kalbos mokymas siekiant skatinti imigrantų ir jų šeimų integraciją. Tai atitinka Tarybos rekomendacijas (žr. RER 3.c punktą). **Deja, įgyvendinimo ataskaitoje neužsimenama apie tikslus duomenis apie šiam tikslui skirtų lėšų sumas ir neminimi pasiekti rezultatai.**

Kai kurie duomenys pateikiami atskirame 2011 m. Komisijos paskelbtame dokumente (Europos Komisija 2011a). 2007–2013 m. Europos socialinis fondas (ESF = ESF) visiems skyrė 11 mlrd. EUR per metus, siekdamas pagerinti žmonių įgūdžius ir įsidarbinimo galimybes. Kalbų mokymas yra viena iš priemonių šiam tikslui pasiekti, tačiau **mes nežinome tikslios pinigų sumos.** 2007–2011 m. kalbų mokymasis buvo skatinamas pagal 244 prioritetus pagal 48 veiklos programas iš 21 (iš 117 27 veiksmų programų). Dauguma finansuotų projektų buvo dalis platesnės politikos, kuria skatinamas kalbų mokymasis, daugiausia dėmesio skiriant etninėms mažumoms, migrantams, (ilgalaikiams) bedarbiams, mokyklos nebaigusiems asmenims, instruktoriams ir pedagogams. Kai kurie 2000–2006 m. laikotarpio pavyzdžiai aprašyti Komisijos paskelbtoje ataskaitoje (žr. Europos Komisijos 2008d).

Akivaizdus Komisijos iniciatyvų įsidarbinamumo ir konkurencingumo srityje rezultatas – skatinti tam tikras temines grupes dėl kalbos įgūdžių svarbos ekonomikai ir skelbti įvairias ataskaitas ar tyrimus, kuriais siekiama didinti informuotumą apie galimą kalbų indėlį į įmonių įsidarbinimo galimybes ir konkurencingumą. Šiame skyriuje pristatome tokias iniciatyvas ir, jei įmanoma, aptariame su jomis susijusią tolesnę veiklą.

- Ekspertų darbo grupės paskelbtoje ataskaitoje *Languages for Jobs = Languages for Jobs* (Europos Komisija 2011d) pateikiami įvairūs gerosios praktikos pavyzdžiai, kad į darbo rinką atvykstančių žmonių kalbos įgūdžiai būtų geriau suderinti su darbdavių lūkesčiais.
- 2009 m. Komisija sukūrė *komercinę daugiakalbystės platformą*. Platforma, be kita ko, aptarė, kaip didinti informuotumą apie kalbų svarbą versle, ir kurti paslaugas ir priemones, kurios padėtų įmonėms ir asmenims pagerinti savo profesinius rezultatus taikant kalbų politiką. Ataskaita paskelbta 2011²⁰m. Platforma taip pat išleido brošiūrą „Kalbos daro mūsų verslą“. Vienas iš platformos rezultatų – *CELAN tinklas*, skirtas skatinti kalbų strategijas konkurencingumui ir įsidarbinimo galimybėms skatinti (2011–2013 m.). CELAN tikslas – teikti kalbines paslaugas verslo suinteresuotiesiems subjektams, pvz., tirti įvairių sektorių Europos įmonių ir (arba) MVĮ kalbų poreikius ir analizuoti su esamomis kalbomis susijusias paslaugas ir priemones. Svarbiausias CELAN tinklo rezultatas yra internetinės programos kūrimas, vadinamas „kalbos poreikių analizės programa“ = „Kalbos poreikių analizės programa“. Ši programa suteikia interaktyvią sistemą įmonėms „nustatyti jų kalbos poreikius, palyginti juos su dabartine praktika,

20 Žr. http://ec.europa.eu/languages/library/documents/business_en.pdf

gauti informaciją ir prieigą prie įvairių kalbų išteklių prieinama kalbų bendruomenėje ir rinkoje²¹. Tačiau tolesnių veiksmų, susijusių su platformos rekomendacijomis, ex post vertinimo neatlikta. Duomenys apie faktinį kalbosporeikių analizės programos naudojimą padėtų įvertinti jos poveikį.

- 2011 m. Komisija paskelbė Europos MVĮ kalbų valdymo strategijų ir geriausios praktikos ataskaitą: *Pimlico projektas* (Hagen 2011), pagal kurį Pimlico reiškia „skatinti, įgyvendinti, kartografuoti kalbų ir kultūrų komunikacijos strategijas organizacijose ir įmonėse“. Projekte „Pimlico“ nustatomi ir aprašomi įvairūs 40 Europos MVĮ gerosios patirties modeliai, kurie „buvo atrinkti dėl didelio jų komercinio augimo rengiant ir naudojant kalbų valdymo strategijas“. Vienas iš projekto rezultatų - įvairių ES organizacijų ir kalbinės paramos tinklų, veikiančių viršvalstybiniu, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis, nagrinėjimas. Siekiant įvertinti projekto veiksmingumą ir (arba) veiksmingumą, būtina rinkti ir skelbti duomenis apie faktinį įmonių naudojimą šia informacija.
- 2009–2011 m. pagal Mokymosi visą gyvenimą programą buvo finansuojamas LILAMA tinklas (kur LILAMA reiškia kalbinę darbo rinkos politiką). Tinklas yra mokymosi platforma, skirta keistis gairėmis, geriausios praktikos pavyzdžiais ir politinėmis rekomendacijomis ir jas skleisti, prisidedant prie į darbo rinką orientuotos kalbų politikos rengimo ir įgyvendinimo²².
- 2011 m. Komisija paskelbė dokumentą „Geriausią daugiakalbę verslo praktika ES tyrime“ (angl. *Mapping Best Multilingual Business Practices in the EU study*), Europos Komisija 2011b. ir Europos verslo kalbų vadovą „Veiksmingas bendravimas, kuris yra jūsų tarptautinių mainų dalis“ (Europos Komisija 2011b). Trūksta duomenų, kuriais remiantis būtų galima įvertinti faktinį šio vadovo naudojimą.

Nors šiais tyrimais ir ataskaitomis pavyko padidinti informuotumą apie kalbos įgūdžių svarbą ekonomikoje, nėra lengva įvertinti jų realų poveikį susijusiems subjektams.

3.4 Kalbų įvairovės skatinimas verčiant raštu

Ketvirtasis RESVĮS punktas susijęs su vertimu raštu. Taryba prašo Komisijos pateikti informaciją apie nacionalinius ir Europos paramos planus, skirtus kultūros produktų, pavyzdžiui, knygų ar filmų, vertimui (ypač subtitruojant). Jis taip pat ragina Komisiją stiprinti vertėjų raštu mokymo programas, remti daugiakalbės terminologijos duomenų bazes ir skatinti kalbų technologijų plėtrą. Šiame skyriuje matome ir atnaujiname svarbiausias iniciatyvas šioje srityje. **Apskritai šioje srityje įgyvendintos priemonės** yra gerai paaiškintos įgyvendinimo **ataskaitoje**. **Dauguma jų yra tikslingi ir aktualūs**, visų pirma įgyvendinant daugiakalbę politiką ES institucijų lygmeniu (žr. 2.3 skirsnį).

Komisija, padedama Mokymosi visą gyvenimą programos (Mokymosi visą gyvenimą programa), sukūrė Europos vertimo raštu magistrantūros studijų programą (EMT = MET) – Europos Komisijos ir aukštojo mokslo institucijų, siūlančių magistrantūros programas, projektą, kuriuo siekiama pagerinti vertėjų raštu rengimo kokybę ir gauti aukštos kvalifikacijos darbuotojus, kad jie galėtų dirbti vertėjais ES. Su MET susiję universitetai sudaro EMT tinklą (t. y. MET tinklą), kuris yra forumas, kuriame susitinka ir keičiasi geriausia vertimo raštu praktika. Tinklą sudaro 63 nariai. Be to, Komisija organizuoja kitas programas ir veiklą, kuriomis siekiama skatinti vertimą raštu kaip profesiją, visų pirma kviestinių *vertėjų raštu programą* ir vizitus į *Vertimo raštu GD programas*. Pagal pirmąją programą Komisijos vertėjai gali keletą savaitių praleisti universitete dėstomą vertimą ir patarti lingvistams apie karjeros galimybes ES, o pagal antrąją programą organizuojami Vertimo raštu GD vizitai studentams ir kitiems, profesionaliai besidomintiems vertimu raštu. Be to, Komisija rengia vertimo raštu konkursą „*Juvenes Translatores*“, kad vidurinės mokyklos moksleiviai geriau suprastų vertimo svarbą²³. Komisija ir Parlamentas aktyviai

21 Žr. <http://www.celan-platform.eu/index.html>

22 Žr. <http://www.lilama.org/>

23 Žr. http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/index_en.htm

dalyvavo kuriant Europos konferencijų vertimo žodžiu magistrantūros studijas (EMCI).

Komisija teikia įvairias **priemones**, informacinę medžiagą ir duomenų bazes vertėjams ir terminologams, pvz., *interaktyvioji terminologija Europai* (IATE = *interaktyvioji terminologija Europoje* = TIAE). Duomenys apie tai, kaip išorės naudotojai veiksmingai naudoja IATE, padėtų įvertinti šios iniciatyvos poveikį.

Komisija sukūrė kalbų *pramonės interneto platformą* (LIND-Web), kurioje pateikiami faktai ir skaičiai apie ES kalbų pramonę. Viešojo sektoriaus informacijos direktyva (2003/98/EB) nustatomas konkretus mechanizmas, skatinantis valstybes nares pakartotinai naudoti ES institucijų ir įstaigų sukurtus kalbų išteklius, pavyzdžiui, vertimo archyvus ir į įvairias ES kalbas išverstus dokumentus (Europos Komisija 2011a). 24 Komisijos atstovybėse veikia vertimų biurai, veikiantys kaip sąsaja su suinteresuotaisiais subjektais nacionaline kalba. **Vertinant RES poveikį būtų naudingi** duomenys apie šiuo metu šių tarnybų teikiamas paslaugas.

2007–2011 m. programa „Kultūra“ padėjo finansuoti 1548 knygų vertimą raštu, o bendras biudžetas – 8,4 mln. EUR (Europos Komisija 2011a). 2011 m. paskelbtas antraščių naudojimo siekiant skatinti užsienio kalbų mokymąsi ir gerinti užsienio kalbų mokėjimą tyrimas (Media Consulting Group 2011). Remiantis neseniai paskelbta ataskaita, 2015 m. pagal Komisijos bendrąją kultūros ir audiovizualinių sektorių rėmimo programą „Kūrybiška Europa“ finansuota daugiau kaip 500 knygų (romanų, naujienų, pjesių, poezijos, komiksų ir vaikų grožinės literatūros) vertimas iš 35 Europos kalbų, kuriam skirtas beveik 4 mln. EUR biudžetas (Europos Komisija 2015 m.: 5).

Europos Komisija nuo 2010 m. kuria naują viešojo administravimo institucijų mašininio vertimo *sistemą MT@E C*. Ši sistema "leidžia visoms ES institucijoms ir agentūroms (ne tik vertėjams raštu, bet ir nuolatiniais darbuotojams) bei nacionalinėms viešojo administravimo institucijoms ES gauti gana tikslius automatinius vertimus į iš viso 552 kalbų poras, apimančias visas oficialiąsias ES kalbas. Ši nauja sistema yra labai svarbi, nes ji sudaro sąlygas daugiakalbystei viešųjų paslaugų srityje" (Saville ir Gutierrez Eugenio 2016:36).

Komisija paskelbė įvairius vertimo svarbos visuomenei ir ekonomikai **tyrimus**. Be kita ko, turime paminėti vertimo sektoriaus tyrimą (Rinsche ir Portera-Zanotti 2009), pranešimą dėl vertimo profesijos (Pym et al. 2012), article dėl vertimo vaidmens Europos visuomenėje (Euréval 2010) ir tyrimą, kuriame daugiausia dėmesio skiriama naujų technologijų ir naujų verslo modelių poveikiui pasaulinėje vertimo pramonėje (Tkitl ir Debussche 2014). 2010 m. Komisija paskelbė informacinių ir ryšių technologijų (IRT = IRT) ir naujų žiniasklaidos priemonių poveikio kalbų mokymuisi tyrimą (Stevens 2010).

Komisija rėmė įvairius **mokslinius projektus** žmogaus kalbos technologijų srityje. Pavyzdžiui, vienas iš Septintosios *mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros pagrindų programos* (2007–2013 m.) *prioritetų* buvo kalbų technologijos, apimančios daugelį mokslinių tyrimų grupių ir disciplinų, įskaitant natūraliosios kalbos apdorojimą, balso technologijas, informacijos gavybą ir mašininį vertimą. 2009–2010 m. pradėta įgyvendinti 25 kalbų technologijų projektai, kuriems iš viso skirta 56 mln. EUR (Europos Komisija 2011a). Kalbų technologijų portfelį sudaro Konkurencingumo ir inovacijų programos (2007–2013 m.) projektai. Kalbų technologijų, visų pirma mašininio vertimo, projektai taip pat gali būti finansuojami pagal naująją bendrąją mokslinių tyrimų ir inovacijų programą „*Horizontas 2020*“ (2014–2020 m.).

Komisija aktyviai dalyvauja **tarptautinio bendradarbiavimo veikloje** vertimo raštu ir žodžiu srityje, pavyzdžiui, metiniame susitikime dėl kalbų vartojimo, dokumentų ir leidinių

(IAMLADP), forume ir tarptautinių organizacijų vadovų tinkle, kuriame dirba kalbų konferencijų ir paslaugų teikėjai. Be to, Europos Komisija sudarė tarptautinius susitarimus su įvairiomis valstybinėmis agentūromis, susijusiomis su daugiakalbiu vertimu ir terminologija, pavyzdžiui, Vertimo biuru, Kanados viešųjų darbų ir vyriausybės tarnybomis, Karibų jūros regiono vertimo raštu ir žodžių mokslinių tyrimų institutu (Europos Komisija 2011a), Herzeno valstybiniu švietimo universitetu Sankt Peterburge ir Maskvos kalbos universitetu. Aiškinimo srityje Komisija vykdo įvairias tarptautinio bendradarbiavimo programas su Kinija, Vietnamu, Makao ir Rusija.

3.5 Daugiakalbystės išorės aspektas

Penktasis RES punktas susijęs su daugiakalbystės išorės aspektu, t. y. Europos kalbų propagavimu užsienyje ir bendradarbiavimo su nacionalinėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, veikiančiomis kalbų mokymosi ir kalbų bei kultūrų įvairovės srityje, gerinimu. Įgyvendinimo *ataskaitoje* minimos dvi iniciatyvos.

Pirmasis susijęs su **Indija**. 2008 m. Naujajame Delyje Komisija surengė konferenciją daugiakalbystės ir kultūrų dialogo klausimais. 2009 m. ji kartu su Indijos vyriausybe pasirašė bendrą deklaraciją dėl daugiakalbystės. 2011 m. vykstant ES ir Indijos politiniam dialogui buvo surengtas vyresniųjų pareigūnų susitikimas. Antroji iniciatyva susijusi su **Kinija**. 2009 m. Kinijos vyriausybė ir Komisija pasirašė bendrą deklaraciją dėl daugiakalbystės. 2011 m. surengta konferencija daugiakalbystės ir kalbų mokymosi klausimais.

Informacijos apie tolesnius veiksmus (jei tokių yra) dėl šių teiginių nėra. Tai šiek tiek nuvilianti, nes ES dažnai minima kaip pavyzdys, kurį reikia tirti (o kartais net kaip modelį, kurį reikia sekti) daugiakalbėse šalyse, turinčiose kelias oficialiąsias kalbas, pavyzdžiui, Indiją ar Pietų Afriką. Atsižvelgiant į tai, kad daugiakalbystė pasaulyje yra norma, o ne išimtis, ES tikriausiai turėtų ieškoti modelių, kurie galėtų duoti konkrečių įrodymų, kaip konkrečiai valdyti daugiakalbystę ir kalbų įvairovę. Kaip pažymi Krausas, kai Europos politikai ieško tokių modelių, "jų susidomėjimą dažnai paima Jungtinių Valstijų atvejis. [Vis dėlto], jei norime sukurti gerą požiūrį į ES, kaip įvairios politinės bendruomenės, perspektyvą, galbūt turėtume sutelkti dėmesį į demokratinės federacijos, kurios politikai iš esmės būdingas daugiakultūriškumo ir daugianacionalinio veiksnio susiliejimas, patirtį. Lyginamoji sistema būsimai Europos politikai vertinti būtų šiek tiek perkelta į šiaurę iš Jungtinių Valstijų į Kanadą" (Kraus 2008: 97: 97). Šveicarija yra dar vienas įdomus atvejis (žr. Lacey 2013).

Galiausiai ES turėtų skirti daugiau dėmesio bendradarbiavimo su daugiakalbėmis šalimis plėtojimui, kad būtų keičiamasi patirtimi ir praktika. Būtų galima remti daugiakalbystės ir kalbų politikos lyginamuosius tyrimus. **Europos daugiakalbystės ir kalbų politikos katedros arba mokslinių tyrimų centro steigimas galėtų padėti skatinti tikrą europinę daugiakalbystės viziją** pasaulyje, o ne tiesiog skatinti Europos kalbas. Tai atitiktų ES paramą dideliems daugiakalbystės mokslinių tyrimų projektams ir Šeštojoje bei Septintojoje bendrosiose mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programose, taip pat 2005 m. Komisijos²⁴ rekomendacijas, pateiktas dokumente „*Nauja daugiakalbystės pagrindų strategija*“. Dokumente teigiama, kad „Komisija pagal Mokymosi visą gyvenimą programą teiks paramą daugiakalbystės padėties aukštojo mokslo srityje studijoms ir su

24 Žr. projektą LINEE (Kalbos Europos kompetencijos tinkle = kalbos Europos kompetencijos tinkle), DYLAN (kalbos dinamika ir įvairovės valdymas), Eldia (Europos kalbų įvairovė visiems) ir MIME (Mobilumas ir įtrauktis į daugiakalbę Europą = judumas ir įtrauktis į daugiakalbę Europą).

daugiakalbyste ir tarpkultūrizmu susijusių studijų katedrų kūrimui“ (Europos Komisija 2005:8).

7 lentelėje apibendrinami pagrindiniai veiklos, kurią Europos Komisija vykdė siekdama įgyvendinti RER, rezultatai ir pateikiama bendra pastaba apie jų rezultatus.

Laukelis	Pagrindiniai rezultatai	Pasekmės ir pastabos
Socialinė sanglauda, kultūrų dialogas ir Europos integracija	1. Įvairūs leidiniai 2. Pilietinės visuomenės daugiakalbystės platformos kultūrų dialoguisukūrimas	(1 ir 2) Galbūt teigiamas poveikis jautrumui kalbų mokymosi ir kalbų įvairovės naudai, tačiau aiškių duomenų ir rodiklių trūkumas neleidžia mums padaryti galutinės išvados.
Mokymasis visą gyvenimą	1. Duomenų rinkimas (pirmasis Europos kalbų įgūdžių tyrimas) 2. Tiesioginis įvairių su mokymusi visą gyvenimą susijusių projektų finansavimas (5 proc. šiam tikslui skirto MVGP biudžeto) 3. Didelis šių projektų dalyvių skaičius	(1) Svarbus pasiekimas. Galimybė gauti naujus duomenis švietimo sistemų veiksmingumo lyginamajai analizei (2 ir 3) Tikriausiai teigiamas poveikis, tačiau norint įvertinti RES įgyvendinimo veiksmingumą ir naudą reikia daugiau duomenų apie programų rezultatus (pvz., besimokančiųjų kalbų mokėjimo lygį).
Įsidarbinimo galimybės ir konkurencingumas	1. Įvairūs leidiniai 2. Tiesioginis finansavimas užsienio kalbų mokymui remti	(1) Galbūt teigiamas poveikis įmonių jautrumui užsienio kalbų teikiamai naudai. Norint įvertinti tikrąjį šių leidinių poveikį, reikėtų daugiau duomenų ir rodiklių. (2) Tikėtinas teigiamas poveikis, tačiau turima mažai duomenų apie galutinius tokio tiesioginio finansavimo rezultatus. Dauguma šių iniciatyvų yra tikslinės ir aktualios.
Kalbų įvairovės skatinimas verčiant raštu	1. Europos vertimo raštu magistro diplomai 2. Naujos priemonės ir duomenų bazės vertėjams 3. Parama knygų vertimui 4. Įvairūs tyrimai 5. Keletas tarptautinio bendradarbiavimo veiksmų	(1 ir 2) ribotas poveikis ir tolesnių veiksmų nesiimama.

Daugiakalbystės aspektas	išorės 1. Bendra deklaracija dėl daugiakalbystės su Indija 2. Bendra deklaracija dėl daugiakalbystės su Kinija	
Šaltinis: autoriaus sudaryta lentelė		

7 lentelė. Europos Komisijos veiklos įgyvendinant RES santrauka

4 Išvados

Pagrindiniai rezultatai:

- Bendrieji RER tikslai yra svarbūs, nes jie atitinka problemas, kurias ketinama išspręsti taikant RER. Kai kurios naujos priemonės gali būti sukurtos siekiant sumažinti įtampą tarp judumo ir įtraukties, pvz., stiprinti kalbų mokymąsi pagal pareikalavimą ir teikti daugiau daugiakalbių viešųjų paslaugų, įskaitant administracines formas. Europos Komisijos parengta internetinė kalbinė parama (OLS) ir mašininis vertimas raštu viešojo administravimo institucijoms (MT@EC) yra geri pavyzdžiai.
- Toks aktualumas gali būti vertinamas remiantis ribotais empiriniais įrodymais. Mums trūksta tinkamų ir patikimų duomenų, kad galėtume iširti kalbinių įgūdžių poveikį asmenų ekonominei gerovei ir įmonių konkurencingumui. Geresni duomenys apie Europos gyventojų pajamas galėtų būti renkami suaugusiųjų švietimo tyrime. Reikia daugiau kiekybinių duomenų apie kalbų vartojimą Europos įmonių ekonominėje veikloje (t. y. pirkimo, gamybos ir pardavimo procesuose).
- Kalbant apie Komisijos RES įgyvendinimo priemonių ir veiklos vertinimą, atkreipiame dėmesį į įvairius parodymus. Informacija apie ES programų ir veiksmų, kurių imtasi siekiant laikytis RES, sąnaudas ir veiksmingumą nėra išsami. Reikėtų aiškiau apibrėžti rodiklius, naudotinus vertinant kalbų politikos rezultatus.
- Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas programų, kuriomis siekiama gerinti studentų ir suaugusiųjų kalbų įgūdžius, galutiniam poveikiui. Vertinimo metodai gali būti pritaikyti pagal esamas Komisijos jau paskelbtas gaires.
- Paskatos taip pat gali būti veiksmingas būdas skatinti daugiakalbystę, ypač aukštojo mokslo srityje.
- RES ir kitos ES politikos sritys, darančios netiesioginį poveikį kalbų įvairovei ir LM+ 2 formulėstaikymui, turėtų būti suderintos. Kartais tam tikrose politikos srityse vyrauja monolingualizmas ir (arba) de facto trikalbystė.
- Europos Komisijos išorės komunikacija galėtų būti daugiakalbė, ypač jos interneto svetainėse.

Kaip parodyta 1 skirsnyje, kalbų mokymosi stiprinimas ir parama vertimo sektoriui gali būti vertinami kaip būdai pasiekti kitus socialinius ir ekonominius tikslus, pavyzdžiui, skatinti judumą, sudaryti palankesnes sąlygas ES migrantų ir judžių piliečių įtraukčiai, didinti įsidarbinimo galimybes ir užtikrinti ES oficialiųjų kalbų lygybę (RES 1 ir 3 punktai ir galutinės rekomendacijos).

2 skirsnyje pateikti empiriniai įrodymai rodo, kad užsienio kalbų mokėjimas gali turėti teigiamą poveikį asmenų pajamoms ir visuomenės gerovei, o investicijos į daugiau nei vienos užsienio kalbos mokymą yra tinkamas tikslas. Tokią naudą galima įvertinti. Be to, užsienio kalbų mokėjimas gali palengvinti judumą ir įtrauktį. Dar reikia įrodyti, kad kalbų mokėjimas turi įtakos įsidarbinimo galimybėms, tačiau yra teigiamas ryšys tarp kalbos įgūdžių ir profesinės padėties. Kalbų mokėjimas gali prisidėti prie migrantų ekonominės integracijos, nes padidina jų pajamas ir galimybes įsidarbinti. Iš kalbosatskirties rodiklių tyrimo matyti, kad vienodas požiūris į ES oficialiąsias kalbas yra būtinas siekiant užtikrinti veiksmingą ir sąžiningą prieigą prie ES skelbiamų dokumentų.

Vienas iš RES tikslų yra remti kalbų mokymąsi siekiant skatinti judumą ES viduje ir skatinti įtrauktį priimančiojoje šalyje, tačiau nei LM+ 2 formulė, nei vienos transporto priemonės kalbos skatinimas nėra pakankami, kad būtų pašalinta įtampa tarp judumo ir įtraukties. Kai kurios novatoriškos priemonės galėtų būti parengtos nacionaliniu ir ES lygmenimis. **Priimančiosios šalies valstybinės (-ių) kalbos (-ų) mokymasis prieš išvykstant iš užsienio ir (arba) iš karto po atvykimo į priimančiąją šalį turėtų tapti privalomas ir pigesnis.** Europos Komisijos „Erasmus“ studentams teikiama internetinė kalbinė parama (OLS) yra geras pavyzdys ir galėtų būti išplėstas įtraukiant kitas tikslines grupes (žr. 3.2 skirsnį). Be to, kaip siūloma RES 3.c punkte, ES galėtų pasinaudoti Europos struktūriniais fondais specialioms kalbų kursams profesinio ir suaugusiųjų švietimo srityje rengti. Tai atitiktų 2014 m. gegužės 20 d. Tarybos išvadose dėl daugiakalbystės ir kalbų įgūdžių ugdymo pateiktas rekomendacijas. Šiame dokumente Taryba prašo jų „išnaudoti programos“ Erasmus+ „ir Europos struktūrinių ir investicijų fondų potencialą“ šiems tikslams pasiekti.

Būtų naudinga teikti daugiau daugiakalbių viešųjų paslaugų, bent jau dideliuose miestuose. Standartizuotų administracinių formų teikimas keliomis kalbomis gali palengvinti ekonominę veiklą ir socialinės apsaugos sistemų koordinavimą. Padaryta tam tikra pažanga, tačiau dar yra galimybių daryti pažangą²⁵. Europos Komisijos parengtas mašininis vertimas viešojo administravimo institucijoms (MT@EC) gali būti labai naudingas šioje srityje (žr. 3.4 skirsnį). Tai pabrėžia vertimo raštu ir žodžiu svarbą valdant daugiakalbę komunikaciją Europoje. Šiuo klausimu galima daryti išvadą, **kad bendrieji RESVJS tikslai yra svarbūs, nes jie atitinka problemas, kurias ketinama išspręsti taikant RER. Kalbų mokėjimas asmenims, visuomenei ir ES institucijai suteikia įvairių rūšių naudos (arba „naudos“). Kai kurie iš šių privalumų buvo (arba gali būti) kiekybiškai įvertinti. Tačiau kai kurios novatoriškos priemonės turėtų būti parengtos siekiant dar labiau sumažinti įtampą tarp judumo ir įtraukties.**

Reikėtų pažymėti, kad šiame tyrime RER taikymo aktualumas buvo vertinamas remiantis ribotais empiriniais įrodymais. Tokie įrodymai susiję tik su keliomis Europos šalimis, įskaitant ES nepriklausančias šalis, pvz., Turkiją ar Šveicariją. **Mums trūksta tinkamų ir patikimų duomenų, kad galėtume iširti kalbinių įgūdžių poveikį asmenų ekonominei gerovei, taip lyginant skirtingų kalbų svarbą darbo rinkoje ir atsižvelgiant į regioninį poveikį (pavyzdžiui, prancūzų Ronos-Alpių ir Bretanės regionuose kalbų mokėjimas italų kalba tikriausiai nėra vienodai atlyginamas).** Mūsų žiniomis, Eurostato paskelbtas **suaugusiųjų švietimotyrimas** šiuo metu yra vienintelis duomenų rinkinys, kuris gali būti naudojamas atliekant europinę kalbų įgūdžių ir įsidarbinimo galimybių ir (arba) individualių pajamų santykio analizę. Nepaisant to, turėtų būti pagerinta surinktų duomenų, visų pirma respondentų pajamas apibūdinančių kintamųjų, kokybė. Vienas iš galimų sprendimų – paskelbti kai kurias ad hoc apklausas arba reguliariai įtraukti konkrečius klausimus apie kalbos įgūdžius didelės apimties tipinėse išilginėse studijose, pavyzdžiui, **Vokietijos socialinės ir ekonominės grupės tyrime (SOEP).** Nėra duomenų, kuriais remiantis būtų

²⁵ Pavyzdžiui, ES socialinės apsaugos sistemų koordinavimo srities standartuose numatyta, kad paramos gavėjams taikomi vienos šalies teisės aktai ir toje šalyje mokamos premijos ir kad socialinės apsaugos organizacijos priima sprendimą dėl teisinės jurisdikcijos, kuri taikoma paramos gavėjams (tai vadinama „vienos taikytinos teisės“ principu). pvz., asmuo, kuris yra įsisteigęs ir dirba Austrijoje ir vykdo papildomą ekonominę veiklą Slovakijoje, turėtų mokėti visą savo socialinę apsaugą Austrijoje. Tačiau kiekviena nacionalinė organizacija naudoja skirtingas formas skirtingomis kalbomis, kurias pareigūnai, dirbantys organizacijose užsienyje, nebūtinai supranta. Todėl daugiau nei vienoje valstybėje narėje dirbantys Europos piliečiai susiduria su administracinėmis kliūtimis, dėl kurių didėja judumo išlaidos.

galima išnagrinėti kalbos įgūdžių indėlį į ES BVP. Norint įvertinti kalbinių įgūdžių indėlį į konkurencingumą ir pridėtinės vertės kūrimą, mums reikia **kiekybinių** duomenų apie kalbų vartojimą Europos įmonių pirkimo, gamybos ir pardavimo procesuose (žr. 2.1.2 skirsnį). Ši idėja nėra visiškai nauja. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas dėl *poveikio vertinimo: prie komunikato "Daugiakalbystė. Europos turtas ir bendras įsipareigojimas* rekomenduoja rinkti apklausų duomenis apie įmonių, paslaugų teikėjų ir vietos valdžios institucijų priimtas kalbų strategijas ir rinkti duomenis apie tai, kaip žiniasklaida atsižvelgia į kalbų ir kultūrų įvairovę (Europos Komisija 2008c:32). **Šveicarijoje surinkti duomenys yra pavyzdys.**

Įvertinus priemones ir veiklą, kurias Komisija pradėjo taikyti RER, paaiškėjo, kad, nors daugelis veiksmy buvo svarbūs (atsižvelgiant į 2 skirsnyje pateiktus rezultatus), **informacija apie ES programų ir veiksmy sąnaudas ir veiksmingumą siekiant RES tikslų dažnai yra neišsami. Reikėtų geriau apibrėžti kalbų politikos rezultatų vertinimo rodiklius.** Paskelbti duomenys yra susiję su indėliu (investuota euras) ir kartais su produktais (pvz., remiamų programų skaičiumi), tačiau daugiau dėmesio reikėtų skirti tokių programų galutinių rezultatų (arba pasekmių) vertinimui tikslinėje grupėje. Geras ES kalbų politikos finansavimo, skirto mažumų kalboms remti, veiksmingumo ir veiksmingumo vertinimo modelis pateiktas Grin et al. (2003 m.) parengtoje ataskaitoje. Vertinimo metodus galima pritaikyti pagal Komisijos jau paskelbtas gaires (Europos Komisija, 1999 m., Europos Komisija 2008a). Veiklos rodikliai turėtų būti geriau parengti (žr. 1.2 skirsnį).

Būtų galima geriau stebėti ES finansinės paramos „Erasmus“ ir tarptautinių studentų kalbų mokymuisi rezultatus. Reikėtų pažymėti, kad tiesioginė finansinė parama yra tik vienas iš svėrtų, kuriais ES gali pasinaudoti siekdama RER tikslų. **Paskatos taip pat gali būti veiksmingas būdas skatinti daugiakalbystę.** Pavyzdžiui, asmenų ir aukštojo mokslo institucijų kalbos pasirinkimas atitinka paskatas, įtrauktas į mokslinių tyrimų ir mokymo veiklos kokybės vertinimo sistemas (pvz., universitetų reitingą). Universitetų viešojo finansavimo arba studentų judumo paramos susiejimas su paprastu užsiregistravusių tarptautinių studentų skaičiumi gali paskatinti universitetų programas rengti tik anglų kalba, tačiau nepakankamai dėmesio skirti priimančiosios šalies oficialiosios kalbos mokiniams. Naudojant tokį rodiklį kaip „įsiregistravusių tarptautinių studentų, kurie studijų pabaigoje pasiekia C1 lygį vietos kalbos mokėjimo srityje“, skaičius, o ne paprastas studentų iš užsienio skaičius, aukštojo mokslo institucijoms galėtų būti paskata veiksmingiau skatinti užsienio šalių studentų mokymąsi. Apskritai **ypatingą** dėmesį reikėtų skirti RES ir kitų ES politikos sričių, kurios daro netiesioginį poveikį kalbų įvairovei, suderinamumui ir LM+ 2 formulės taikymui, pavyzdžiui, aukštojo mokslo internacionalizavimui, patentų ir inovacijų politikai ir kalbų vartojimui ES institucijų interneto svetainėse. Kartais tokiose politikos srityse vyrauja vienkalbystė arba *de factotri* kalbystė, o tai gali turėti įtakos asmenų ir šeimų, kurioms kalbų mokytis ir vartoti, paskatoms. Kaip pažymėta pirmiau minėtame Komisijos *tarnybų dokumente: prie komunikato "Daugiakalbystė. daugiakalbystė yra Europos vertybė ir bendras įsipareigojimas:* „daugiakalbystė yra kompleksinis klausimas, kuris daro poveikį konkurencingumui ir Europos pilietiškumui ir turėtų būti įtrauktas į įvairias politikos sritis, apimančias ne tik švietimą“ (Europos Komisija 2008c:5).

Baigiamoji pastaba dėl galutinio RESVJS tikslo pateikiama čia. Taryba prašo Komisijos „pagal naują visapusišką daugiakalbystės politikos sistemą ir neviršijant savo kompetencijos priimti priemones, kuriomis būtų atsižvelgiama į piliečių ir institucijų kalbinius poreikius, ypatingą dėmesį skiriant i) Europos institucijų ir visuomenės

santykiams ir ii) Europos institucijų ir nacionalinių institucijų santykiams, ypač stengiantis teikti informaciją visomis oficialiosiomis kalbomis ir skatinti daugiakalbystę Komisijos interneto svetainėse“. Komisija to nesprendė įgyvendinimo ataskaitoje ar susijusiuose dokumentuose. Tačiau 2.3 skirsnyje pateikti liudijimai rodo, kad daugiakalbystę būtų galima geriau propaguoti Komisijos interneto svetainėse. Komisijos tinklalapiuose yra ne tik naujienų ar bendros informacijos saugykla, bet ir medžiaga, kuri gali būti strategiškai svarbi ūkio subjektams, pavyzdžiui, mažosioms ir vidutinėms įmonėms, asociacijoms ir NVO, atsiliepiančioms į konkursus, finansavimo programas ar viešųjų pirkimų procedūras.

5 Nuorodos

- Aldashev, Alisher, Johannes Gernandt ir Stephan L. Thomsen (2009). „Kalbos vartojimas, dalyvavimas, užimtumas ir darbo užmokestis Vakarų Vokietijoje užsieniečiams su įvairiais atrankos šaltiniais“, *Labour Economics*, 16, p. 330–341.
- Amonas, Ulrichas (2015 m.). *Die Stellung der deutschen Sprache in der Welt* Berlin: Iš Gruyter.
- Aparicio Fenoll, Ainhoa ir Zoë Kuehn (2016). „Ar užsienio kalbų mokėjimas skatina jaunų žmonių migraciją Europos Sąjungoje?“, Gazzola, Michele ir Bengt-Arne Wickström (eds.) *The Economics of Language Policy*, pp. 331–356. Kembridžas: MIT spauda.
- Araújo, Luísa, Patrícia Dinis da Costa, Salvo Flisi ir Elena Soto Calvo (2015 m.). *Kalba ir galimybė įsidarbinti*. Liuksemburgas: Europos Komisija – Jungtinis tyrimų centras.
- Bane Mullarkey Ltd. (2009). *Ekonominė nauda, susijusi su airių kalba, kuri padidėjo Galway City ir Galway Gaeltacht*. Golvėjus: Gailimas Gaeilgas.
- Beadle, Shane, Martin Humburg, Richard Smith ir Patricia Vale (2015). *Užsienio kalbos įgūdžių ir įsidarbinimo galimybių tyrimas*. Briuselis: Europos Komisija.
- Budría, Santjagas ir Pablo Swedberg (2012). *Kalbos mokėjimo poveikis imigrantų pajamoms Ispanijoje*, IZA diskusijoms skirtas dokumentas Nr. 6957. Bona: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit.
- CILT (2006 M.). *ELAN: Užsienio kalbų įgūdžių trūkumo įmonėse poveikis Europos ekonomikai*. Londonas: CILT, Nacionalinis kalbų centras.
- Europos Sąjungos Taryba (2008a). „2008 m. gegužės 22 d. Tarybos išvados dėl daugiakalbystės“, *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, C 140, p. 14–15.
- Europos Sąjungos Taryba (2008b). „2008 m. lapkričio 21 d. Tarybos rezoliucija dėl Europos daugiakalbystės strategijos“, *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, C 320 (2008 12 16), p. 1–3.
- Europos Sąjungos Taryba (2010 m.). Tarybos išvados dėl kalbų įgūdžių judumui didinti, *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, C 372, p. 27–30.
- Europos Sąjungos Taryba (2012 m.). 2012 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą, kiek tai susiję su taikoma vertimo tvarka, *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, L 361, p. 89–92.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes ir Gigliola Paviotti (2008a). *Daugiakalbystė: tarp politikos tikslų ir įgyvendinimo*. Briuselis: Europos Parlamentas.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes ir Gigliola Paviotti (2008b). *Daugiakalbystė: tarp politikos tikslų ir įgyvendinimo – priedai*. Briuselis: Europos Parlamentas.
- Danguy, Jérôme ir Bruno Van Pottelsberghe de la Potterie (2011). „Bendrijos patento sąnaudų ir naudos analizė“, *Journal of Benefit-Cost Analysis*, 2 (2), p. 1–41.
- Di Paolo, Antonio ir Aysit Tansel (2015 m.). Grįžti prie užsienio kalbos įgūdžių besivystančioje šalyje: Turkijos byla, *Journal of Development Studies* 51, p. 407–421.
- Distmannas, krikščionis (1994). „Kalbantysis sklandumas, rašymo sklandumas ir pajamos migrantams“, *Journal of Population Economics*, 7 (2), pp. 133–156.
- Dustmann, Christian ir Francesca Fabbri (2003). Kalbų mokėjimas ir darbo rinka. Imigrantų pasirodymas Jungtinėje Karalystėje“, *The Economic Journal*, 113, p. 695–717.
- Egger, Peter H. ir Andrea Lassman (2016). „Kultūrinė sąveika ir eksporto įvairovė šalyse sutampa“, Gazzola, Michele ir Bengt-Arne Wickström (eds.) *The Economics of Language Policy*, pp. 357–380. Kembridžas: MIT spauda.

Europos daugiakalbystės strategija: nauda ir sąnaudos. 51p.58

- Egger, Peter H. ir Andrea Lassmann (2012). „Kalbinis poveikis tarptautinei prekybai: Metaanalizė“, *Economics Letters*, 116, p. 121–124.
- Egger, Peter H. ir Farid Toubal (2016). „Bendra šnekamoji kalba ir tarptautinė prekyba“, Ginsburge, Viktore ir Shlomo Weber (eds.) *The Palgrave Handbook of Economics and Language*, pp. 263–289. Basingstoke: Palgrave.
- EPO-VRDT (2013 M.). *Intelektinės nuosavybės teisėms imlios pramonės šakos: indėlis į ekonominės veiklos rezultatus ir užimtumą Europos Sąjungoje. Pramonės lygio analizės ataskaita, 2013 m. rugsėjomėn.* Munchenas-Alikantė: Europos patentų tarnyba (EPT) ir Vidaus rinkos derinimo tarnyba (VRDT).
- Eureval (2010 m.). *Vertimo raštu indėlis į daugiakalbę Europos Sąjungos visuomenę, Vertimo raštu ir daugiakalbystės studijos.* Briuselis: Vertimo raštu generalinis direktoratas. Europos Komisija.
- Europos Komisija (1999). *Priemonių rinkinys – socialinių ir ekonominių programų vertinimas* (6 tomai). Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras.
- Europos Komisija (2003). *Kalbų mokymosi ir kalbų įvairovės skatinimas. 2004–2006 m. veiksmų planas*, COM(2003) 449 galutinis. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2005 m.). *Nauja daugiakalbystės pagrindų strategija*, COM(2005) 596 galutinis. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2007 m.). *Judumas – priemonė kurti daugiau ir geresnių darbo vietų: Europos profesinio judumo veiksmų planas (2007–2010 m.)*, COM(2007) 773 galutinis. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2008a). *EVALSED: Socialinės ir ekonominės plėtros vertinimo išteklius.* Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras.
- Europos Komisija (2008b). *Žalioji knyga "Migracija ir judumas. ES švietimo sistemų uždaviniai ir galimybės"*, COM(2008) 423. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2008c). *Poveikio vertinimas. Dokumentas, pridodamas prie komunikato "Daugiakalbystė. Europos turtas ir bendras įsipareigojimas"*, COM(2008) 2444. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2008d). *Bendruomenės veiksmų daugiakalbystės srityje sąrašas ir viešų konsultacijų internetu rezultatai. Pridodamas prie Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Daugiakalbystė: Europos turtas ir bendras įsipareigojimas*, SEC(2008) 2443. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2008e). *Daugiakalbystė: „Europos turtas ir bendras įsipareigojimas“*, COM(2008) 566 galutinis. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2009 m.). *Imigrantų vaikų integravimas į Europos mokyklas.* Briuselis: „Eurydice“ – Europos Komisija.
- Europos Komisija (2011a). *Bendrijos veiksmų daugiakalbystės srityje sąrašas.* 2011 m. atnaujinta versija, SEC(2011) 926. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2011b). *Europos verslui skirtas kalbų vadovas. Sėkmingas bendravimas jūsų tarptautinėje prekyboje* Briuselyje: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2011c). *Kalbų mokymasis priešmokyklinėje mokykloje: užtikrinti, kad ji būtų veiksminga ir tvari. Politikos vadovas*, SEC (2011) 928 galutinis. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2011d). *Kalbos darbu. Suteikti darbo rinkai daugiakalbių bendravimo įgūdžių.* , Teminės darbo grupės „Kalbos darbo vietoms“ ataskaita. Europos švietimo ir mokymo strateginė programa. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2011e). *Geriausios daugiakalbės verslo praktikos ES nustatymas.* Briuselis: Vertimo raštu generalinis direktoratas. Europos Komisija.

Europos daugiakalbystės strategija: nauda ir sąnaudos. 52p.58

- Europos Komisija (2011f). *2008 m. lapkričio 21 d. Tarybos rezoliucijos dėl Europos daugiakalbystės strategijos įgyvendinimo ataskaita*, SEC(2011) 927. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2012a). *Europiečiai ir jų kalbos*, specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 386. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2012b). *Pirmasis Europos kalbų mokėjimo tyrimas*. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2012c). *Kalbų mokėjimas įsidarbinimo, judumo ir augimo tikslais*, pridedamas prie dokumento. Komisijos komunikatas. „Švietimo persvarstymas. Investavimas į įgūdžius siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“. SWD(2012) 372 final. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2012d). *Kalbų mokėjimas įsidarbinimo, judumo ir augimo tikslais. Pridedamas prie dokumento „Gebėjimų peržiūra siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“*, SWD(2012) 372 final. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2012e). *Švietimo persvarstymas. šalių analizė, I dalis. Papildomas dokumentas „Gebėjimų persvarstymas siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“*, SWD(2012) 377 final. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2012f). *Permaštyti Education: Investing „Įgūdžiai siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“*, COM(2012) 669 final. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Komisija (2015 m.). *Kalbų mokėjimas mokykloje ir darbe. Nauji nacionalinės kalbos testų ir kalbos įgūdžių vertės darbo rinkoje įrodymai*. Briuselis: Europos Komisija.
- Europos Parlamentas (2008 m.). „2009 m. kovo 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl daugiakalbystės: Europos turtas ir bendras įsipareigojimas (2008/2225(INI))“, *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, C 117 E, p. 59–64.
- Eurostatas (2016 m.). *Užsienio kalbų mokymosi statistika*, Statistika paaiškino, Eurostatas.
- Fidrmuc, Jan ir Jarko FIDRMUC (2015 m.). „Užsienio kalbos ir prekyba: įrodymai iš natūralaus eksperimento“, *Empirical Economics*, DOI 10.1007/s00181-015-0999-7.
- Fidrmuc, Jan, Viktor Ginsburgh ir Shlomo Weber (2010). „Ne vienbalsiškumo scenarijai: Ar kvalifikuota valstybių narių dauguma galėtų sumažinti daugiakalbystės našta Europoje?“, Hanf, Dominik, Klaus Malacek ir Elise Muir (eds.) *Kalbos ir Europos integracija*, p. 259–279. Briuselis: Peter Lang.
- Gazzola, Michele (2014a). *Kalbų vartojimo tvarkos vertinimas. Teorija ir paraiška daugiakalbėms patentų organizacijoms*. Amsterdamas: Džonas Benjaminsas.
- Gazzola, Michele (2014b). „Partecipazione, esclusione languagea e traduzione: Una valutazione del regime languageo dell’Unione europea“, *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata*, 43 (2), p. 227–264.
- Gazzola, Michele (2015 m.). „Kalbinės nelygybės nustatymas ir mažinimas valdant patentų informaciją Europoje“, *World Patent Information*, (40), p. 43–50.
- Gazzola, Michele (2016). Kam daugiakalbė komunikacija? Kalbų politika ir teisingumas Europos Sąjungoje“, *Europos Sąjungos politika*, DOI: 10.1177/1465116516657672.
- Gazzola, Michele (2016 m., būsima). Suaugusiųjų migrantų kalbų mokėjimas ir užimtumo statusas Europoje“, Beacco, Jean-Claude, Hans-Jürgen Krumm, David Little ir Philia Thalgott (eds.) *Suaugusiųjų migrantų kalbinė integracija. Keletas mokslinių tyrimų pamokų*. Berlynas/Bostonas: Iš Gruyter-Mouton.
- Gazzola, Michele (2016 m., spaudoje). „Documenti e Orientamenti dell’Unione europea in materia di multilinguismo“, Caretti, Paolo ir Giuseppe Mobilio (eds.) *La lingua come fattore di integrazione sociale e politica*, pp. 99–131. Turinas: Giappichelli.
- Gazzola, Michele ir François Grin (2013). Ar ELF yra veiksmingesnis ir teisingesnis už

vertimą? ES daugiakalbės tvarkos vertinimas", *Tarptautinis taikomosios lingvistikos leidinys*, 23 (1), p. 93–107.

- Gazzola, Michele, François Grin ir Bengt-Arne Wickström (2016). „Trumpa kalbų ekonomikos bibliografija“, Gazzola, Michele ir Bengt-Arne Wickström (eds.) *The Economics of Language Policy*, p. 53–92. Kembridžas (MA): MIT spauda.
- Ginsburgh, Viktoras ir Juan Prieto (2011). „Vietinių darbuotojų grįžimas į užsienio kalbas ES“, *Pramonės ir darbo santykių apžvalga*, 64 (3), p. 599–618.
- Ginsburgh, Viktoras ir Shlomo Weber (2005). „Kalbos atėmimas Europos Sąjungoje“, *Bendrosios rinkos studijų leidinys*, 43 (2), p. 273–286.
- Gobierno vasco (2016). *Baskų kalbos vertė ir ekonominis poveikis*. San Sebastianas: Baskijos vyriausybė – Švietimo, kalbų politikos ir kultūros departamentas.
- Grin, François (1999). *Igūdžiai ir atlygiai. Kalbų vertė Šveicarijoje*. Fribourg: Fribourg universiteto leidimai.
- Grin, François (2003). „Kalbos planavimas ir ekonomika“, *Dabartiniai kalbų planavimo klausimai*, 4 (1), pp. 1–66.
- Grin, François, Ljuzló Marjč, Nike K. Pokorn ir Peter A. Kraus (2014). „Mobilumas ir įtrauktis daugiakalbėje Europoje. Pozicijos dokumentas dėl MIME projekto“. Ženeva: Ženevos universitetas <http://www.mime-project.org/resources/MIME-POSITIONPAPER-V4.pdf>
- Grin, François, Tom Moring, Durk Gorter, Johan Häggman, Dónall Ó Riagáin ir Miguel Strubell (2003). *Parama mažumų kalboms Europoje*. Briuselis: Europos Komisija.
- Grin, François, Claudio Sfreddo ir François Vaillancourt (2009). *Užsienio kalbos profesinėje veikloje*, projektas Nr. 405640–108630. Ženeva: Ženevos universitetas www.elf.unige.ch
- Grin, François, Claudio Sfreddo ir François Vaillancourt (2010). *Daugiakalbės darbo vietosekonomika*. Londonas: Routledge.
- Grin, François ir François Vaillancourt (1997). *Daugiakalbystės ekonomika: Apžvalga ir analitinė sistema*, „Metinė taikomosios kalbos apžvalga“, 17, p. 4365.
- Hagen, Stephen (2010). *ELAN-CAT tyrimas: Prekybos ir prekybos kalbų vartojimo Katalonijoje tyrimas*. Barselona: Universitetas Oberta de Catalunya.
- Hagen, Stephen (2011). *Europos MVĮ kalbų valdymo strategijų ir geriausios praktikos ataskaita: Pimlico projektas*. Briuselis: Europos Komisija.
- Hanf, Dominik, Klaus Malacek ir Elise Muir (red.) (2010). *Kalbos ir Europos integracija*. Briuselis: Peter Lang.
- Harhoff, Dietmar, Karin Hoisl, Bettina Reichl ir Bruno Van Pottelsberghe (2009). „Patentų patvirtinimas šalies lygmeniu – mokesčių vaidmuo ir vertimo išlaidos“, *Mokslinių tyrimų politika*, 38 p. 1423–1437.
- Hornberger, Nancy H. (2006). „Kalbų politikos ir planavimo sistemos ir modeliai“ , Ricento, Thomas (red.) *Įvadas į kalbų politiką. Teorija ir metodai*, pp. 24–41. Oksfordas: Blekvelas.
- „ICF Consulting Services“ (2015 m.). *Kalbų mokymas ir mokymasis daugiakalbėse klasėse*. Briuselis: Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas. Europos Komisija.
- ICF GHK (2014 M.). *Kalbos švietimo ir mokymo srityje: Galutinė šalies lyginamoji analizė*. Briuselis: Europos Komisija.
- Knoepfel, Peter, Corinne Larrue, Frédéric Varone ir Michael Hill (2007). *Viešosios politikos analizė*. Bristolis: Politikos spauda. [Originalas: *Viešosios politikos analizė ir valdymas* (2 red.), Ženeva-Bazelis: Helbing & Lichtenhahn, 2006].
- Kraus, Peter A. (2008). *Viena dimensinė įvairovė? Europos integracija ir kalbų politikos*

- sudėtingumas", Arzo, Xabier (red.) *Pagarba kalbinei įvairovei Europos Sąjungoje*, p. 86–103. Amsterdamas: Džonas Benjaminsas.
- Krzyzanowski, Michal ir Ruth Wodak (2011). Politikos strategijos ir kalbų politika: Europos Sąjungos Lisabonos strategija ir jos poveikis ES kalbų ir daugiakalbystės politikai, *Kalbų politika*, 10, p. 115–136.
 - Lacey, Juozapas (2013). „Ar Europa turi būti šveicariška? Dėl balsavimo erdvės idėjos ir daugiakalbio demonstravimo galimybės“, *British Journal of Political Science*, pp. 1–22.
 - Leslie, Derek ir Joanne Lindley (2001). „Kalbos gebėjimų poveikis Didžiosios Britanijos etninių bendruomenių užimtumui ir pajamoms“, *Economica*, 68, p. 587606.
 - Marsh, David ir Richard Hill (2009). *Daugiakalbystės indėlio į kūrybiškumą tyrimas*. Briuselis: Europos Komisija.
 - McCormick, Christopher (2013). „Šalys, turinčios geresnę anglų kalbą, turi geresnę ekonomiką“, *Harvardo verslo apžvalga*, lapkričio 15 d.
 - „Media Consulting Group“ (2011 m.). Subtitravimo naudojimo tyrimas. *Subtitravimo potencialas skatinant užsienio kalbų mokymąsi ir gerinant užsienio kalbų įsisavinimą*. Briuselis: Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas. Europos Komisija.
 - Melitz, Jacques (2008). „Kalba ir užsienio prekyba“, *European Economic Review*, 52, p. 667–699.
 - Ó Riagáin, Pádraig (2015 m.). „Kalbos mokėjimo priemonių lyginamoji analizė EB ir nacionalinėse apklausoje“, *Eurobarometro simpoziume @ GESIS pristatytas dokumentas. Keturi Europos tyrimo dešimtmečiai. Akademinių mokslinių tyrimų perspektyvos su Europos Komisijos „Eurobarometro“ apklausomis, 2015 m. liepos 10 d., penktadienis, Kelnas, Vokietija*, http://www.gesis.org/fileadmin/upload/events/EBSymposium/Poster/ORiagain_Poster.pdf
 - Phillipson, Robertas (2003). *Tik anglų kalba? Sudėtinga kalbų politika*. Londonas: Routledge.
 - Priegnitz, Frauke (2014). „Zwischen englischsprachigem Studium und Landessprachigem Umfeld. International Absolventen deutscher und Dänischer Hochschulen“ Doktorantūros disertacija, Fakultät für Geisteswissenschaften Fachbereiche Sprache, Literatur, Medien & Europäische Sprachen und Literaturen der Universität Hamburg, Hamburgas.
 - Pym, Anthony, François Grin, Claudio Sfreddo ir Andy Lung Jan Chan (2012). *Vertimo raštu profesijos statusas Europos Sąjungoje, Vertimo raštu ir daugiakalbystės studijos*. Briuselis: Vertimo raštu generalinis direktoratas. Europos Komisija.
 - Rendon, Sílvio (2007). „Katalonų priemoka: kalba ir užimtumas Katalonijoje“, *leidinys „Gyventojų ekonomika“*, 20, p. 669–686.
 - Rinsche, Adriane ir Nadia Portera-Zanotti (2009). *ES kalbų pramonės dydis*. Briuselis: Europos Komisijos Vertimo raštu generalinis direktoratas.
 - Saville, Nick ir Esther Gutierrez Eugenio (2016). *CULT komiteto moksliniai tyrimai – Europos daugiakalbystės strategijos įgyvendinimas. Politika ir įgyvendinimas ES lygmeniu* Briuselis: Europos Sąjunga.
 - Stevens, Anne (2010 m.). *Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) ir naujų žiniasklaidos priemonių poveikio kalbų mokymuisi tyrimas*. Briuselis: Europos Komisija.
 - Stöhr, Tobias (2015 m.). Grįžimas į profesinę užsienio kalbą: Vokietijos įrodymai, *Darbo ekonomika*, 32, p. 86–98.
 - Troussel, Jean-Christophe ir Julien Debussche (2014). *Vertimas ir intelektinės nuosavybės teisės*. Briuselis: Vertimo raštu generalinis direktoratas. Europos Komisija.
 - Van der Jeught, Stefaan (2015). *ES kalbų teisė*. Groningen: Įstatymo „Europa“ leidyba.
 - Van Parijs, Philippe (2000). *Pirmame pasaulio aukšte: Dėl kalbinės globalizacijos*

socialinių ir ekonominių pasekmių", *International Political Science Review/International Review of Political Science*, 21 (2), p. 217–233.

- Van Pottelsberghe, Bruno ir Didier François (2009). „Patentų sistemų sąnaudų veiksnys“, *Journal of Industry Competition and Trade*, 9, p. 329–355.
- Van Pottelsberghe, Bruno ir Malwina Mejer (2010). „Londono susitarimas ir patentavimo Europoje kaina“, *European Journal of Law and Economics*, 29 p. 211237.
- Vandenbrande, Tomas (2006 m.). *Judumas Europoje. 2005 m. Eurobarometro atlikto geografinio ir darbo rinkos judumo tyrimo analizė*. Dublinas: Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas.
- Williams, Donald R. (2011). „Daugelis kalbų vartojimas ir uždarbis Vakarų Europoje“, *International Journal of Manpower*, 32 (4), p. 372–393.
- Zhang, Weiguo ir Gilles Grenier (2013). „Kaip kalba gali būti susieta su ekonomika?“, *Kalbos problemos & Kalbos planavimas*, 37 (3), pp. 203–226.

6 Priedai

6.1 Išsilavinimo lygis pagal ISCED/ISCED 2011

Palyginti su ISCED (International Standard Classification of Education) = 1997 m. ISCED (Tarptautinis standartinis švietimo klasifikatorius), kuriame buvo 7 švietimo ar mokymo lygiai, 2011 m. ISCED turi 9 švietimo arba mokymo lygmenis, nuo 0 iki 8 (išsamesnė informacija apie aukštąjį išsilavinimą):

- CITES 0: gimdyvių ugdymas = ikimokyklinis ugdymas (mažiau nei pradinis)
- CITES 1: pradinis ugdymas
- CITES 2: pagrindinis išsilavinimas (prancūzų koledžas)
- CITES 3: vidurinis ugdymas (Prancūzijos vidurinė mokykla)
- CITES 4: neaukštasis išsilavinimas po vidurinės mokyklos
- CITES 5: trumpasis aukštasis mokslas (2 metai: BTS, DUT Prancūzijoje)
- CITES 6: licencijos arba lygiavertis lygis
- CITES 7: kapitono arba lygiavertis lygis
- CITES 8: daktaro laipsnis arba lygiavertis lygis

6.2 ISCED 2011 m. ir ISCED 1997 m. lygiatitikimas

2011 m. ISCED (nuo 2014 m.)	ISCED 1997(nuo 2013 m.)
01 CITATA	*
02 CITATA	0 CITATA
1 CITATA	1 CITATA
2 CITATA	2 CITATA
CITATA 3 *	3 CITATA
CITATA 4 *	CITES 4
CITES 5	CITES 5
CITES 6	
CITES 7	
CITES 8	CITES 6
* kategorijos turinys buvo šiek tiek pakeistas	
Šaltinis: Eurostatas: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)#Correspondence_ISCED_2011-.3EISCED_1997	

6.3 15 metų ir vyresnių ES piliečių anglų kalbos įgūdžiai, 2012 m.

Šalis	gyventojų skaičius >15	Anglų kalbos kaip užsienio kalbos mokėjimo lygis			Iš viso
		labai geras	geras	Basi, kad	
	a)	B)	C)	D)	e)°
Vokietija	64 409 146	9,00 %	26,00 %	21,00 %	56,00 %
Austrija	7 009 827	15,00 %	31,00 %	26,00 %	73,00 %
Belgija	8 939 546	14,00 %	24,00 %	15,00 %	52,00 %
Bulgarija	6 537 510	7,00 %	13,00 %	5,00 %	25,00 %
Kipras	6 604	31,00 %	31,00 %	12,00 %	73,00 %
Danija	4 561 264	38,00 %	34,00 %	15,00 %	86,00 %
Estija	945 733	9,00 %	27,00 %	14,00 %	50,00 %
Suomija	4 440 004	18,00 %	25,00 %	27,00 %	70,00 %
Prancūzija	47 756 439	3,00 %	16,00 %	20,00 %	39,00 %
Graikija	8 693 566	19,00 %	19,00 %	13,00 %	51,00 %
Vengrija	8 320 614	4,00 %	7,00 %	8,00 %	20,00 %
Airija	3 522 000	LN	LN	LN	100,00 %
Italija	51 862 391	4,00 %	21,00 %	8,00 %	34,00 %
Latvija	1 447 866	7,00 %	18,00 %	20,00 %	46,00 %
Lietuva	2 829 740	5,00 %	17,00 %	15,00 %	38,00 %
Liuksemburgas	404 907	18,00 %	27,00 %	10,00 %	56,00 %
Malta	335 476	46,00 %	30,00 %	12,00 %	89,00 %
Nyderlandai	13 371 980	28,00 %	52,00 %	10,00 %	90,00 %
Lenkija	32 413 735	7,00 %	15,00 %	11,00 %	33,00 %
Portugalija	8 080 915	2,00 %	13,00 %	11,00 %	27,00 %
Čekijos Respublika	9 012 443	8,00 %	16,00 %	4,00 %	27,00 %
Rumunija	18 246 731	7,00 %	14,00 %	10,00 %	31,00 %
Jungtinė Karalystė	51 848 010	LN	LN	LN	100,00 %
Slovakija	4 549 955	7,00 %	13,00 %	5,00 %	26,00 %
Slovėnija	1 759 701	17,00 %	25,00 %	18,00 %	59,00 %
Švedija	7 791 240	34,00 %	34,00 %	18,00 %	86,00 %
Iš viso	408 879 069				
anglų (užsienio) kalba kalbančių ES piliečių procentinė dalis pagal kompetencijos lygį		7 %	17 %	12 %	37 %
Kai kurių šalių atveju b, c ir d skiltyse nurodytų procentinių dalių suma nėra lygi 100 % dėl trūkstančių atsakymų.					
LN = gimtoji kalba. Siekdami paprastumo, nustatėme 100 % gimtakalbių arba lygiaverčių kalbėtojų skaičių Jungtinėje Karalystėje ir Airijoje (žr. 2013 m. Gazzola ir Grin: 105 – diskusijai). Todėl mūsų įverčiai turi būti vertinami kaip viršutinė riba.					
Šaltinis: Gazzola ir Grin (2013 m.)					

6.4 Kalbų skirties rodikliai 25 ES šalyse, 25–64 m. gyventojai, 2013 m.

Šalis	Kalbų vartojimo tvarka							
	Anglų kalboseul		3 kalbos		6 kalbos		visa daugiakalbystė	
	AGS	RDR	AGS	RDR	AGS	RDR	AGS	RDR*
Austrija	33	82	0	7	0	6	0	6
Belgija	51	87	22	47	21	46	1	4
Bulgarija	77	95	72	94	71	94	8	8
Kipras	20	65	20	64	20	64	0	11
Čekijos Respublika	64	92	46	90	45	90	0	1
Danija	9	66	8	64	8	63	0	3
Estija	42	88	36	87	36	87	10	26
Suomija	11	74	10	73	10	73	0	2
Prancūzija	52	93	1	5	1	5	1	4
Vokietija	34	89	0	6	0	5	0	5
Graikija	48	89	46	88	46	88	1	6
Vengrija	76	94	66	92	66	92	0	0
Airija	0	0	0	0	0	0	0	0
Italija	55	95	43	92	0	3	0	3
Latvija	51	92	41	91	40	91	3	36
Lietuva	63	93	52	92	41	85	0	9
Liuksemburgas	14	84	2	11	2	10	2	9
Malta	11	50	11	49	10	48	0	0
Lenkija	68	95	57	93	0	0	0	0
Portugalija	57	90	47	86	42	84	0	1
Slovėnija	36	81	23	77	21	74	1	10
Slovakija	66	95	49	92	48	92	0	0
Ispanija	69	94	62	91	0	6	0	6
Švedija	12	62	12	61	11	60	1	8
Jungtinė Karalystė	0	0	0	0	0	0	0	0
Rezultatai pateikiami procentais								
Siekdami kompensuoti tinkamų duomenų trūkumą Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje, padarėme prielaidą, kad visi šių dviejų šalių gyventojai yra arba gimtoji anglų kalba, arba labai kompetentinga anglų kalba kaip užsienio kalba. Dėl šios priežasties pašalinimolygis yra lygus nuliui.								
Teigiamą santykinio skirties lygio, susijusio su daugiakalbe politika įvairiose šalyse, vertę lemia mažumos arba užsienio kilmės gyventojai, turintys ribotus gebėjimus oficialia gyvenamosios šalies kalba.								
Šaltinis: Eurostatas AES 2013, Gazzola (2016 m.)								